ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД»
МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ
Навчально-науковий інститут управління, економіки та бізнесу
Кафедра публічного адміністрування

«Допущено до захисту»
Завідувач кафедри
_____
І.А.Семенець-Орлова
«____»_____2025 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

на тему:

«ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ҐЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ»

Виконав: студент групи
Е-9-23-М1ПУА(1.6ддс)
спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»
Геш Іван Юрійович
Керівник: PhD, Чмир Я.І.

Київ 2025

АНОТАЦІЯ

Геш Іван Юрійович. “Проблеми та перспективи розвитку ґендерної політики в україні в умовах європейської інтеграції”

Дипломна робота на здобуття рівня вищої освіти “*магістр*” *із спеціальності* “*Публічне управління та адміністрування*” *- Міжрегіональна Академія управління персоналом – Київ. 2025*

У дипломній роботі визначено теоретико-методологічні засади ґендерної політики у державному управлінні. Висвітлено ґендерну політику в системі державного управління та місцевого самоврядування в Україні. Розкрито проблеми та перспективи розвитку ґендерної політики в Україні в умовах європейської інтеграції.

Ключові слова: ґендерна політика, публічне управління, громадські інститути, ґендерна рівність, державне управління.

SUMMARY

Hesh Ivan. "Problems and Prospects of Gender Policy Development in Ukraine in the Context of European Integration"

Thesis for obtaining the level of higher education "Master" in "Public Administration" - Interregional Academy of Personnel Management - Kyiv. 2025

The thesis defines the theoretical and methodological foundations of gender policy in public administration. The gender policy in the system of public administration and local self-government in Ukraine is highlighted. The problems and prospects for the development of gender policy in Ukraine in the context of European integration are revealed.

Key words: gender policy, public administration, public institutions, gender equality, public administration.

ЗМІСТ

ВСТУП 4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ҐЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ У ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ 7
1.1. Сутність ґендерного підходу в публічному управлінні 7
1.2. Ґендерна політика в міжнародному контексті 19
1.3. Методологія та принципи дослідження ґендерного підходу в публічному управлінні 28
Висновки до першого розділу 35
РОЗДІЛ 2. ҐЕНДЕРНА ПОЛІТИКА В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ 37
2.1. Нормативно-правове регулювання ґендерної рівності в Україні 37
2.2. Ґендерні аспекти державного управління 45
2.3. Реалізація ґендерної політики на місцевому рівні 57
2.4. Взаємодія між державними та громадськими інститутами 66
Висновки до другого розділу 75
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ҐЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ 77
3.1. Основні проблеми впровадження ґендерної політики в управлінні 77
3.2. Порівняльний аналіз ґендерної політики в Україні та країнах ЄС 85
3.3. Перспективи та рекомендації щодо вдосконалення ґендерної політики в публічному управлінні 95
Висновки до третього розділу 101
ВИСНОВКИ 102
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 106

ВСТУП

Актуальність теми. Актуальність теми ґендерних вимірів у державному управлінні та місцевому самоврядуванні обумовлена необхідністю інтеграції принципів рівноправності в систему управлінських процесів України, що перебуває у стані інтенсивних реформ та прагне відповідати європейським стандартам соціальної справедливості та інклюзивності. З урахуванням внутрішніх і міжнародних зобов'язань, які взяла на себе Україна, державне управління повинно враховувати ґендерний аспект, що надасть можливість забезпечити рівні права та можливості для всіх громадян, а також підвищити ефективність адміністративних інституцій. Зокрема, це питання набуло особливої гостроти на тлі реформ децентралізації, які відкрили нові можливості для розвитку місцевого самоврядування та залучення громадян до процесу прийняття рішень. У цих умовах дослідження ґендерних вимірів є не тільки соціально значущим, але й відповідає завданням державної політики щодо інтеграції ґендерної рівності в управлінські процеси.

Об'єктом цього дослідження виступає система державного управління та місцевого самоврядування в Україні, яка адаптується до нових соціальних вимог та міжнародних стандартів, зокрема у сфері ґендерної політики.

Предметом дослідження є ґендерні аспекти та механізми інтеграції принципів рівноправності в систему державного управління та місцевого самоврядування України. Це включає аналіз існуючих політик, нормативно-правового забезпечення, а також практичних підходів і інструментів, що сприяють впровадженню ґендерної рівності на всіх рівнях управління.

Метою дослідження є комплексний аналіз ґендерної політики в системі державного управління та місцевого самоврядування України з метою виявлення чинників, які сприяють або перешкоджають реалізації принципів ґендерної рівності, а також розробка рекомендацій для вдосконалення управлінських практик на основі європейського досвіду та сучасних методологічних підходів.

Завдання дослідження полягають в наступному:

- проаналізувати теоретико-методологічні засади ґендерного підходу в публічному управлінні.
- дослідити стан нормативно-правового забезпечення ґендерної політики в Україні та його відповідність європейським стандартам.
- визначити специфіку реалізації ґендерної політики на рівні місцевого самоврядування, зокрема через механізми громадської участі та інституційні інновації.
- провести порівняльний аналіз практик ґендерної політики в державному управлінні України та європейських країн, визначивши можливості для адаптації успішного досвіду.
- розробити рекомендації щодо вдосконалення механізмів забезпечення ґендерної рівності в державному управлінні та місцевому самоврядуванні.

Наукова новизна дослідження полягає у розкритті особливостей впровадження ґендерної політики в умовах трансформацій державного управління України. Дослідження пропонує новий підхід до інтеграції ґендерної рівності, заснований на поєднанні європейських стандартів та специфічних особливостей українського суспільства і системи управління. Також новизна полягає у визначенні структурних бар'єрів на рівні державного та місцевого управління, які заважають впровадженню ґендерних підходів, і в розробці рекомендацій, що враховують сучасні управлінські інструменти та європейські принципи.

Теоретична основа дослідження базується на працях таких дослідників, як Ненсі Фрейзер, яка розглядає ґендерну політику в контексті соціальної справедливості, Джудіт Батлер з її теорією перформативності ґендеру, а також Джоан Скотт, яка аналізує історичне й соціальне підґрунтя ґендерних відносин. Вітчизняні науковці також внесли значний внесок у розробку теорії ґендерного управління, зокрема стосовно українського контексту та впровадження ґендерної політики в умовах трансформації державного управління.

Методологічну базу дослідження складають комплексні підходи, що включають компаративний аналіз (для порівняння українських і європейських практик ґендерної політики), системний підхід (для виявлення взаємозв'язків між різними рівнями впровадження ґендерної рівності у публічному управлінні), методи соціологічного дослідження (зокрема, анкетування та експертні інтерв'ю) для збору емпіричних даних. Крім того, застосовано історичний підхід, який дозволяє простежити розвиток ґендерних аспектів у державному управлінні та місцевому самоврядуванні в Україні.

Теоретична значущість роботи полягає в обґрунтуванні й подальшому розвитку концепції ґендерної політики в публічному управлінні України, що сприяє кращому розумінню механізмів впровадження рівності в управлінську діяльність. Практична значущість дослідження полягає у розробці рекомендацій для органів державного управління та місцевого самоврядування, що можуть бути використані при вдосконаленні нормативно-правового забезпечення й управлінських стратегій у контексті інтеграції ґендерної політики.

Структура магістерської роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, які об'єднують десять підрозділів, розділових висновків, загальних висновків та списку літератури, що налічує 120 джерел. Обсяг основного тексту становить 106 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ҐЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ У ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ

1.1. Сутність ґендерного підходу в публічному управлінні

Ґендерний підхід у публічному управлінні, як на наше міркування можна зазначити, є одним із найсуттєвіших індикаторів сучасної державної політики, спрямованої на забезпечення соціальної справедливості й подолання системної нерівності. Сам термін «ґендерний підхід» передбачає концептуальний зріз управлінських практик, де враховується соціальна конструкція ґендеру як набору настанов, очікувань і поведінкових моделей, що не тільки детерміновані біологічними характеристиками, а й формуються під впливом культурно-історичних процесів. У цьому контексті публічне управління відіграє ключову роль, оскільки саме через державні інституції здійснюється реалізація політик, спрямованих на створення умов для ґендерної рівності в суспільстві.

На наше переконання, важливо підкреслити, що ґендерний підхід виходить за межі суто правового забезпечення рівності між чоловіками й жінками; він охоплює глибше розуміння соціальних структур і взаємодій, у яких людина (як особистість) реалізує свій потенціал та здатність впливати на суспільні процеси. З огляду на це, використання ґендерного підходу в публічному управлінні не лише розширює можливості державної політики, а й надає їй більшого значення для досягнення суспільного добробуту.

З урахуванням викладеного вище, відзначимо, що у процесі впровадження ґендерного підходу значна увага приділяється як структурним, так і культурним факторам, які впливають на становлення ґендерних ролей у суспільстві. Тут не можна обійти увагою напрацювання таких дослідниць, як Джоан Скотт, яка наполягає на розгляді ґендеру не як сталої категорії, а як змінного соціального конструкту, котрий функціонує в контексті ієрархічних суспільних структур.

Гадаємо, що цей підхід має суттєве значення для розуміння того, як публічне управління може змінювати культурні установки через створення й реалізацію політик, орієнтованих на рівність.

Ґендерна політика, як на наше переконання, є не лише інструментом для досягнення рівності, а й цілеспрямованим процесом трансформації соціальних, економічних та культурних структур, що протягом століть відтворювали ґендерну асиметрію. У теоретичному сенсі ґендерна політика базується на кількох ключових принципах, серед яких можна виділити концепції соціальної справедливості, паритету можливостей та інклюзії різноманіття. Кожна з цих складових формує підґрунтя для інтеграції ґендерних підходів у всі сфери суспільного життя, зокрема в систему публічного управління. На наше міркування, саме державна політика є тією сферою, в якій найбільш виразно виявляються соціально-економічні аспекти ґендерної рівності та її прагматична спрямованість.

Принцип соціальної справедливості, що лежить в основі ґендерної політики, передбачає досягнення рівних прав та можливостей для всіх громадян незалежно від їхньої статі. Це означає не просто забезпечення формальної рівності, а й врахування особливих потреб і запитів, які можуть різнитися залежно від ґендерної приналежності. Такий підхід базується на розумінні того, що соціальна справедливість – це не лише питання прав, а й питання доступу до ресурсів, можливостей та соціального капіталу, який упродовж тривалого часу був недоступний або обмежений для певних груп (як, наприклад, жінок чи представників ЛГБТ+ спільноти). На наше переконання, саме такий підхід дозволяє публічному управлінню наблизитися до моделі справедливого суспільства, у якому кожен має рівні можливості для самореалізації.

Другий ключовий принцип ґендерної політики – це паритет можливостей, який є основоположним для забезпечення ефективної участі всіх соціальних груп у суспільному житті та прийнятті управлінських рішень. На наше переконання, паритет можливостей передбачає не лише рівний доступ до ресурсів і послуг, але й збалансоване представництво чоловіків і жінок (а також інших ґендерних груп)

у керівних структурах, які ухвалюють стратегічно важливі рішення. Це означає, що ґендерна політика прагне забезпечити рівномірний розподіл впливу на політичні, економічні та соціальні процеси, не дозволяючи домінувати жодній з груп.

Гадаємо, цей принцип є особливо важливим у системі публічного управління, де забезпечення паритету можливостей у кадровій політиці може стати ефективним інструментом для подолання ґендерних стереотипів, які, на жаль, досі домінують у суспільній свідомості. На прикладі європейських держав, що досягли значних успіхів у забезпеченні паритетного представництва жінок у політиці й управлінні, можна побачити, що цей принцип вимагає не лише юридичних змін, але й активної підтримки суспільства, яке сприйматиме рівність як норму. На наше міркування, впровадження таких підходів у публічному управлінні України сприятиме подоланню упереджень і надасть можливість формувати більш інклюзивні управлінські команди, здатні краще відображати потреби різних соціальних груп.

Третім наріжним принципом ґендерної політики є інклюзія різноманіття, що передбачає врахування унікальних потреб та інтересів різних соціальних груп, які можуть зазнавати дискримінації чи бути недостатньо представленими в управлінських процесах. Цей принцип, як видається, є особливо важливим у сучасних умовах, коли суспільство стає дедалі більш багатовимірним і складним. Упровадження інклюзії як основного принципу ґендерної політики вимагає від державних структур не лише зміни законодавчих підходів, але й формування нової культури взаємодії, орієнтованої на толерантність, повагу та підтримку різноманіття.

На наше переконання, інклюзія різноманіття відкриває широкі можливості для забезпечення рівності у сфері публічного управління, адже вимагає врахування досвіду та потреб різних соціальних груп у всіх етапах управлінських процесів – від розробки політик до реалізації конкретних заходів. Такі підходи вже успішно застосовуються в ряді країн, де, зокрема, державна політика базується на

концепції «спільного добробуту», що передбачає рівний доступ до ресурсів та можливостей для всіх громадян, незалежно від їхніх соціальних, культурних чи ґендерних характеристик. Гадаємо, інтеграція інклюзії різноманіття в публічне управління в Україні може слугувати потужним інструментом для зміцнення соціальної згуртованості, оскільки така політика підвищує рівень довіри до державних інституцій та сприяє більш повному відображенню інтересів суспільства.

Таким чином, ґендерна політика, що спирається на соціальну справедливість, паритет можливостей та інклюзію різноманіття, формує унікальний підхід до державного управління, орієнтований на забезпечення рівності, але водночас ураховує специфічні особливості, пов'язані з різними соціальними ідентичностями. На наше міркування, важливо підкреслити, що ця політика не є універсальним рішенням; вона вимагає гнучкості та адаптивності, оскільки суспільні структури й потреби постійно змінюються.

З урахуванням викладеного вище, слід зазначити, що впровадження ґендерної політики є не лише питанням правових змін чи соціальних реформ, а й глибокою культурною трансформацією, яка зачіпає фундаментальні аспекти суспільного життя. Успішна реалізація цього підходу залежить від того, наскільки держава готова не просто декларувати свої наміри, але й реалізовувати їх через конкретні програми, інституційні механізми та освітні ініціативи, які сприятимуть зміні суспільної свідомості та сприйняттю рівності як базової цінності.

Гадаємо, що саме така комплексна інтеграція основних концептуальних засад ґендерної політики здатна забезпечити ефективність публічного управління та створити передумови для побудови соціально справедливого суспільства, яке зможе задовольнити потреби всіх своїх громадян.

Ґендерний підхід у державному управлінні, як ми спостерігаємо, відіграє фундаментальну роль у формуванні сучасних інституцій, орієнтованих на забезпечення соціальної рівності та інклюзивності. Цей підхід є не лише механізмом подолання дискримінаційних практик, а й важливим інструментом

розвитку системи управління, яка відповідає національним і міжнародним стандартам ґендерної політики, зокрема європейським вимогам, що стають дедалі актуальнішими для України. Важливість ґендерної рівності визнається не лише на політичному рівні, але й у правових документах, які підкріплюють зобов'язання України щодо забезпечення рівних прав для всіх громадян [1, с. 12].

На наше переконання, ґендерний підхід у державному управлінні формує основу для створення управлінських механізмів, що враховують специфічні потреби різних груп населення. Це, зокрема, проявляється у зростанні числа жінок на керівних посадах, що свідчить про зміну культурних настанов і поступове руйнування стереотипів, які десятиліттями домінували у суспільній свідомості. Наприклад, за оцінками дослідників, зокрема Ольги Вороніної, важливо підвищувати рівень представленості жінок у політичних інституціях, адже це сприяє не лише формальній рівності, а й реальному врахуванню їхніх інтересів та потреб у процесі прийняття управлінських рішень [2, с. 34].

На наше міркування, роль ґендерного підходу в управлінських процесах виявляється також у тому, що він забезпечує відповідність управлінських рішень потребам усіх соціальних груп, а не лише домінуючих. Публічне управління, що впроваджує ґендерний підхід, стає більш прозорим і відкритим, підвищуючи рівень довіри громадян до інституцій. Це досягається завдяки впровадженню різних політик, які включають ґендерний моніторинг та оцінку впливу на різні соціальні групи, що є складовими більш широкої практики управління, орієнтованого на інклюзивність та соціальну справедливість [3, с. 45].

З урахуванням викладеного вище, ґендерний підхід виступає також важливим чинником підвищення ефективності державного управління. Він дозволяє формувати політику з урахуванням багатовимірності соціальних відносин, забезпечуючи гармонізацію державних заходів із суспільними очікуваннями. Як зазначає Марія Короленко, ефективність державного управління залежить від здатності його адаптуватися до соціокультурних змін, серед яких ґендерні перетворення займають одне з ключових місць [4, с. 27].

Водночас, на наше переконання, ґендерний підхід у державному управлінні сприяє підвищенню соціальної згуртованості та зменшенню соціальної напруги. Дослідження показують, що там, де ґендерна політика стає невід'ємною частиною управлінських процесів, рівень конфліктності в суспільстві знижується, адже інституції починають враховувати інтереси різних груп, що історично зазнавали дискримінації чи обмежень у правах [5, с. 63]. На наше переконання, публічне управління, яке впроваджує ґендерний підхід, не лише забезпечує формальну рівність, а й змінює соціальні парадигми, заохочуючи громадян до активної участі в управлінських процесах, незалежно від їхнього ґендеру.

Також важливо зазначити, що інтеграція ґендерного підходу до державного управління має безпосередній вплив на соціально-економічний розвиток держави. За оцінками Світового економічного форуму, економіки, що досягають вищого рівня ґендерної рівності, мають вищий рівень ВВП на душу населення, що свідчить про тісний зв'язок між ґендерною політикою і загальною соціальною та економічною стабільністю [6, с. 112]. На прикладі скандинавських країн, які довели свою економічну конкурентоспроможність, видно, що впровадження ґендерно орієнтованих політик у державному управлінні не лише відповідає вимогам справедливості, але й сприяє розвитку людського потенціалу та інновацій, що є важливими факторами в сучасному глобалізованому світі.

З урахуванням викладеного вище, ґендерний підхід у державному управлінні слід розглядати як не менш важливу складову ефективної державної політики, яка забезпечує сталість розвитку й підвищення якості життя громадян.

Відповідно до сучасних підходів, що формуються на перетині ґендерних студій та державного управління, можна стверджувати, що інтеграція ґендерного підходу сприяє не лише забезпеченню формальної рівності, але й створенню більш стійкої та адаптивної системи управління, яка здатна відповідати на різнопланові виклики. На нашу думку, один з ключових аспектів у цьому процесі – це подолання інституційних бар'єрів та стереотипів, які все ще присутні в багатьох адміністративних структурах. Публічні інституції, що впроваджують ґендерну

політику, розширюють своє розуміння суспільного блага, включаючи до цього поняття потреби й інтереси різних груп, а не лише тих, хто традиційно мав доступ до влади та ресурсів [7, с. 81].

Ґрунтуючись на роботах таких дослідників, як Лариса Марченко, можемо стверджувати, що ґендерний підхід у державному управлінні є необхідною умовою для формування демократичної культури, яка підтримує не тільки соціальну справедливість, але й підвищує ефективність політичного управління через інклюзивність процесів прийняття рішень [8, с. 49]. Марченко підкреслює, що наявність жінок та інших менш представлених груп у процесах публічного адміністрування дозволяє створювати більш збалансовані рішення, що враховують ширший спектр соціальних проблем і викликів. Це, своєю чергою, сприяє підвищенню легітимності державних інституцій у очах громадськості та зростанню довіри до їх діяльності [9, с. 103].

З огляду на це, гадаємо, що роль ґендерного підходу в державному управлінні є багатоаспектною та має включати не тільки законодавчі та адміністративні зміни, але й освітні ініціативи, спрямовані на підвищення обізнаності щодо ґендерної рівності серед службовців. На наше переконання, розширення знань щодо ґендерних питань серед керівництва та службовців державного сектору сприятиме подоланню стереотипів та формуванню управлінської культури, яка ставить на перше місце соціальну справедливість і рівність для всіх.

Важливо також підкреслити, що реалізація ґендерного підходу в державному управлінні сприяє не лише забезпеченню прав окремих груп, але й оптимізації самих управлінських процесів. За допомогою ґендерної політики, зокрема ґендерного бюджетування та ґендерного аудиту, можна ефективніше розподіляти державні ресурси, орієнтуючись на реальні потреби громадян. Це дає змогу значно підвищити ефективність державних програм, що стають більш адресними та враховують специфіку конкретних соціальних груп [10, с. 78]. Як показує досвід Канади, де ґендерне бюджетування є ключовим елементом

державної політики, таке управлінське рішення дозволяє не лише скоротити соціальну нерівність, але й сприяє економічному зростанню, забезпечуючи інклюзивність у використанні бюджетних коштів [11, с. 88].

На наше міркування, ще одним важливим аспектом є те, що ґендерний підхід у державному управлінні дає змогу формувати нові інституційні механізми, що мають на меті забезпечити більш збалансований розвиток суспільства. Такі механізми, як комісії з ґендерної рівності або інститути омбудсмена з ґендерних питань, стають гарантією постійного моніторингу та аналізу політик з точки зору їхнього впливу на різні соціальні групи. Ці інституції відіграють важливу роль у забезпеченні зворотного зв'язку між державою та суспільством, що сприяє не тільки підвищенню якості публічних послуг, але й зміцненню демократії [12, с. 95].

Отже, на наше переконання, роль ґендерного підходу в державному управлінні виходить далеко за межі забезпечення рівності як такої. Він служить потужним інструментом для підвищення ефективності, прозорості й адаптивності державних структур, роблячи їх більш відповідальними перед громадянами та орієнтованими на реальні потреби суспільства. З урахуванням викладеного вище, можна зробити висновок, що ґендерний підхід є необхідною умовою для модернізації управлінських процесів і побудови демократичної держави, здатної забезпечити високий рівень якості життя та соціальної справедливості для всіх.

Значення ґендерної рівності для розвитку суспільства, на наше переконання, виходить за рамки суто соціальної справедливості, формуючи водночас потужний інструмент для економічного, політичного та культурного зростання. Ґендерна рівність – це не лише питання прав чи свобод окремих індивідів; вона є системним чинником, здатним визначати напрямок і динаміку суспільного прогресу в цілому. Як підкреслює Олена Савченко, суспільства, що втілюють принципи ґендерної рівності, демонструють стабільніше економічне зростання та нижчий рівень соціальної напруги, оскільки ґендерна політика сприяє розкриттю людського потенціалу у повному обсязі [13, с. 24].

На наше переконання, суттєвий внесок ґендерної рівності в економічний розвиток пов'язаний із тим, що рівність сприяє підвищенню продуктивності праці, створюючи умови для повного використання ресурсів, які мають жінки, чоловіки та інші соціальні групи. Дослідження Світового банку свідчать, що підвищення економічної активності жінок, зокрема їхньої участі у сферах, що раніше вважалися «чоловічими», напряму корелює зі збільшенням загального обсягу національного ВВП [14, с. 53]. В умовах України, де економічні ресурси вимагають ефективного використання, ґендерна рівність може стати не лише символом прогресу, але й дієвим інструментом для зміцнення економічної стабільності.

З урахуванням викладеного вище, зазначимо, що ґендерна рівність також має вирішальне значення для демократичного розвитку. Суспільства, в яких дотримуються принципів ґендерної рівності, зазвичай характеризуються вищим рівнем громадської активності та політичної участі. Це, зокрема, відображається у відкритості та доступності процесів прийняття рішень, що стимулює громадянську залученість і підвищує рівень відповідальності політичних інституцій. На думку Катерини Левченко, ґендерна рівність у політичній сфері не лише сприяє інклюзивності, але й забезпечує формування рішень, які краще відповідають інтересам широкого спектра громадян [15, с. 67].

Крім того, на наше переконання, ґендерна рівність є надзвичайно важливою для культурного розвитку суспільства, оскільки вона сприяє формуванню більш толерантного, відкритого та інноваційного соціального середовища. Коли всі громадяни мають рівні можливості для самореалізації, суспільство здатне повністю використовувати свій творчий потенціал, який не обмежується ґендерними стереотипами та обмеженнями. Це, зокрема, помітно у країнах, що приділяють значну увагу культурній та освітній політиці з акцентом на ґендерну рівність. Досвід Скандинавських країн демонструє, що рівний доступ до освіти, культурних ресурсів і професійного зростання не лише збагачує культуру, але й сприяє формуванню свідомих громадян, здатних критично мислити та активно брати участь у розвитку суспільства [16, с. 105].

Гадаємо, що одним із найбільш значущих аспектів ґендерної рівності є її вплив на здоров'я та благополуччя населення. Рівність між чоловіками і жінками у доступі до медичних послуг, соціального забезпечення та трудових прав забезпечує зниження рівня соціальної нерівності й покращує якість життя громадян. Як зазначає Людмила Коваль, суспільства, що забезпечують ґендерну рівність у сфері охорони здоров'я та соціального забезпечення, демонструють кращі показники здоров'я населення, що є безпосереднім наслідком справедливого розподілу ресурсів і забезпечення доступу до послуг [17, с. 89].

Таким чином, на наше переконання, значення ґендерної рівності для розвитку суспільства є багатогранним і всеосяжним. Вона сприяє економічній стабільності, демократичному розвитку, культурному збагаченню та поліпшенню загального рівня життя. З урахуванням викладеного вище, можемо стверджувати, що ґендерна рівність має стати пріоритетом у державній політиці, адже її досягнення є не лише моральним обов’язком, а й практичною необхідністю для побудови стійкого, процвітаючого та гармонійного суспільства.

Варто також підкреслити, що ґендерна рівність у суспільстві значно впливає на формування молодого покоління, яке виростає з чітким розумінням справедливості, рівності та поваги до різноманіття. Як зазначає Оксана Зоря, молодь, що зростає в умовах ґендерної рівності, має схильність до більшої толерантності, готовності до співпраці та взаємодії в мультикультурному середовищі, що є важливим чинником для побудови стабільного демократичного суспільства в майбутньому [18, с. 121]. Ґендерна рівність у вихованні й освіті формує світогляд, вільний від дискримінаційних упереджень і стереотипів, що не лише впливає на міжособистісні стосунки, але й закладає основи для соціальної згуртованості та суспільного добробуту.

На наше переконання, важливим аспектом ґендерної рівності є її здатність створювати суспільні умови для розвитку інклюзивної економіки, яка враховує потреби та інтереси всіх груп населення. Ґендерно-чутливе планування та управління забезпечують раціональніший розподіл ресурсів і сприяють

зменшенню рівня бідності, особливо серед жінок, які часто зазнають економічної вразливості в умовах патріархальних суспільств. За результатами досліджень ООН, суспільства, що активно впроваджують ґендерну рівність, демонструють нижчий рівень бідності серед жінок і кращий доступ до якісної праці, що у свою чергу сприяє економічному процвітанню на національному рівні [19, с. 130].

Таким чином, ґендерна рівність є невід'ємною складовою сталого суспільного розвитку, що охоплює всі сфери життя – від економіки до культури, від освіти до політики. Вона формує основу для гармонійного та справедливого співіснування, де кожен громадянин має можливість реалізувати свої права та потенціал.

З урахуванням викладеного вище, слід наголосити, що ґендерна рівність не лише сприяє підвищенню якості життя та соціальній гармонії, але й забезпечує стійкість суспільних процесів, особливо в умовах глобальних викликів і криз. Як зазначає Ірина Ковальчук, ґендерно-чутлива політика дозволяє швидше адаптуватися до нових умов, оскільки врахування інтересів усіх соціальних груп, а не лише домінуючих, створює фундамент для ширшого спектра рішень, які є більш гнучкими та адаптивними [20, с. 144]. Так, під час економічних або соціальних криз ґендерна рівність може виступати як стабілізуючий чинник, що дозволяє зменшити соціальні конфлікти та сприяє згуртованості суспільства.

На наше міркування, особливої уваги заслуговує вплив ґендерної рівності на формування інноваційної економіки. Суспільства, що забезпечують рівний доступ до освіти, науки і технологій для всіх громадян незалежно від статі, мають більший потенціал для розвитку інновацій, які сприяють економічному зростанню. Як підкреслює Наталія Мельник, ґендерна рівність у доступі до знань та участі у наукових дослідженнях дає змогу повніше використовувати творчий і науковий потенціал населення, що, своєю чергою, стимулює технологічні прориви та підвищує конкурентоспроможність країни на міжнародному рівні [21, с. 159].

Таким чином, ґендерна рівність є фундаментальною умовою для досягнення суспільної гармонії, стабільного економічного розвитку та соціальної

згуртованості. На наше переконання, інтеграція ґендерних підходів у всі сфери суспільного життя сприяє створенню умов для сталого прогресу та дозволяє формувати державну політику, яка відображає інтереси кожного громадянина. Це підтверджує, що ґендерна рівність має не лише соціальне, а й стратегічне значення, забезпечуючи перспективу процвітання для сучасних і майбутніх поколінь.

Окрім соціальної, економічної та політичної значущості, ґендерна рівність також має важливий вплив на розвиток правової культури суспільства. Рівність прав між чоловіками та жінками, закріплена в законодавстві й підкріплена ефективними механізмами її забезпечення, є показником високого рівня правової свідомості держави. Вона формує повагу до прав і свобод кожного індивіда, стимулює громадянську активність і зміцнює легітимність державних інституцій. Як зазначає Дарина Петрова, ґендерна рівність у правовій сфері сприяє не лише захисту індивідуальних прав, а й створює передумови для побудови демократичної держави, де верховенство права стає фундаментальним принципом [22, с. 174].

З урахуванням цього, можна стверджувати, що ґендерна рівність в правовому аспекті відіграє подвійну роль: по-перше, вона забезпечує захист від дискримінації, а по-друге, формує суспільний механізм, що сприяє захисту інших основоположних прав людини. На наше переконання, саме така двовимірність ґендерної рівності додає їй особливого значення в сучасних умовах, коли суспільства постійно стикаються з новими викликами, які потребують гнучких і справедливих управлінських рішень.

Отже, ґендерна рівність є ключовою передумовою для комплексного розвитку суспільства. Її вплив охоплює різні аспекти життя – від економічної стабільності та соціальної згуртованості до зростання правової культури й демократизації. Важливо усвідомити, що ґендерна рівність не є остаточним досягненням, а радше процесом, що вимагає постійного удосконалення політик, управлінських практик та суспільної свідомості. Лише за таких умов ми зможемо

побудувати суспільство, яке повною мірою відображатиме принципи справедливості та поваги до кожного.

1.2. Ґендерна політика в міжнародному контексті

Ґендерна політика в міжнародному контексті являє собою складний та багатовимірний процес, що відображає глобальні тенденції досягнення рівності й інклюзії, водночас враховуючи специфіку культурних, соціальних та правових традицій різних держав. Сучасні глобалізаційні процеси, безумовно, стимулюють країни до розробки уніфікованих підходів щодо ґендерної політики, але водночас кожне суспільство реалізує цю політику, виходячи з власних соціальних і політичних реалій. Зокрема, розвинені країни з усталеними демократичними системами, як-от скандинавські держави, втілюють прогресивні моделі ґендерної рівності, які ґрунтуються на розвиненій соціальній політиці, гнучкому трудовому законодавстві та високому рівні громадянської обізнаності [23, с. 45].

На наше переконання, значення міжнародного контексту для ґендерної політики важко переоцінити, оскільки саме завдяки міжнародним організаціям і транскордонним ініціативам поширюються принципи рівності та забезпечуються рекомендації для країн, що розвиваються. Організація Об’єднаних Націй, Європейський Союз, Рада Європи та інші міжнародні інституції постійно працюють над створенням правових і політичних механізмів, які підтримують ґендерну рівність на глобальному рівні. Їхні нормативні документи – такі, як Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) та Пекінська декларація – стали важливими віхами у формуванні стандартів ґендерної політики у світі [24, с. 72].

З урахуванням викладеного вище, вивчення ґендерної політики в міжнародному контексті є необхідним для розуміння того, як глобальні стандарти й рекомендації можуть бути адаптовані та впроваджені в конкретному національному середовищі, зокрема в Україні.

Ґендерна політика, сформована в межах міжнародного контексту, має значний вплив на національні держави, які прагнуть досягти високих стандартів прав людини та соціальної справедливості. Як зазначає Марія Ткаченко, саме міжнародні угоди й резолюції створюють правову основу, яка спонукає національні уряди запроваджувати зміни, що наближають їх до єдиного розуміння ґендерної рівності у світовому співтоваристві [25, с. 89]. Важливо, що такі ініціативи не обмежуються лише юридичними вимогами, але також включають культурний і освітній аспекти, що дозволяє інтегрувати ґендерний підхід на глибинному рівні, формуючи нові суспільні норми та цінності.

На наше переконання, основним завданням ґендерної політики в міжнародному контексті є не лише подолання явної дискримінації, але й боротьба з латентними формами нерівності, які можуть бути прихованими в соціальних і культурних практиках. І саме тут міжнародні інституції відіграють ключову роль, забезпечуючи моніторинг, підтримку та рекомендації для країн, які прагнуть реформувати свої інституції відповідно до принципів рівності. Так, наприклад, Європейський Союз, в рамках своєї ґендерної стратегії, акцентує увагу на створенні однакових умов для всіх громадян, розробляючи політики, які охоплюють широкий спектр аспектів – від економічної участі до захисту від ґендерного насильства [26, с. 102].

З огляду на це, вивчення міжнародного досвіду та імплементація найкращих практик у національних умовах стають важливим завданням для країн, що перебувають у процесі реформування. На наше міркування, Україна, рухаючись у напрямку європейської інтеграції, також потребує адаптації й поступового впровадження міжнародних стандартів ґендерної політики, що дозволить не лише наблизитися до загальноєвропейського рівня, але й закласти міцні основи для соціального прогресу та демократизації.

Міжнародні стандарти ґендерної політики, закріплені у правових і нормативних актах Організації Об’єднаних Націй, Ради Європи та Європейського Союзу, стали важливими дороговказами для держав, які прагнуть забезпечити

рівність і справедливість у суспільних відносинах. На наш погляд, саме міжнародне право створює ту основу, на якій національні уряди можуть будувати ефективну ґендерну політику, орієнтовану на подолання дискримінації та просування рівноправності. ООН, Рада Європи та Європейський Союз формують єдиний фронт у боротьбі з ґендерною нерівністю, забезпечуючи підтримку та рекомендації, необхідні для реформування національних політик [27, с. 16].

Організація Об'єднаних Націй є одним із перших міжнародних інститутів, який офіційно проголосив принцип ґендерної рівності у своїх основоположних документах. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW), прийнята у 1979 році, є одним із найбільш знакових досягнень ООН у сфері ґендерної політики. Ця Конвенція передбачає зобов'язання держав-учасниць вживати всіх необхідних заходів для усунення дискримінації за ознакою статі в усіх сферах життя – від політичної активності до участі у трудових відносинах [28, с. 33]. Вона заклала фундамент для подальшого розвитку ґендерної політики, сформулювавши принципи, які стали орієнтирами для багатьох країн, включаючи Україну.

На наше переконання, ще однією важливою віхою у становленні міжнародних стандартів ґендерної політики стало прийняття Пекінської декларації та Платформи дій під час Четвертої всесвітньої конференції з питань жінок у 1995 році. Ці документи наголошують на необхідності усунення соціальних, економічних та політичних бар'єрів, які заважають жінкам реалізувати свій потенціал на рівні з чоловіками. Пекінська платформа окреслює 12 ключових напрямків для дій, серед яких – запобігання насильству щодо жінок, забезпечення доступу до якісної освіти та охорони здоров'я, а також розширення прав і можливостей жінок у економічній сфері [29, с. 55].

Важливу роль у формуванні міжнародних стандартів ґендерної політики відіграє також Рада Європи, яка приділяє значну увагу захисту прав людини та, зокрема, прав жінок і ґендерної рівності. Серед ключових документів, що визначають політику Ради Європи у цій сфері, варто відзначити Стамбульську

конвенцію – Конвенцію Ради Європи про запобігання насильству щодо жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами, прийняту в 2011 році. Стамбульська конвенція є першою обов'язковою міжнародною угодою, спрямованою на боротьбу з усіма формами насильства, яке має ґендерне підґрунтя. Цей документ зобов'язує держави-учасниці впроваджувати ефективні заходи для запобігання насильству, забезпечення підтримки постраждалих, а також покарання винних, що значно зміцнює правові рамки ґендерної політики в країнах Європи [30, с. 72].

На наше переконання, важливість Стамбульської конвенції полягає в тому, що вона не лише визначає правові механізми захисту, але й вимагає від держав здійснення комплексного підходу до боротьби з ґендерно зумовленим насильством, що включає освітні, профілактичні та реабілітаційні заходи. Вона також підкреслює роль громадянського суспільства у підтримці жертв та запобіганні насильству, наголошуючи на необхідності всебічної суспільної залученості. Це відображає сучасне розуміння ґендерної політики як такого процесу, що має не лише захисний, а й профілактичний характер, спрямований на глибокі соціальні зміни [31, с. 89].

Європейський Союз, у свою чергу, активно підтримує ґендерну рівність як одну з основоположних цінностей, закріплених у статтях Лісабонського договору. Важливим елементом ґендерної політики ЄС є Європейська стратегія з ґендерної рівності, що оновлюється кожні кілька років і визначає пріоритети Союзу у цій сфері. Стратегія 2020-2025 років наголошує на усуненні ґендерного розриву в заробітній платі, подоланні ґендерного насильства, забезпеченні рівного представництва жінок у керівництві, а також створенні умов для балансу між роботою та особистим життям [32, с. 103].

На наше переконання, політика Європейського Союзу є прикладом того, як ґендерна рівність може бути інтегрована в усі сфери суспільного життя – від економіки до соціального забезпечення, від правової системи до культурних ініціатив. ЄС також розробив низку інструментів для моніторингу виконання цієї

політики, зокрема Ґендерний індекс Європейського інституту з питань ґендерної рівності, який дозволяє оцінювати прогрес країн-членів у впровадженні ґендерних стандартів [33, с. 115].

З урахуванням викладеного вище, можна стверджувати, що міжнародні стандарти ґендерної політики, розроблені ООН, Радою Європи та Європейським Союзом, стали не лише важливим зразком для наслідування, але й суттєвим стимулом для країн усього світу, зокрема України, які прагнуть досягти високого рівня соціальної справедливості. На наше переконання, ці стандарти, закріплені у фундаментальних міжнародних документах, створюють загальну концептуальну основу, що дозволяє різним державам не лише адаптуватися до нових викликів, а й активно сприяти соціальному прогресу.

Зокрема, для України імплементація цих стандартів є важливим елементом процесу євроінтеграції, який передбачає дотримання європейських принципів ґендерної рівності як ключової цінності. Поступове впровадження міжнародних норм дозволяє Україні не лише вдосконалювати внутрішнє законодавство, а й формувати нові інституційні механізми, здатні забезпечити належний рівень захисту прав жінок та інших вразливих груп. Як зазначає Олександр Ковальчук, досягнення повної інтеграції міжнародних стандартів у національне законодавство та управлінські практики є важливим кроком для зміцнення правової бази держави, що сприятиме загальному соціально-економічному розвитку країни [34, с. 130].

Таким чином, міжнародні стандарти ґендерної політики створюють платформу для розвитку правозахисних ініціатив, спрямованих на ліквідацію дискримінаційних практик і розширення можливостей для всіх громадян, незалежно від їхнього ґендеру. Вони стимулюють національні уряди до розробки системних підходів у галузі ґендерної рівності та соціальної справедливості, сприяючи побудові інклюзивного суспільства, що спирається на загальнолюдські цінності та демократичні принципи.

Міжнародні стандарти ґендерної політики, які впроваджуються на рівні національних урядів, забезпечують не лише юридичні рамки для захисту прав, але й формують суспільну культуру, що сприяє зміні усталених ґендерних стереотипів. Це відбувається шляхом комплексного впровадження програм, які охоплюють освіту, підвищення громадянської свідомості, а також заохочення до активної участі в суспільному житті жінок та інших недопредставлених груп. Як підкреслює Олена Петрова, впровадження міжнародних стандартів ґендерної рівності призводить до трансформації соціального середовища, що надає можливість для вільної самореалізації кожного громадянина, незалежно від його ґендерної приналежності [35, с. 149].

На наше переконання, важливим аспектом є те, що стандарти ґендерної політики ООН, Ради Європи та Європейського Союзу вимагають від країн-учасниць не лише декларативного закріплення принципів рівності, але й розробки конкретних механізмів для їх реалізації. Це включає систематичний моніторинг, регулярне звітування про результати виконання зобов’язань, а також створення умов для ефективного доступу до правосуддя постраждалих від ґендерно зумовленої дискримінації та насильства. Наприклад, вимоги Стамбульської конвенції зобов'язують держави забезпечувати притулки та підтримку для жертв домашнього насильства, що є важливим кроком у боротьбі з насильством на ґендерному ґрунті [36, с. 158].

Таким чином, міжнародні стандарти не лише забезпечують певний рівень соціальної захищеності для громадян, але й стають каталізатором змін, що сприяють зміцненню громадянського суспільства. Вони встановлюють еталони, які дозволяють державам не лише вдосконалювати власні законодавчі механізми, але й створюють умови для суспільної згуртованості, базованої на взаємній повазі, рівноправності та соціальній відповідальності. На наше переконання, такі стандарти мають ключове значення для довгострокової стабільності й сталого розвитку будь-якої держави, зокрема й України, яка прагне досягти високих стандартів у галузі прав людини та соціальної політики.

З огляду на важливість міжнародних стандартів ґендерної політики, варто підкреслити, що їхнє впровадження в національні системи правового регулювання не є простим процесом адаптації, а радше складною трансформацією суспільних та державних механізмів. Як зазначає Катерина Іванова, інтеграція таких стандартів вимагає комплексного підходу, що включає як політичну волю, так і культурні зміни, що відображаються в колективній свідомості громадян [37, с. 167]. На наше переконання, ця трансформація стає можливою завдяки активній участі державних інституцій, громадських організацій та міжнародних партнерів, які забезпечують підтримку й ресурсне підкріплення реформ.

У контексті України впровадження міжнародних стандартів ґендерної політики є важливим аспектом євроінтеграційного курсу, що стимулює державу до підвищення якості правового забезпечення ґендерної рівності. Важливо зазначити, що прийняття міжнародних стандартів дозволяє не лише покращити існуючі законодавчі механізми, а й формує нові підходи до управління ґендерною політикою, які враховують найкращі європейські практики. Це, своєю чергою, сприяє створенню умов для більш прозорого та справедливого управління, де враховуються інтереси різних соціальних груп, незалежно від їхньої статі чи соціального статусу [38, с. 173].

З урахуванням викладеного вище, можна стверджувати, що міжнародні стандарти ґендерної політики стають важливим орієнтиром для країн, що прагнуть досягти високого рівня соціальної відповідальності та демократичної легітимності. Вони створюють систему цінностей, де ґендерна рівність сприймається як необхідна складова не лише для захисту прав людини, а й для забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку. На наше переконання, інтеграція цих стандартів є важливим завданням для сучасних держав, адже вона дозволяє формувати суспільство, яке здатне відповідати на виклики часу, підтримуючи принципи справедливості та рівності для всіх своїх громадян.

Міжнародні організації, зокрема ООН, Рада Європи та Європейський Союз, відіграють важливу роль у формуванні української ґендерної політики, сприяючи

інтеграції загальновизнаних принципів рівності та недискримінації в національне законодавство й управлінські практики. Вони не лише забезпечують методологічні та фінансові ресурси, а й спрямовують увагу державних інституцій на необхідність комплексної трансформації ґендерних відносин у суспільстві. На наше переконання, міжнародні організації є потужними рушіями соціальних реформ, стимулюючи державу до відповідального підходу до ґендерної політики, що базується на загальнолюдських цінностях та стандартах прав людини [39, с. 58].

Організація Об’єднаних Націй здійснює вплив на ґендерну політику України через низку структурних підрозділів і програм, зокрема UN Women, які спрямовані на розвиток інституційних механізмів забезпечення рівності. Завдяки підтримці ООН в Україні було розроблено ряд стратегічних документів, таких як Національна стратегія у сфері прав людини, яка включає ґендерний компонент, а також низку програм, спрямованих на запобігання ґендерному насильству, підтримку рівноправного доступу до праці та освіти для жінок і чоловіків. Як зазначає дослідниця Ірина Кравченко, завдяки міжнародним ініціативам ООН у країні значно підвищено обізнаність про права жінок та запроваджено нові механізми їхнього захисту [40, с. 92].

Не менш важливий вплив на розвиток української ґендерної політики здійснює Рада Європи, яка активно підтримує реформи, спрямовані на посилення прав жінок та ґендерної рівності. Зокрема, ратифікація Стамбульської конвенції стала значним досягненням у боротьбі з ґендерно зумовленим насильством в Україні. Ця конвенція не тільки зобов'язує державу впроваджувати конкретні заходи для запобігання насильству, а й надає юридичну базу для захисту постраждалих, підтримку яких здійснюють як державні інституції, так і громадські організації. На наше міркування, участь у таких міжнародних угодах є важливим кроком для України, який свідчить про прагнення держави забезпечити безпеку і рівні права для всіх громадян [41, с. 106].

Європейський Союз також справляє значний вплив на розвиток ґендерної політики в Україні, особливо в контексті євроінтеграційного курсу, який зобов’язує

країну адаптувати своє законодавство до європейських стандартів. ЄС надає Україні комплексну допомогу через фінансування проектів та ініціатив, спрямованих на впровадження принципів ґендерної рівності в різні сфери суспільного життя. Програма «ЄС за ґендерну рівність» є одним із яскравих прикладів такої співпраці. Вона передбачає розвиток інституційної спроможності українських органів влади, а також проведення освітніх та інформаційних кампаній для підвищення обізнаності населення щодо прав жінок та важливості ґендерної рівності в державному управлінні [42, с. 124].

На наше переконання, важливо підкреслити, що вплив міжнародних організацій на формування української ґендерної політики відбувається не лише через законодавчі та адміністративні зміни, а й через поступову трансформацію суспільних норм і стереотипів. Міжнародні організації фінансують численні дослідження, що дозволяють глибше розуміти специфіку ґендерних проблем в Україні, а також організовують освітні програми, спрямовані на зміну громадської думки щодо ролі жінок у суспільстві. Як зазначає соціолог Олександра Зайцева, вплив міжнародних організацій на українське суспільство часто виявляється через підвищення рівня обізнаності щодо ґендерних питань та зниження толерантності до дискримінації [43, с. 135].

З урахуванням викладеного вище, можна стверджувати, що міжнародні організації є важливими каталізаторами змін, що сприяють формуванню в Україні інклюзивної та справедливої ґендерної політики. Їхня підтримка дозволяє державним органам та громадським інституціям спільно працювати над розв'язанням ґендерних проблем, створюючи передумови для забезпечення рівності у різних сферах життя, від політики та економіки до соціального захисту та освіти.

Отже, роль міжнародних організацій у розвитку ґендерної політики в Україні є неоціненною, оскільки вони не лише забезпечують матеріальні та методичні ресурси, а й сприяють формуванню нових підходів у державному управлінні, орієнтованих на сталість і довгостроковий розвиток. Як свідчить

досвід інших країн, які вже імплементували рекомендації ООН, ЄС і Ради Європи, такі зміни дозволяють досягти не тільки формальної рівності, але й значного прогресу в галузі соціальної справедливості. В Україні це виражається у впровадженні програм, спрямованих на посилення ролі жінок у політиці, бізнесі, науці та інших важливих сферах суспільного життя, що, у свою чергу, підвищує рівень демократизації та інклюзії [44, с. 143].

На наше переконання, активна співпраця з міжнародними організаціями дозволяє Україні поступово адаптувати своє законодавство до високих стандартів ґендерної політики, що діють у країнах ЄС, сприяючи гармонізації нормативних актів з вимогами європейського права. Зокрема, закріплення ґендерної рівності як одного з принципів державної політики стимулює перегляд і вдосконалення існуючих законів, що забезпечує більш ефективне запобігання дискримінації за ознакою статі. Як підкреслює Анна Павленко, імплементація європейських стандартів у сфері ґендерної рівності вимагає комплексного підходу, що охоплює всі рівні влади і спрямований як на юридичні, так і на соціальні зміни [45, с. 155].

У підсумку можна зазначити, що міжнародні організації відіграють ключову роль у процесі формування та розвитку ґендерної політики в Україні. Вони не лише надають технічну підтримку, а й сприяють утвердженню нових соціальних цінностей, що ґрунтуються на повазі до прав і свобод кожного громадянина, незалежно від ґендеру. Завдяки цьому Україна не тільки рухається до інтеграції з європейським співтовариством, але й створює умови для побудови демократичного суспільства, яке базується на принципах рівності, інклюзії та соціальної справедливості.

1.3. Методологія та принципи дослідження ґендерного підходу в публічному управлінні

Методологія та принципи дослідження ґендерного підходу в управлінні становлять собою фундаментальний аспект, що дозволяє не лише глибоко

осмислити ґендерну політику, але й розробити ефективні інструменти для її інтеграції в публічне управління. На наше переконання, розуміння цих методологічних засад є необхідним для досягнення цілісного бачення ролі ґендерної рівності в структурі державного управління, оскільки це дозволяє враховувати як соціальні, так і культурні особливості, що впливають на управлінські процеси.

З огляду на це, підходи до дослідження ґендерного аспекту в управлінні базуються на міждисциплінарних методах, які поєднують соціологічний, правовий, економічний та культурологічний аналіз. Використання цих методів надає можливість розглянути ґендерний підхід як складову цілісної системи управління, де кожна з окремих дисциплін додає свій унікальний вимір розуміння ґендерної рівності. На нашу думку, інтеграція таких методологій дозволяє досягти більш об’єктивних і комплексних результатів, які стають основою для розробки дієвих політик.

З урахуванням викладеного, важливо також наголосити на принципах, які лежать в основі дослідження ґендерного підходу в управлінні. Принципи об’єктивності, інклюзії, соціальної справедливості та культурної чутливості є ключовими орієнтирами, що забезпечують якісне дослідження та адаптацію ґендерних аспектів до специфічних умов державного управління в Україні.

Основні наукові підходи до вивчення ґендерних аспектів у державному управлінні та місцевому самоврядуванні формуються на перетині кількох дисциплін, що дозволяє всебічно дослідити питання ґендерної рівності як важливого компонента сучасних управлінських процесів. Серед таких підходів найбільш поширеними є соціологічний, правовий, економічний і культурологічний. Кожен з них додає особливий вимір до розуміння ґендерних аспектів у публічному управлінні, сприяючи розробці комплексних і дієвих стратегій для подолання ґендерної нерівності.

Соціологічний підхід, на нашу думку, є одним із найбільш значущих, оскільки дозволяє аналізувати ґендер як соціальний конструкт, що впливає на

поведінку індивідів та формування суспільних структур. Цей підхід допомагає виявити та пояснити стереотипи й соціальні норми, які впливають на ґендерні відносини в державних та місцевих органах влади. Дослідники, зокрема Наталія Романенко, відзначають, що застосування соціологічного підходу дає можливість краще зрозуміти, як ґендерні ролі впливають на доступ до владних позицій і як вони формують стратегії прийняття рішень у сфері управління [46, с. 78].

Правовий підхід до вивчення ґендерних аспектів у державному управлінні та місцевому самоврядуванні орієнтований на аналіз нормативно-правової бази, що регулює питання ґендерної рівності. Врахування правових норм дозволяє оцінити відповідність національного законодавства міжнародним стандартам, а також визначити недоліки у забезпеченні ґендерної рівності на законодавчому рівні. На наше переконання, правовий підхід також є надзвичайно важливим у контексті реформування української системи управління, оскільки правові механізми забезпечують основу для інтеграції ґендерного підходу у сферу державної політики та адміністрування [47, с. 91].

З огляду на викладене, варто розглянути також економічний підхід, який дозволяє оцінити вплив ґендерної рівності на економічний розвиток та ефективність управлінських рішень.

Економічний підхід до вивчення ґендерних аспектів у державному управлінні та місцевому самоврядуванні спрямований на дослідження того, як ґендерна рівність або її відсутність впливають на економічні показники, продуктивність праці та розвиток людського капіталу. Як зазначає дослідниця Олена Іванченко, країни, що досягають більшої ґендерної рівності, демонструють вищі темпи економічного зростання, оскільки забезпечують доступ усіх громадян до ринку праці та професійного розвитку [48, с. 103]. На наше переконання, економічний підхід дозволяє обґрунтувати доцільність ґендерної політики з точки зору економічної вигоди, що є важливим аргументом для впровадження змін на рівні управлінських структур.

Культурологічний підхід також відіграє важливу роль у вивченні ґендерних аспектів в управлінні, адже він дозволяє зрозуміти вплив культурних і традиційних уявлень про ґендер на прийняття управлінських рішень та організацію адміністративних процесів. У контексті України, де ще зберігаються певні патріархальні уявлення, культурологічний підхід допомагає виявити глибинні причини стереотипного ставлення до ролі жінок і чоловіків у владних структурах. На наше переконання, цей підхід є особливо корисним для розробки освітніх і комунікаційних програм, спрямованих на подолання ґендерних стереотипів і формування інклюзивної управлінської культури [49, с. 115].

Таким чином, основні наукові підходи до вивчення ґендерних аспектів у державному управлінні та місцевому самоврядуванні дозволяють створити комплексне уявлення про ґендерну рівність як важливу умову для ефективного функціонування управлінських структур. Їх інтеграція в дослідження ґендерної політики дає можливість не лише аналізувати поточний стан справ, але й формулювати рекомендації для подальшого вдосконалення політик, що сприяють розвитку інклюзивного та демократичного суспільства.

Методологічні інструменти, зокрема компаративний аналіз, бенчмаркінг та системний підхід, є важливими складовими для дослідження ґендерного підходу в державному управлінні та місцевому самоврядуванні. На наше переконання, використання цих інструментів дозволяє створити багатовимірне бачення ґендерних процесів у публічному секторі, оскільки вони дають змогу порівнювати, оцінювати та моделювати найкращі практики й адаптувати їх до конкретного контексту. Кожен з інструментів має свої переваги і виконує специфічну роль у дослідженні ґендерної політики.

Компаративний аналіз є одним із основних методів, який використовується для порівняння ґендерних політик у різних країнах чи регіонах, з метою виявлення схожих тенденцій та унікальних особливостей. Цей підхід надає можливість порівняти рівень впровадження ґендерної рівності у різних системах управління, а також оцінити, які практики є найбільш ефективними та чому. Як зазначає

дослідник Сергій Левченко, компаративний аналіз дозволяє не тільки краще зрозуміти ґендерні особливості кожної країни, але й виокремити закономірності, що можуть бути адаптовані в інших національних контекстах [50, с. 43]. На наше переконання, цей інструмент є особливо корисним для України, яка, рухаючись до європейської інтеграції, прагне впровадити стандарти ґендерної рівності, характерні для країн ЄС.

Бенчмаркінг є іншим важливим інструментом, який дозволяє оцінювати ефективність ґендерних політик шляхом порівняння із кращими міжнародними практиками. Він спрямований на те, щоб визначити, які механізми і процеси впровадження ґендерної рівності показують найкращі результати, та на основі цього визначити цілі й стратегії для їх застосування в національному контексті. З урахуванням викладеного, бенчмаркінг стає цінним інструментом для виявлення прогалин у національній політиці та для формування рекомендацій, які можуть покращити її ефективність. Наприклад, досвід Скандинавських країн, де ґендерна рівність є інтегрованою частиною державного управління, часто стає зразком для наслідування інших держав [51, с. 59].

Системний підхід, своєю чергою, дозволяє розглядати ґендерні процеси в управлінні як частину більшої, взаємопов’язаної системи.

Системний підхід дозволяє досліджувати ґендерні процеси не ізольовано, а як частину складної та багаторівневої структури, в якій кожен елемент – від нормативно-правової бази до соціокультурних факторів – впливає на загальний результат. На наше переконання, цей підхід є ключовим для розуміння того, як ґендерна політика інтегрується у всі рівні державного управління та взаємодіє з іншими суспільними інститутами. Як підкреслює дослідниця Олена Сидоренко, системний підхід дозволяє побачити взаємозалежність між різними елементами ґендерної політики, а також передбачити потенційні наслідки певних управлінських рішень для забезпечення ґендерної рівності [52, с. 68].

На практиці системний підхід передбачає аналіз політичних, економічних та соціальних умов, які впливають на впровадження ґендерного підходу в управлінні.

Це дозволяє оцінити, як окремі компоненти системи управління – зокрема кадрова політика, програми підвищення кваліфікації, а також інституційні механізми – сприяють або, навпаки, обмежують розвиток ґендерної рівності. Наприклад, впровадження ґендерно-чутливого підходу до бюджетування, яке враховує потреби різних соціальних груп, є результатом саме системного підходу, де всі управлінські процеси працюють у комплексі на досягнення спільної мети [53, с. 74].

Таким чином, використання компаративного аналізу, бенчмаркінгу та системного підходу у дослідженні ґендерних аспектів державного управління й місцевого самоврядування дає змогу досягти глибокого та об'єктивного розуміння процесів, що відбуваються у цій сфері. З огляду на викладене вище, можна зробити висновок, що інтеграція цих методологічних інструментів дозволяє формулювати науково обґрунтовані рекомендації, які сприяють ефективному впровадженню ґендерної рівності в українське суспільство, адаптуючи кращі міжнародні практики до національних умов.

Комплексне застосування компаративного аналізу, бенчмаркінгу та системного підходу не тільки дозволяє детально розглянути ґендерні процеси, але й створює умови для розробки цілісної стратегії впровадження ґендерної рівності у публічне управління. Це особливо важливо в умовах трансформаційних процесів, які відбуваються в українському суспільстві у зв'язку з євроінтеграційними зобов'язаннями. На наше переконання, саме завдяки таким підходам стає можливим інтегрувати найкращі міжнародні стандарти та адаптувати їх до культурних та соціальних особливостей України.

Досвід застосування цих інструментів показує, що компаративний аналіз дозволяє ідентифікувати найбільш успішні практики, бенчмаркінг допомагає адаптувати їх під конкретні національні умови, а системний підхід забезпечує гнучкість і стійкість ґендерної політики в умовах соціально-економічних змін. Гадаємо, що їхнє комплексне використання створює передумови для побудови

стійкої ґендерної системи, яка не лише відповідає сучасним вимогам, але й здатна ефективно реагувати на майбутні виклики.

З урахуванням викладеного вище, можна стверджувати, що методологічні інструменти, як-от компаративний аналіз, бенчмаркінг і системний підхід, є необхідними для формування прогресивної ґендерної політики, що відповідає вимогам глобалізованого суспільства та підтримує демократичні принципи інклюзивності й рівності. Ці інструменти відкривають можливості для всебічного осмислення ґендерних процесів і створення оптимальної моделі їх інтеграції в систему державного управління, яка здатна забезпечити сталість розвитку та соціальну гармонію.

Висновки до першого розділу

Перший розділ дослідження, присвячений теоретичним засадам ґендерної політики в державному управлінні, дозволив сформувати цілісне розуміння ключових підходів і принципів, які забезпечують ефективне впровадження ґендерної рівності у сфері публічного адміністрування. На основі проведеного аналізу стає очевидним, що ґендерний підхід відіграє фундаментальну роль не лише як інструмент соціальної справедливості, але й як невід'ємний компонент сталого суспільного розвитку. Він сприяє демократизації державних структур, підвищенню ефективності прийняття управлінських рішень, а також забезпечує ширшу соціальну залученість і доступність публічних послуг для різних соціальних груп.

Аналіз основних концептуальних засад ґендерної політики підтвердив, що ґендерна рівність у сучасному державному управлінні є складним, багаторівневим процесом, який вимагає не тільки зміни законодавчих норм, але й культурної трансформації суспільства. Впровадження ґендерного підходу в управлінні сприяє подоланню традиційних стереотипів і забезпечує можливість для повноцінної самореалізації кожного громадянина, незалежно від його ґендерної приналежності. На наше переконання, ґендерна політика є важливою умовою для формування ефективного й інклюзивного управління, яке відповідає сучасним стандартам і потребам демократичного суспільства.

Вивчення міжнародного контексту ґендерної політики продемонструвало, що Організація Об'єднаних Націй, Рада Європи та Європейський Союз сформували основні стандарти й механізми, які стають орієнтирами для країн, що прагнуть досягти високих рівнів ґендерної рівності. Міжнародні інституції, завдяки своїм програмам і підтримці, значно впливають на розвиток ґендерної політики в Україні, стимулюючи адаптацію національних законодавчих норм до загальноприйнятих стандартів прав людини. На нашу думку, інтеграція цих

стандартів є надзвичайно важливою для розвитку в Україні інклюзивного державного управління, яке здатне відповідати викликам сучасного суспільства.

Завдяки розглянутим методологічним інструментам – компаративному аналізу, бенчмаркінгу та системному підходу – ми досягли розуміння того, як можна адаптувати успішні міжнародні практики до специфічних умов України. Ці інструменти дозволяють аналізувати ґендерні аспекти у публічному управлінні з урахуванням багатьох чинників, що сприяє формуванню науково обґрунтованих рекомендацій для підвищення ефективності управлінських структур.

Отже, перший розділ підтверджує, що інтеграція ґендерного підходу в державне управління є необхідною передумовою для досягнення соціальної справедливості, економічної стабільності та розвитку демократичних інституцій.

РОЗДІЛ 2. ҐЕНДЕРНА ПОЛІТИКА В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

2.1. Нормативно-правове регулювання ґендерної рівності в Україні

Питання нормативно-правового регулювання ґендерної рівності в Україні є основоположним для розвитку ефективної та інклюзивної державної політики, що відповідає сучасним демократичним стандартам. Правові норми у сфері ґендерної рівності створюють правову основу для забезпечення рівних можливостей і прав як для жінок, так і для чоловіків, регламентуючи, зокрема, аспекти доступу до працевлаштування, соціального захисту, освіти та участі в політичному житті. На наше переконання, розуміння сутності та особливостей правового забезпечення ґендерної рівності є необхідним для побудови стійкої системи публічного управління, яка орієнтується на потреби всіх громадян, незалежно від статі.

З огляду на зобов’язання України перед міжнародною спільнотою, національна нормативно-правова база активно адаптується до вимог міжнародних договорів, таких як Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок та Стамбульська конвенція. Ці зобов’язання вимагають від України забезпечення високого рівня захисту прав людини в контексті ґендерної рівності, що знаходить відображення у національних законодавчих актах і програмах. Як видається, розвиток правового регулювання ґендерної рівності в Україні є безпосередньо пов’язаним з її євроінтеграційним курсом, який передбачає поступову адаптацію до європейських стандартів.

Таким чином, розгляд нормативно-правового регулювання ґендерної рівності в Україні дозволяє оцінити існуючі досягнення, а також визначити ключові виклики, з якими стикається країна у процесі впровадження ґендерного підходу в різні сфери суспільного життя.

Законодавче забезпечення ґендерної політики в Україні є основою для реалізації принципів рівності та недискримінації у всіх сферах суспільного життя. Основні положення щодо ґендерної рівності закріплені в Конституції України, що встановлює принцип рівності всіх громадян перед законом, незалежно від статі, та забороняє дискримінацію. Стаття 24 Конституції гарантує рівні права жінкам і чоловікам, зокрема у сфері праці, соціального захисту та політичної діяльності, що, на наше переконання, є фундаментом для формування відповідної нормативно-правової бази у галузі ґендерної політики [54, с. 11].

Одним із ключових законодавчих актів, що регулюють ґендерну рівність в Україні, є Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» (2005 рік). Цей закон визначає правові основи забезпечення рівних можливостей у політичній, економічній, соціальній та культурній сферах, передбачаючи конкретні механізми для реалізації рівності. Закон акцентує увагу на забезпеченні рівного доступу до трудових ресурсів, участі у прийнятті рішень і захисту від дискримінаційних дій з боку державних та приватних інституцій [55, с. 27].

Також важливим нормативним актом є Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» (2012 рік), який закріплює загальні принципи недискримінації, а також механізми запобігання та боротьби з усіма формами дискримінації, включаючи дискримінацію за ґендерною ознакою. Цей закон став основою для впровадження антидискримінаційних програм у сфері державного управління, освіти та трудових відносин, визначаючи конкретні заходи для захисту прав жінок і чоловіків від різних форм утиску [56, с. 34].

Важливою складовою українського законодавства з питань ґендерної політики є також Кримінальний кодекс України, що містить положення щодо відповідальності за злочини, пов'язані з ґендерно зумовленим насильством, зокрема домашнім насильством. Прийнятий у 2017 році Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» є ключовим документом у

сфері захисту жертв ґендерно зумовленого насильства, передбачаючи спеціальні заходи щодо попередження насильства та підтримки постраждалих осіб. Цей закон значно посилив відповідальність за злочини проти життя і здоров’я на ґрунті ґендерної дискримінації, що є важливим кроком до забезпечення реальної ґендерної рівності в Україні [57, с. 42].

На наше переконання, важливою віхою на шляху до євроінтеграції України є також ратифікація Стамбульської конвенції, яка вимагає від держави-учасниці створення ефективних механізмів захисту жертв ґендерно зумовленого насильства та запобігання всім його формам. Україна, як держава-учасниця цієї конвенції, взяла на себе зобов'язання запровадити дієві заходи щодо запобігання насильству та захисту постраждалих осіб, що відображається у відповідних змінах до законодавства [58, с. 53].

Таким чином, нормативно-правова база ґендерної політики в Україні є комплексною та багатовимірною, включаючи як основоположні конституційні принципи, так і спеціалізовані закони, які забезпечують реалізацію ґендерної рівності на різних рівнях управління та у різних сферах життя. На нашу думку, ця база є необхідним інструментом для побудови інклюзивного суспільства, де кожен громадянин має рівні права та можливості, незалежно від своєї статі.

На додаток до основних законодавчих актів, нормативно-правова база ґендерної політики в Україні включає низку підзаконних актів і постанов, що спрямовані на конкретизацію та деталізацію заходів, передбачених загальними нормами. Однією з таких постанов є Державна соціальна програма забезпечення рівних прав і можливостей жінок та чоловіків, яка реалізується Міністерством соціальної політики України. Програма включає положення щодо розвитку механізмів моніторингу ґендерної рівності, просвітницьких кампаній та навчання посадовців державних установ принципам ґендерної чутливості. На наше переконання, саме такі програми дозволяють адаптувати загальні положення законів до конкретних потреб суспільства та підвищують ефективність їх впровадження на практиці [59, с. 61].

Важливим кроком для посилення ґендерної рівності в Україні стало запровадження ґендерно-чутливого бюджетування, що дозволяє аналізувати та планувати державні витрати з урахуванням ґендерного аспекту. Цей підхід сприяє ефективнішому розподілу ресурсів, орієнтуючи їх на вирішення специфічних потреб різних соціальних груп. Відповідно до рекомендацій міжнародних організацій, Україна поступово впроваджує ґендерно-чутливе бюджетування на різних рівнях управління, що є важливим кроком у розвитку інклюзивної політики держави [60, с. 70].

На наше переконання, ще одним важливим елементом є співпраця з громадськими організаціями, які займаються питаннями ґендерної рівності. Законодавство України передбачає можливість залучення таких організацій до процесу моніторингу і реалізації ґендерної політики, що значно посилює її ефективність. Зокрема, громадські організації беруть участь у розробці рекомендацій для уряду, проводять незалежні дослідження та інформаційні кампанії, спрямовані на підвищення обізнаності громадян щодо ґендерних прав. Вочевидь, співпраця між державними інституціями та громадянським суспільством є важливим компонентом усього комплексу заходів, що забезпечують ґендерну рівність в Україні [61, с. 82].

З урахуванням викладеного вище, нормативно-правове регулювання ґендерної рівності в Україні є багатоаспектним і містить як загальні положення, так і спеціалізовані механізми реалізації, які дозволяють ефективно впроваджувати принципи рівності та недискримінації. Законодавчі акти, програми та співпраця з громадським сектором формують комплексну систему, яка підтримує ґендерну політику на всіх рівнях управління та забезпечує соціально-економічний розвиток країни в умовах інтеграції до європейської спільноти. На наше переконання, подальше вдосконалення цієї системи сприятиме побудові більш справедливого, демократичного та інклюзивного суспільства в Україні.

Стратегічні документи та програми з ґендерної рівності в Україні становлять важливу складову національної політики, спрямованої на забезпечення рівних

прав і можливостей для всіх громадян незалежно від їхньої статі. Вони створюють рамкові умови для реалізації принципів ґендерної рівності та визначають пріоритетні напрями державної політики в цій галузі. На наше переконання, ці документи не лише закладають основи для поточних дій, а й формують довгострокове бачення інклюзивного суспільства, де ґендерна рівність є невід'ємним елементом соціальної справедливості та розвитку.

Одним із ключових стратегічних документів у цій сфері є *Державна соціальна програма забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року*. Ця програма передбачає комплекс заходів для реалізації ґендерної політики в різних сферах – від трудових відносин до освіти та охорони здоров'я. Програма акцентує увагу на підвищенні рівня представництва жінок у політичному та громадському житті, боротьбі з ґендерно зумовленим насильством, а також на просвітницькій роботі, спрямованій на зміну суспільних стереотипів. Важливим аспектом програми є моніторинг її реалізації через систему індикаторів, що дозволяє оцінювати досягнуті результати та адаптувати заходи відповідно до актуальних викликів [62, с. 12].

Іншим важливим документом є *Національна стратегія у сфері прав людини*, що також включає положення щодо ґендерної рівності як одного з пріоритетних напрямків розвитку правозахисної політики в Україні. Стратегія спрямована на захист прав жінок і чоловіків у всіх сферах життя, а також передбачає створення умов для боротьби з дискримінацією та захисту вразливих груп. Важливо зазначити, що цей документ розроблений з урахуванням міжнародних зобов'язань України у сфері прав людини, зокрема рекомендацій ООН та Ради Європи. На нашу думку, інтеграція ґендерних питань у загальну стратегію прав людини підкреслює, що ґендерна рівність є невід'ємною частиною правового й соціального прогресу [63, с. 23].

Також варто відзначити *Національний план дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека»*, який зосереджується на питаннях

захисту жінок і їх активної участі у питаннях миротворчості та забезпечення безпеки.

Національний план дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» є знаковим документом, який визначає стратегічні цілі щодо підвищення ролі жінок у забезпеченні миру й безпеки, а також посилення їхньої участі у процесах врегулювання конфліктів та миротворчої діяльності. Документ орієнтований на зміцнення захисту жінок від насильства під час військових дій, а також на створення умов для їхнього активного залучення до прийняття рішень у сфері безпеки на різних рівнях. План дій також передбачає тісну співпрацю з громадськими організаціями, які займаються захистом прав жінок і надають підтримку постраждалим від ґендерного насильства, що є важливим кроком у розвитку інклюзивної політики безпеки в Україні [64, с. 34].

Крім того, стратегічні документи на рівні регіональних програм також відіграють важливу роль у впровадженні ґендерної політики. Багато областей України розробляють власні програми забезпечення рівних прав і можливостей жінок та чоловіків, адаптуючи загальнонаціональні принципи до конкретних регіональних потреб і викликів. Такі програми часто зосереджені на вирішенні місцевих проблем, як-от доступ до освіти, забезпечення рівних можливостей на ринку праці та боротьба з ґендерним насильством. На наше переконання, ці регіональні ініціативи є важливим компонентом стратегії ґендерної рівності, оскільки вони дозволяють реалізувати ґендерні стандарти у найбільш наближених до громадян форматах, враховуючи специфіку конкретних територій [65, с. 47].

Одним із новітніх стратегічних підходів є впровадження ґендерно-чутливого бюджетування, яке дозволяє враховувати ґендерний аспект під час розподілу державних і місцевих ресурсів. Такий підхід вимагає аналізу впливу бюджетних рішень на різні соціальні групи з урахуванням їхніх ґендерних потреб. Застосування ґендерного бюджетування на всіх рівнях управління – від національного до місцевого – допомагає формувати справедливіші та ефективніші економічні політики, орієнтовані на інтереси всіх громадян. Як показує досвід

країн Європейського Союзу, впровадження ґендерно-чутливого бюджетування підвищує ефективність державних витрат і сприяє більшій соціальній згуртованості [66, с. 58].

На нашу думку, такі стратегічні документи та програми є основою для системного розвитку ґендерної політики в Україні. Вони формують цілісний підхід до забезпечення рівних прав, що враховує не лише формальні нормативи, але й практичні аспекти впровадження рівності в різних соціальних і економічних умовах. Таким чином, стратегічні документи та програми забезпечують координацію зусиль на всіх рівнях управління, створюючи фундамент для побудови інклюзивного, справедливого та стабільного суспільства.

З урахуванням викладеного вище, можна стверджувати, що стратегічні документи та програми з ґендерної рівності відіграють ключову роль у розвитку та систематизації ґендерної політики в Україні. Вони слугують інструментом для об’єднання різних державних і недержавних структур навколо спільної мети – побудови суспільства, в якому кожен громадянин має рівні права та можливості незалежно від статі. Завдяки чітко визначеним цілям і механізмам реалізації ці програми сприяють розв'язанню конкретних проблем, таких як дискримінація, нерівний доступ до ресурсів і послуг, а також недостатнє представництво жінок у прийнятті рішень.

Одним з важливих аспектів таких стратегічних документів є їхній гнучкий підхід, що дозволяє адаптувати загальні принципи та цілі до конкретних соціально-економічних умов. Це відображається у програмах, спрямованих на підтримку жінок у сільській місцевості, де особливості працевлаштування, доступу до освіти та медичних послуг часто відрізняються від міських регіонів. Такі цільові заходи дозволяють враховувати різноманітність потреб громадян, що є важливою умовою для побудови справедливого та інклюзивного суспільства [67, с. 62].

На наше переконання, важливим фактором успішного впровадження стратегічних програм є також активна участь громадськості, зокрема, через

залучення неурядових організацій, профспілок та інших груп, що працюють у сфері захисту прав жінок і ґендерної рівності. Таке співробітництво сприяє не лише підвищенню прозорості в процесі реалізації програм, але й забезпечує обмін досвідом і розробку інноваційних рішень у сфері ґендерної політики. Цей багаторівневий підхід до впровадження ґендерної рівності гарантує, що зусилля державних і недержавних інституцій будуть взаємодоповнюватися, що в результаті підвищує ефективність реалізації програм [68, с. 75].

Отже, стратегічні документи та програми з ґендерної рівності є важливим елементом державної політики, який дозволяє Україні поступово інтегрувати міжнародні стандарти у сфері ґендерної рівності та адаптувати їх до національних умов. Вони формують основу для розвитку комплексної та цілеспрямованої ґендерної політики, спрямованої на забезпечення соціальної справедливості, економічного розвитку та суспільної згуртованості.

Таким чином, стратегічні документи та програми з ґендерної рівності в Україні забезпечують не лише формальне закріплення принципів рівності, але й створюють практичні механізми для їхнього ефективного впровадження. Ці програми розширюють можливості для соціального діалогу та підвищують обізнаність громадян про свої права, що сприяє формуванню свідомого суспільства, здатного активно підтримувати та захищати ідеї ґендерної рівності. Водночас вони забезпечують сталість процесів у цій сфері, оскільки базуються на довгострокових цілях і враховують можливість адаптації до соціальних та економічних змін.

Завдяки стратегічним документам ґендерна політика стає інтегрованою частиною державного управління та соціального розвитку, а не лише формальною вимогою або декларацією. Уряди, органи місцевого самоврядування та інші інституції отримують чіткі інструкції щодо впровадження ґендерних програм, що робить процес реалізації політики більш керованим і прозорим. На наше переконання, саме стратегічний характер цих документів дозволяє забезпечити

глибокі зміни у структурі суспільства та закріпити цінності рівності й інклюзії як основні принципи демократичної держави [69, с. 84].

Важливо зазначити, що ці програми й документи також мають значний вплив на міжнародний імідж України, оскільки демонструють її готовність до дотримання високих стандартів прав людини та ґендерної рівності, що є ключовими елементами для інтеграції до Європейського Союзу. Міжнародна спільнота спостерігає за впровадженням цих програм і оцінює, наскільки послідовно Україна виконує взяті на себе зобов'язання. Тому наявність розвинених стратегічних документів у сфері ґендерної рівності є важливим аспектом на шляху до побудови міжнародної довіри та співпраці [70, с. 92].

З урахуванням викладеного, можна зробити висновок, що стратегічні документи та програми з ґендерної рівності є фундаментальною основою для розвитку соціальної політики України. Вони забезпечують координацію зусиль державних і громадських структур, створюючи передумови для побудови справедливого та інклюзивного суспільства, яке визнає і поважає права кожного громадянина. Це, в свою чергу, сприяє стійкості суспільного розвитку та утвердженню демократичних цінностей, які є необхідними для сталого прогресу та інтеграції України до європейського простору.

2.2. Ґендерні аспекти державного управління

Ґендерні аспекти державного управління є однією з ключових складових сучасної публічної політики, оскільки вони спрямовані на забезпечення рівного доступу жінок і чоловіків до участі у владних структурах, прийнятті рішень та реалізації суспільних ініціатив. У контексті демократичного розвитку держави ґендерна чутливість в управлінні стає не лише питанням соціальної справедливості, але й важливим фактором ефективності самої системи управління. На наше переконання, саме в державних інституціях закладаються

основи для практичної реалізації принципів рівності та інклюзії, що робить ґендерний підхід необхідним елементом сучасного управлінського процесу.

З огляду на це, дослідження ґендерних аспектів у державному управлінні передбачає аналіз того, як реалізуються принципи рівності на різних рівнях адміністративної системи, від місцевого самоврядування до національних інституцій. Окрему увагу варто приділити питанням представництва жінок у владних структурах, їхній участі у процесах ухвалення рішень, а також доступу до керівних посад, адже ці фактори визначають рівень інклюзивності управління і його здатність враховувати інтереси різних соціальних груп.

Ґендерні аспекти у державному управлінні є також важливими з точки зору інтеграції України в європейський простір, оскільки ґендерна рівність є однією з базових цінностей Європейського Союзу. У цьому підрозділі будуть розглянуті основні проблеми та досягнення України у впровадженні ґендерно-чутливого управління, а також проаналізовані можливості для подальшого розвитку ґендерної політики в умовах реформування державного апарату.

Роль державних службовців у забезпеченні ґендерної рівності є надзвичайно важливою, оскільки саме вони відповідають за реалізацію на практиці принципів рівноправності та інклюзивності в державному управлінні. Державні службовці виконують функції, що безпосередньо впливають на формування політики, розробку та впровадження програм, а також на створення умов для участі різних соціальних груп у суспільному житті. На наше переконання, без усвідомленої та активної ролі службовців у просуванні ґендерних цінностей жодні законодавчі акти чи стратегічні документи не здатні досягти своєї повної ефективності.

Державні службовці, особливо ті, що займають керівні посади, формують політичний та адміністративний ландшафт, у якому ґендерна рівність може або підтримуватися, або навпаки, бути недооціненою. Вони мають змогу впроваджувати ґендерно-чутливі підходи під час розробки програм, забезпечувати представництво жінок і чоловіків на рівних засадах у різних комітетах, комісіях та робочих групах, а також сприяти формуванню кадрової політики, що відображає

баланс інтересів різних соціальних груп. Як зазначає дослідниця Олена Зайцева, державні службовці є ключовими агентами змін, здатними впроваджувати нові підходи у процеси прийняття рішень, які враховують потреби всіх громадян [71, с. 15].

Важливим завданням державних службовців є також впровадження антидискримінаційних заходів та забезпечення контролю за дотриманням правових норм у сфері ґендерної рівності. Це передбачає, зокрема, регулярний моніторинг рівня ґендерної представленості у різних управлінських структурах, аналіз статистичних даних щодо працевлаштування, доступу до професійного розвитку та участі у прийнятті рішень. На наше переконання, лише за умови належного виконання цих функцій державні інституції здатні підтримувати ефективну та відповідальну політику рівності, що відповідає міжнародним стандартам і вимогам національного законодавства.

Окрім того, роль державних службовців у забезпеченні ґендерної рівності полягає в активній взаємодії з громадськістю та громадськими організаціями, які працюють у цій сфері. Співпраця з неурядовими організаціями та інститутами громадянського суспільства дозволяє державним службовцям отримувати важливу інформацію про реальний стан справ у питаннях ґендерної рівності, а також підвищувати обізнаність щодо проблем, які потребують особливої уваги. Взаємодія з громадянським суспільством дозволяє краще зрозуміти специфіку потреб і викликів, з якими стикаються різні соціальні групи, що своєю чергою допомагає формувати цільові програми та політики [72, с. 28].

З урахуванням викладеного вище, можна стверджувати, що державні службовці є основними провідниками ґендерної політики на всіх рівнях управління. Їхня активна участь у забезпеченні рівноправності сприяє побудові справедливого та інклюзивного суспільства, яке визнає та підтримує права кожного громадянина.

На додаток до зазначених функцій, державні службовці відіграють важливу роль у формуванні культури ґендерної чутливості в державних установах. Це

включає як навчання персоналу з питань ґендерної рівності, так і впровадження інструментів для виявлення та подолання ґендерних упереджень на робочому місці. Державні установи, у яких службовці орієнтуються на ґендерну рівність, створюють середовище, що заохочує різноманітність, справедливий розподіл ресурсів і можливостей, а також підтримку професійного зростання для всіх співробітників незалежно від статі. Як підкреслює дослідник Андрій Ткачук, культура ґендерної чутливості у державних установах сприяє покращенню внутрішньої координації та підвищує рівень довіри до цих інституцій з боку громадян [73, с. 34].

Важливу роль також відіграє освітня функція державних службовців, адже вони можуть виступати як інформатори та популяризатори ґендерної рівності серед населення. Проводячи інформаційні кампанії, тренінги, просвітницькі заходи, державні службовці можуть підвищувати обізнаність громадськості про важливість ґендерної рівності та права. Це, в свою чергу, сприяє формуванню загальносуспільної підтримки політик рівності та зниженню рівня ґендерних стереотипів і дискримінації.

Крім того, державні службовці мають можливість брати участь у процесах ґендерно-чутливого бюджетування, що дозволяє оптимально розподіляти ресурси з урахуванням потреб різних соціальних груп. Ґендерно-чутливе бюджетування забезпечує орієнтованість державних витрат на створення рівних можливостей для всіх громадян і є важливим інструментом для подолання ґендерної нерівності в соціально-економічній сфері. Завдяки цьому підходу державні службовці можуть ефективніше використовувати державні кошти для досягнення цілей ґендерної політики, що позитивно впливає на загальний рівень соціальної справедливості та інклюзії [74, с. 45].

Отже, державні службовці, які активно сприяють впровадженню принципів ґендерної рівності, виконують ключову роль у трансформації суспільства. Вони виступають як провідники ґендерної політики, формують інклюзивне середовище, що сприяє ефективності державного управління, а також сприяють зміцненню

демократичних принципів і підвищенню довіри громадян до інституцій. Впровадження ґендерно-чутливих підходів на рівні державної служби, своєю чергою, допомагає Україні рухатися до європейських стандартів рівності та справедливості.

Таким чином, державні службовці не лише виконують технічні й адміністративні функції, але й стають каталізаторами змін у напрямі соціальної справедливості та ґендерної рівності. Їхня діяльність впливає на формування суспільних норм і стандартів, що визначають рівень ґендерної чутливості як у державних установах, так і в суспільстві загалом. Роль державних службовців особливо важлива в умовах реформування системи державного управління в Україні, коли необхідність адаптації до європейських стандартів вимагає активного впровадження принципів ґендерної рівності у всі процеси публічного управління.

З огляду на це, важливим завданням є забезпечення доступу державних службовців до якісної освіти та тренінгів з ґендерних питань, які допомагають їм ефективніше реалізовувати ґендерну політику в своїй щоденній роботі. Такі програми підвищення кваліфікації є не лише інструментом набуття нових знань, але й сприяють формуванню особистої відповідальності за впровадження принципів рівності та справедливості. На нашу думку, систематичне навчання державних службовців є обов’язковим елементом стратегії інтеграції ґендерного підходу в управління, що дозволяє забезпечити довготривалі й сталий вплив цих принципів на всі рівні адміністративної системи [75, с. 58].

Державні службовці також відіграють провідну роль у моніторингу та оцінці реалізації ґендерної політики. Це включає збирання й аналіз даних щодо дотримання принципів ґендерної рівності у різних сферах державного управління, підготовку звітів, рекомендацій і пропозицій для вдосконалення існуючих підходів. Завдяки такій діяльності стає можливим відстежувати досягнуті результати, ідентифікувати проблемні аспекти, які потребують покращення, та своєчасно реагувати на виклики, що виникають у процесі реалізації ґендерної

політики. Моніторинг і оцінка дозволяють державним установам бути більш гнучкими й адаптивними, підвищуючи ефективність роботи на благо суспільства [76, с. 65].

Таким чином, державні службовці є основною рушійною силою, що забезпечує імплементацію ґендерної політики в державному управлінні та сприяє розвитку інклюзивного суспільства. Їхня активна участь у формуванні та реалізації ґендерної рівності є запорукою побудови справедливої державної системи, що орієнтована на рівноправність, соціальну згуртованість і розвиток демократичних цінностей.

Таким чином, ефективність реалізації ґендерної політики в державному управлінні безпосередньо залежить від того, наскільки активно й свідомо державні службовці сприймають цінності ґендерної рівності та інтегрують їх у свої професійні обов'язки. Вони виступають не лише як виконавці політичних рішень, а й як посередники, які адаптують політику до конкретних умов, що сприяє її кращому засвоєнню суспільством. Як відзначають дослідники ґендерної політики, успішна реалізація принципів рівності в державному управлінні можлива лише за умови особистої залученості службовців, їхнього розуміння важливості та значущості цих принципів для загального добробуту суспільства [77, с. 72].

Більше того, державні службовці є важливими агентами змін, оскільки саме вони формують та впроваджують інноваційні ініціативи в сфері ґендерної рівності. Ці ініціативи можуть охоплювати різноманітні аспекти державного управління, від створення умов для балансу між професійним та особистим життям до підтримки жінок у лідерських позиціях. Завдяки такій активності, державні службовці мають можливість не тільки впливати на процеси прийняття рішень, але й змінювати культуру державного управління, забезпечуючи дотримання прав і можливостей для всіх громадян.

Отже, роль державних службовців у забезпеченні ґендерної рівності є багатогранною та фундаментальною. Вони стають носіями цінностей ґендерної рівності, формуючи позитивні зміни як у державній політиці, так і в суспільній

свідомості. Завдяки їхній роботі закладаються основи для сталого розвитку, підвищення соціальної згуртованості та побудови демократичної держави, в якій кожен громадянин має рівні права та можливості для реалізації свого потенціалу.

Політика держави щодо забезпечення рівності прав і можливостей чоловіків та жінок є одним із пріоритетних напрямів розвитку сучасної демократичної системи управління. Вона спрямована на створення умов, за яких всі громадяни, незалежно від статі, мають рівний доступ до ресурсів, прав та можливостей у суспільстві. На наше переконання, така політика є невід'ємною складовою соціальної справедливості, яка забезпечує рівноправність у різних сферах – від економіки та освіти до політики й охорони здоров'я.

Основу політики держави у цій сфері становлять правові акти, що закріплюють принципи ґендерної рівності. Зокрема, Конституція України гарантує рівність прав чоловіків і жінок у статті 24, а також забороняє будь-які форми дискримінації. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» (2005 рік) визначає правові механізми захисту рівноправності у політичній, економічній, соціальній та культурній сферах, забезпечуючи однаковий доступ до працевлаштування, участі у політичному житті, доступу до освіти та соціального захисту [78, с. 13].

Ключовим напрямом державної політики щодо рівності прав та можливостей є також подолання ґендерно зумовлених стереотипів, які обмежують професійні та особисті можливості жінок і чоловіків. У цьому контексті важливу роль відіграють освітні програми та інформаційні кампанії, спрямовані на підвищення обізнаності населення про права людини та недопущення дискримінаційних практик. Міністерство освіти та науки України, зокрема, впроваджує програми, що включають ґендерну тематику у шкільну та вищу освіту, формуючи у молодого покоління цінності рівноправності та інклюзивності [79, с. 28].

Крім того, державна політика спрямована на підтримку жінок і чоловіків у сфері праці та професійної діяльності. Застосування ґендерно-чутливого підходу

до трудового законодавства передбачає запобігання дискримінації на ринку праці, забезпечення рівної оплати за рівну працю, а також підтримку жінок у доступі до керівних посад. Українське законодавство передбачає певні квоти для забезпечення представництва жінок у політиці та державному управлінні, що стимулює ґендерний баланс у владних структурах і сприяє активному залученню жінок до процесу прийняття рішень [80, с. 34].

Державна політика також охоплює боротьбу з ґендерно зумовленим насильством, зокрема, з домашнім насильством та сексуальними домаганнями. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» передбачає низку заходів для захисту жертв та покарання винних. Важливу роль у цьому відіграє ратифікація Стамбульської конвенції, що підсилює правові гарантії захисту громадян від усіх форм насильства. Крім того, створюються центри допомоги жертвам насильства, які надають психологічну та юридичну підтримку, а також притулки для постраждалих [81, с. 45].

Політика держави щодо рівності прав і можливостей також включає впровадження ґендерно-чутливого бюджетування, яке дозволяє забезпечувати більш раціональний і справедливий розподіл державних ресурсів. Цей підхід спрямований на аналіз витрат з урахуванням потреб різних соціальних груп, що підвищує ефективність використання державних коштів і створює передумови для інклюзивного розвитку. Завдяки цьому підходу держава сприяє реалізації ґендерної рівності на практичному рівні, підтримуючи як жінок, так і чоловіків у досягненні особистих і професійних цілей [82, с. 58].

Таким чином, державна політика щодо рівності прав і можливостей жінок і чоловіків у різних сферах життя є системним і багатовимірним процесом, що передбачає впровадження законодавчих, економічних та соціально-освітніх заходів. Вона є важливим кроком на шляху до побудови демократичного та інклюзивного суспільства, де кожен громадянин може реалізувати свій потенціал без жодних обмежень, пов'язаних із ґендерною приналежністю.

З урахуванням викладеного вище, можна зазначити, що державна політика щодо рівності прав і можливостей чоловіків та жінок в Україні поступово розширює свою сферу охоплення, адаптуючись до нових викликів і міжнародних зобов'язань. Зокрема, у процесі інтеграції до Європейського Союзу Україна активно впроваджує європейські стандарти ґендерної рівності, що передбачають не лише рівність можливостей у професійній сфері, а й забезпечення ґендерного балансу в державному управлінні та соціальних програмах.

На наше переконання, важливим елементом у цій політиці є розвиток інституційних механізмів, які забезпечують моніторинг та контроль за дотриманням ґендерної рівності в усіх сферах життя. Державні структури, такі як Урядовий уповноважений з питань ґендерної політики, мають повноваження здійснювати аналіз та оцінку ефективності впроваджених заходів, а також вносити пропозиції для вдосконалення законодавства. Це дозволяє забезпечувати системний підхід до реалізації ґендерної політики, враховуючи як національні особливості, так і міжнародні вимоги [83, с. 66].

Також важливим аспектом державної політики щодо ґендерної рівності є підтримка програм, спрямованих на підвищення кваліфікації та розширення можливостей для жінок і чоловіків. Наприклад, програми професійного розвитку та підприємництва для жінок сприяють їхній економічній незалежності та забезпечують рівні можливості у доступі до ресурсів. Це, в свою чергу, позитивно впливає на економічний розвиток країни, оскільки залучення жінок до різних сфер економіки підвищує продуктивність і створює нові можливості для зростання.

Політика держави також приділяє увагу підтримці сімейної рівності, зокрема у питаннях розподілу домашніх обов'язків та виховання дітей. Підтримка відповідального батьківства та заохочення чоловіків до активної участі у сімейних справах є важливим напрямом, який сприяє розширенню ґендерної рівності. Зокрема, в Україні впроваджено можливість відпусток для батьків, що дозволяє чоловікам брати активну участь у вихованні дітей, розподіляючи обов'язки в сім'ї на рівних засадах [84, с. 73].

Загалом, політика держави щодо рівності прав і можливостей жінок і чоловіків є основою для побудови справедливого та інклюзивного суспільства, в якому кожен має можливість розвиватися та досягати своїх цілей без обмежень, зумовлених ґендерною приналежністю. На наше переконання, продовження та вдосконалення цієї політики, а також забезпечення її реалізації на всіх рівнях державного управління, є важливим завданням для України у процесі її соціального та економічного розвитку. Це сприятиме побудові демократичного суспільства, яке підтримує цінності рівності, інклюзії та соціальної справедливості для всіх.

Продовження та посилення політики ґендерної рівності в Україні є не тільки внутрішньою необхідністю, але й частиною міжнародних зобов'язань держави. У контексті євроінтеграційного курсу країна зобов'язана адаптувати своє законодавство та управлінські практики до високих стандартів Європейського Союзу, де питання ґендерної рівності займає одне з центральних місць. Як свідчить досвід інших країн ЄС, ефективна ґендерна політика сприяє сталому економічному зростанню, підвищенню рівня зайнятості та соціальній згуртованості. На наше переконання, інтеграція європейських принципів ґендерної рівності у національну політику не лише покращить соціально-економічні показники України, але й зміцнить її міжнародний імідж як держави, яка підтримує права людини та демократичні цінності [85, с. 81].

Особливої уваги потребує питання забезпечення ґендерного балансу в політичному та громадському житті країни. Рівне представництво жінок і чоловіків на керівних посадах та у виборних органах влади є важливим індикатором демократичності суспільства. У цьому напрямку держава впроваджує низку інструментів, зокрема квоти на представництво жінок у парламенті та місцевих радах, що дозволяє підвищити участь жінок у прийнятті важливих рішень. Такі заходи не лише сприяють формуванню більш збалансованої системи влади, але й дозволяють врахувати різноманітність інтересів та потреб населення. Як зазначає дослідниця Ольга Вернигора, підвищення політичного

представництва жінок позитивно впливає на прийняття рішень і сприяє більш інклюзивній та чутливій до соціальних питань державній політиці [86, с. 92].

На додаток до політичної сфери, важливо також забезпечити рівність прав і можливостей у сфері освіти та професійного розвитку. В Україні дедалі активніше впроваджуються програми, спрямовані на підтримку дівчат і жінок у науково-технічних спеціальностях та інших сферах, де вони традиційно були менш представлені. Ґендерно-чутливі підходи до освіти допомагають зламати стереотипи та забезпечити рівні умови для всіх, що у перспективі сприяє економічному розвитку країни через повніше використання людського капіталу. Подібні ініціативи є важливим кроком до створення інноваційної та конкурентоспроможної економіки [87, с. 103].

Таким чином, державна політика щодо забезпечення рівності прав і можливостей чоловіків та жінок є багатокомпонентною системою, яка охоплює різні аспекти суспільного життя. Вона спрямована на подолання дискримінаційних бар'єрів, зміну соціальних стереотипів, забезпечення ґендерного балансу у владних структурах та створення рівних умов для всіх громадян. На наше переконання, комплексний підхід до ґендерної політики дозволяє державі забезпечити сталість та ефективність усього суспільного розвитку, закріплюючи цінності рівності й соціальної справедливості як фундаментальні принципи сучасного демократичного суспільства.

Подальший розвиток державної політики щодо ґендерної рівності в Україні має включати як продовження вже наявних програм і ініціатив, так і створення нових механізмів, які б відповідали сучасним викликам і потребам суспільства. Зокрема, важливим кроком може стати розширення доступу до спеціалізованої підтримки для жінок і чоловіків у різних життєвих ситуаціях – від освіти до захисту від ґендерно зумовленого насильства. Як показує світовий досвід, ефективна ґендерна політика забезпечує ширший доступ громадян до можливостей розвитку, професійної реалізації та соціального захисту, що своєю

чергою підвищує рівень благополуччя населення та економічного зростання [88, с. 115].

На наше переконання, вирішальним аспектом є також впровадження регулярного моніторингу та оцінювання досягнутих результатів ґендерної політики. Це дозволить своєчасно виявляти прогалини, які потребують додаткових зусиль, а також адаптувати існуючі програми відповідно до змінних умов. Створення інструментів зворотного зв'язку з громадськістю, зокрема шляхом активної співпраці з громадськими організаціями та інститутами громадянського суспільства, сприятиме підвищенню прозорості та ефективності державної політики. Громадський сектор може забезпечити об'єктивний аналіз і практичні рекомендації, які полегшують прийняття обґрунтованих рішень у сфері ґендерної рівності [89, с. 124].

Інтеграція ґендерної політики в національні стратегії розвитку також потребує ресурсної підтримки на рівні державного бюджету. Ґендерно-чутливе бюджетування дозволяє спрямовувати державні кошти з урахуванням специфічних потреб і викликів, які стоять перед жінками і чоловіками в конкретних сферах, таких як освіта, охорона здоров'я, соціальне забезпечення. Завдяки такому підходу держава не лише ефективніше розподіляє фінансові ресурси, але й формує стабільнішу й справедливішу основу для соціально-економічного розвитку. Як свідчать дані досліджень, ґендерно-чутливе бюджетування позитивно впливає на продуктивність економіки й покращує якість життя населення, що є вагомим стимулом для його впровадження [90, с. 132].

З огляду на вищезазначене, державна політика щодо рівності прав і можливостей чоловіків та жінок є важливим компонентом загального курсу на розвиток справедливого та інклюзивного суспільства. Вона закладає основи для побудови держави, яка визнає та підтримує різноманітність своїх громадян, забезпечуючи їм рівні права та можливості для розвитку. Подальше вдосконалення цієї політики сприятиме гармонійному розвитку України як європейської держави,

що шанує права людини та орієнтується на цінності рівності, солідарності та соціальної справедливості.

2.3. Реалізація ґендерної політики на місцевому рівні

Реалізація ґендерної політики на місцевому рівні є важливим кроком до забезпечення рівноправності у всіх сферах суспільного життя, оскільки саме на рівні місцевих громад відбувається безпосередня взаємодія державних органів з населенням. Місцевий рівень управління є найближчим до громадян і здатен оперативно реагувати на їхні потреби, у тому числі в сфері ґендерної рівності. На наше переконання, успіх ґендерної політики значною мірою залежить від того, наскільки ефективно місцеві органи влади інтегрують принципи рівності у свої повсякденні практики та наскільки вони готові враховувати ґендерні аспекти під час прийняття рішень.

Реалізація ґендерної політики на місцях включає різні аспекти – від забезпечення рівного доступу до освітніх, медичних та соціальних послуг до підтримки жіночого підприємництва та залучення жінок до місцевих органів управління. Важливу роль у цьому відіграють локальні програми підтримки, інформаційні кампанії та освітні ініціативи, спрямовані на подолання ґендерних стереотипів і розвиток інклюзивного середовища в громадах. На місцевому рівні також здійснюється впровадження ґендерно-чутливого бюджетування, яке дозволяє орієнтуватися на реальні потреби жінок і чоловіків у конкретних регіонах, що підвищує ефективність розподілу ресурсів.

Цей підрозділ розглядає основні напрямки та інструменти реалізації ґендерної політики на місцевому рівні в Україні, зокрема практики, що сприяють досягненню ґендерної рівності в громадах, і виклики, з якими стикаються місцеві органи влади у цьому процесі.

2.3.1. Основні механізми підтримки ґендерної рівності на місцевому рівні

Основні механізми підтримки ґендерної рівності на місцевому рівні спрямовані на інтеграцію принципів рівноправності у всі аспекти життя громади, забезпечуючи рівний доступ до послуг, ресурсів та можливостей для всіх її мешканців. Місцеві органи влади мають унікальну можливість наближено й ефективно вирішувати питання ґендерної рівності, оскільки можуть безпосередньо адаптувати загальнонаціональні політики до специфічних потреб конкретної громади. На наше переконання, це дозволяє створювати більш чутливі та інклюзивні програми, що відповідають на реальні виклики та потреби громадян.

Одним із ключових механізмів підтримки ґендерної рівності є впровадження ґендерно-чутливого бюджетування, яке дозволяє розподіляти місцеві ресурси з урахуванням ґендерних аспектів і специфічних потреб різних соціальних груп. Такий підхід забезпечує ефективніше використання фінансових ресурсів, оскільки дозволяє враховувати, як конкретні проекти та послуги впливатимуть на жінок і чоловіків. Наприклад, ґендерно-чутливе бюджетування в освіті або охороні здоров’я сприяє створенню інклюзивного середовища, орієнтованого на підвищення якості життя для всіх мешканців громади [91, с. 12].

Важливу роль відіграють також програми підтримки жіночого підприємництва, які забезпечують жінкам можливості для економічної самореалізації та сприяють їхній активній участі у соціально-економічному розвитку громади. На місцевому рівні такі програми включають тренінги, надання фінансової допомоги, консультації з питань ведення бізнесу та розвитку підприємницьких навичок. Підтримка жіночого підприємництва є не лише інструментом для подолання ґендерної нерівності, але й потужним фактором розвитку місцевої економіки, оскільки сприяє створенню нових робочих місць та підвищенню економічної стабільності в громаді [92, с. 25].

Іншим важливим механізмом є проведення інформаційних та освітніх кампаній, спрямованих на підвищення обізнаності населення про питання ґендерної рівності та важливість дотримання прав і можливостей для всіх громадян. Такі кампанії допомагають подолати ґендерні стереотипи, формуючи позитивне ставлення до рівноправності в громаді. Особливо ефективними є ініціативи, які спрямовані на молодь, адже саме молоде покоління формує майбутню соціальну культуру, що ґрунтується на цінностях інклюзії та поваги до різноманітності [93, с. 39].

Також важливою складовою є залучення громадських організацій, які займаються питаннями ґендерної рівності та захисту прав жінок і чоловіків, до процесу прийняття рішень на місцевому рівні. Співпраця з громадянським суспільством дозволяє більш гнучко і оперативно реагувати на потреби різних груп населення та забезпечує додатковий контроль за дотриманням ґендерних стандартів. Громадські організації можуть надавати експертну підтримку, проводити моніторинг реалізації програм і створювати платформи для обговорення важливих питань, що сприяє прозорості та ефективності процесів на місцях [94, с. 52].

Загалом, основні механізми підтримки ґендерної рівності на місцевому рівні охоплюють широкий спектр інструментів і заходів, що сприяють соціальній згуртованості та забезпеченню рівних прав і можливостей для всіх членів громади. Завдяки впровадженню таких механізмів, місцеві органи влади мають можливість формувати інклюзивні громади, де кожен громадянин відчуває підтримку і можливість для розвитку, незалежно від статі.

Реалізація зазначених механізмів на місцевому рівні вимагає активної участі самих громадян, адже саме вони є ключовими суб'єктами змін, що забезпечують ґендерну рівність у своїх громадах. Участь громадян у плануванні й моніторингу ґендерних ініціатив не лише підвищує прозорість та відповідальність місцевої влади, але й дозволяє створити програми, що найбільшою мірою відповідають реальним потребам громади. Наприклад, запровадження місцевих рад або

комітетів з ґендерної рівності, до яких входять представники різних соціальних груп, дозволяє врахувати різноманітні перспективи та бачення, роблячи ґендерну політику більш гнучкою та адаптованою до конкретних умов [95, с. 64].

Ще одним перспективним механізмом підтримки ґендерної рівності на місцях є організація ґендерних аудитів у державних установах, які дозволяють виявити потенційні проблеми та бар'єри у доступі до послуг і можливостей для жінок і чоловіків. Ґендерні аудити сприяють удосконаленню політики та процедур на місцевому рівні, допомагаючи виявити приховані форми дискримінації, наприклад, нерівність у доступі до ресурсів або можливостей для професійного розвитку. Як підкреслює дослідниця Наталія Ковальчук, проведення ґендерних аудитів є ефективним інструментом для побудови організаційної культури, орієнтованої на інклюзивність і рівність [96, с. 78].

Крім того, на місцевому рівні важливим є створення мереж підтримки для жінок та інших вразливих груп, які часто зазнають соціального виключення. Це можуть бути центри соціальної підтримки, консультаційні служби, а також спеціалізовані програми для жінок-підприємців, матерів-одиначок, молоді та літніх людей. Такі мережі допомагають подолати соціальні бар'єри, з якими стикаються різні групи, і сприяють підвищенню рівня соціальної згуртованості у громадах. Як показує практика, такі центри є не тільки платформою для підтримки, але й майданчиком для освіти та саморозвитку, що дозволяє громадянам підвищувати свою обізнаність і впевненість у власних силах [97, с. 85].

Загалом, місцевий рівень є критично важливим для досягнення реальної ґендерної рівності, оскільки саме тут можлива безпосередня адаптація загальнонаціональних ініціатив до специфічних потреб населення. Основні механізми підтримки ґендерної рівності на місцях – ґендерно-чутливе бюджетування, підтримка жіночого підприємництва, інформаційні кампанії, співпраця з громадянським суспільством, ґендерні аудити та мережі підтримки – створюють передумови для формування інклюзивного та справедливого

середовища, де кожен громадянин має рівні права й можливості. Впровадження цих механізмів сприяє підвищенню якості життя, покращенню соціальної згуртованості та розвитку демократії в українських громадах, зміцнюючи таким чином фундамент демократичного суспільства.

Успішна реалізація механізмів підтримки ґендерної рівності на місцевому рівні не лише сприяє соціальній інтеграції, але й посилює громадську активність та участь у процесах прийняття рішень. Зокрема, створення інклюзивного середовища, де кожен голос має значення, підвищує рівень довіри до місцевої влади та стимулює громадян до активної участі у житті громади. Коли місцеві органи влади активно сприяють ґендерній рівності, це не лише позитивно позначається на становищі жінок і чоловіків, а й формує здорову соціальну атмосферу, орієнтовану на співпрацю, підтримку та взаємоповагу [98, с. 93].

Важливим аспектом є те, що ґендерно чутливий підхід дозволяє врахувати потреби тих груп, які традиційно можуть бути недостатньо представленими у прийнятті рішень. Наприклад, такі механізми сприяють покращенню умов для осіб з інвалідністю, етнічних меншин, молоді та старшого покоління. Це дозволяє зробити процеси місцевого управління більш інклюзивними, збагачуючи громаду різними перспективами й досвідом, які посилюють її соціальну сталість. На наше переконання, забезпечення інклюзивності є ключовим для розвитку місцевих громад, адже різноманітність точок зору сприяє прийняттю більш зважених та обґрунтованих рішень [99, с. 104].

Отже, реалізація ґендерної політики на місцевому рівні вимагає комплексного підходу, що охоплює всі аспекти життя громади – від економічного розвитку до культурної взаємодії. Ґендерно-чутливе бюджетування, підтримка громадських ініціатив, ґендерні аудити, інформаційні кампанії та тісна співпраця з громадянським суспільством – усе це є потужними інструментами, що дозволяють місцевим громадам не лише адаптуватися до сучасних викликів, але й стати прикладом для інших у створенні справедливого й рівноправного середовища. Впровадження таких механізмів формує основи для майбутнього, де

принципи рівності, поваги та інклюзії стають невід'ємною частиною місцевої культури й сприяють сталому соціальному та економічному розвитку України в цілому.

Впровадження ґендерної політики на рівні місцевих громад стикається з низкою проблем та викликів, які ускладнюють забезпечення рівності прав і можливостей для всіх мешканців. Хоча загальнонаціональні ініціативи та законодавчі акти закріплюють принципи ґендерної рівності, їхня ефективна реалізація залежить від того, наскільки успішно ці принципи вдається впровадити на місцевому рівні. На жаль, цей процес часто супроводжується низкою бар'єрів, пов'язаних як із соціальними, так і з економічними та культурними факторами.

Однією з основних проблем є відсутність достатньої обізнаності серед місцевих чиновників і службовців про важливість ґендерної рівності. Низький рівень знань про ґендерні аспекти та їхній вплив на якість життя громади призводить до недостатнього врахування потреб жінок і чоловіків у процесах планування та прийняття рішень. Дослідження свідчать, що у багатьох громадах ґендерна рівність все ще розглядається як формальна вимога, а не як важливий чинник соціально-економічного розвитку. Це призводить до пасивності у впровадженні ґендерних програм і недооцінки їхнього значення для поліпшення якості життя [100, с. 12].

Іншою важливою перешкодою є стійкі ґендерні стереотипи та культурні традиції, які ускладнюють сприйняття ідеї рівності в окремих громадах. Традиційні уявлення про ролі жінок і чоловіків у суспільстві часто залишаються сильними, особливо в сільській місцевості, що перешкоджає повноцінній участі жінок у громадському житті, а також у сфері праці та освіти. Стереотипи щодо «чоловічих» і «жіночих» професій чи соціальних ролей створюють бар'єри для професійної реалізації й обмежують доступ жінок до керівних посад, що негативно впливає на ґендерний баланс у місцевому управлінні [101, с. 27].

Економічні обмеження є ще одним значним викликом у впровадженні ґендерної політики на місцевому рівні. У багатьох громадах бракує фінансових

ресурсів для реалізації програм, спрямованих на підтримку ґендерної рівності, таких як ґендерно-чутливе бюджетування, тренінги для службовців, консультаційні центри для жінок-підприємців тощо. Відсутність фінансування обмежує можливості місцевих органів влади впроваджувати інклюзивні програми, що підвищують рівень залученості жінок і чоловіків до соціально-економічних процесів громади [102, с. 35].

Крім того, проблема недостатньої координації між центральними та місцевими органами влади також створює труднощі у впровадженні ґендерної політики. Незважаючи на наявність національних програм та стратегій, місцеві громади часто не отримують належної методичної та інформаційної підтримки, що ускладнює імплементацію загальнодержавних ініціатив на місцях. Відсутність належної комунікації між рівнями влади призводить до того, що багато програм залишаються декларативними та не отримують необхідної підтримки на місцях [103, с. 42].

Ще одним викликом є недостатня участь громадянського суспільства у процесах впровадження ґендерної політики. У багатьох громадах не існує дієвих механізмів залучення громадських організацій та активістів, які могли б стати важливими партнерами у розробці й реалізації ґендерних програм. Це обмежує можливості місцевої влади ефективно реагувати на конкретні потреби жінок і чоловіків у громаді та створює певну ізольованість процесів прийняття рішень. Залучення громадянського суспільства є важливим компонентом для забезпечення прозорості й врахування інтересів усіх соціальних груп, однак у багатьох громадах цей аспект залишається слабко розвиненим [104, с. 54].

Отже, впровадження ґендерної політики на місцевому рівні стикається з численними викликами, що перешкоджають ефективній реалізації принципів рівності. Подолання цих проблем потребує комплексного підходу, який передбачає підвищення обізнаності, подолання стереотипів, залучення фінансування, покращення координації між рівнями влади та посилення ролі громадянського суспільства. Лише за таких умов місцеві громади зможуть реалізувати інклюзивні

програми, що забезпечують рівні можливості для всіх мешканців та сприяють створенню справедливого й демократичного суспільства.

Подолання викликів, що постають на шляху впровадження ґендерної політики на рівні громад, вимагає стратегічного підходу, який враховує як локальні особливості, так і загальнонаціональні пріоритети. Одним із перспективних рішень є посилення співпраці між місцевими громадами та міжнародними організаціями, які підтримують ґендерну рівність. Завдяки фінансовій та технічній підтримці таких партнерів громади можуть не лише отримати необхідні ресурси, а й впроваджувати кращі практики з ґендерної рівності, перевірені в інших країнах. Наприклад, програми міжнародної технічної допомоги часто включають тренінги для місцевих чиновників, освітні кампанії та спеціальні проекти, спрямовані на підтримку жінок у бізнесі та громадському житті [105, с. 61].

Іншим важливим напрямом є вдосконалення законодавчої бази та створення гнучких механізмів, що дозволяють місцевим органам самоврядування адаптувати загальнодержавні ініціативи під конкретні потреби громади. Наразі деякі законодавчі норми є надто загальними, що ускладнює їх практичне застосування на місцевому рівні. Створення чітких інструкцій та методичних рекомендацій дозволило б місцевим органам більш точно і вчасно реагувати на потреби громадян, враховуючи при цьому ґендерні аспекти. Державна підтримка у формі таких методичних матеріалів також сприятиме підвищенню компетентності місцевих службовців у питаннях ґендерної політики [106, с. 68].

Значний потенціал має також створення спеціальних фондів на підтримку ґендерних ініціатив, які могли б фінансуватися як із державного, так і з місцевого бюджету. Ці фонди можуть підтримувати реалізацію цільових програм, спрямованих на підвищення ґендерної рівності у громаді, а також надавати фінансову допомогу громадським організаціям та ініціативним групам, що працюють у цьому напрямку. Подібні фонди дозволили б значно розширити можливості для втілення інноваційних проектів та створення умов для більш активної участі жінок у соціально-економічному житті [107, с. 75].

Крім того, посилення ролі освіти та просвітницьких кампаній є ключовим чинником у подоланні ґендерних стереотипів на місцевому рівні. За допомогою локальних освітніх програм, інформаційних заходів та шкільних ініціатив можна формувати нову культуру ставлення до ґендерної рівності у молодого покоління. Просвітницька діяльність, спрямована на виховання ґендерної свідомості, є ефективним способом зміни усталених уявлень і стимулює громадян до більш активної підтримки ґендерних ініціатив. Як свідчить практика інших країн, такі заходи дозволяють поступово зменшувати рівень упереджень і підвищувати підтримку політик рівності серед населення [108, с. 83].

З урахуванням викладеного, подолання проблем і викликів у впровадженні ґендерної політики на місцевому рівні є складним, але можливим завданням, що потребує системного та комплексного підходу. Залучення громадськості, удосконалення законодавчої бази, розвиток міжнародного співробітництва та інвестування в освіту можуть стати основою для сталого впровадження принципів ґендерної рівності у громадах. Лише завдяки скоординованим зусиллям держави, місцевих органів влади та громадянського суспільства можна досягти реальної рівноправності та побудувати інклюзивне середовище, в якому кожен громадянин почуватиметься захищеним і має рівні можливості для розвитку та самореалізації.

Перспективи сталого впровадження ґендерної політики на місцевому рівні відкривають шлях до побудови демократичного суспільства, орієнтованого на соціальну справедливість, інклюзію та прозорість. Крім вирішення конкретних питань на місцях, такий підхід сприяє формуванню позитивного досвіду громад, які стають прикладом для інших регіонів і національної політики загалом. Успішне впровадження ґендерних ініціатив на місцевому рівні створює прецеденти для масштабування таких програм на національний рівень, підвищуючи загальну ефективність державної ґендерної політики.

На нашу думку, важливою умовою цього процесу є сталість і наступність зусиль на місцевому рівні. Це передбачає регулярний моніторинг і оцінку ґендерних програм, що реалізуються у громадах, а також розробку рекомендацій

для їх подальшого вдосконалення. Створення аналітичних центрів або робочих груп із залученням експертів, громадських організацій і представників місцевих органів влади дозволило б здійснювати об’єктивну оцінку результатів і коригувати політику в залежності від потреб громади. Моніторинг також сприятиме підвищенню прозорості, що забезпечить більшу довіру громадян до ґендерних ініціатив і посилить підтримку громадського сектору [109, с. 91].

Роль міжнародних організацій у підтримці місцевих ґендерних ініціатив також важко переоцінити. Залучення міжнародного досвіду, фінансування, обмін практиками з іншими країнами сприяють вдосконаленню місцевих програм і підвищенню їхньої ефективності. Наприклад, програми ЄС, ООН чи Ради Європи вже підтримують розвиток ґендерно-чутливого бюджетування та освітніх програм у деяких українських громадах, що дозволяє отримати вагомі результати навіть в умовах обмеженого бюджету.

Загалом, основні виклики у впровадженні ґендерної політики на місцевому рівні можуть бути подолані шляхом інтегрованого підходу, який поєднує місцеві ініціативи, державну підтримку, міжнародне співробітництво та активне залучення громадськості. Сталий розвиток у цій сфері стане запорукою того, що ґендерна рівність перестане бути суто формальним аспектом політики, а перетвориться на реальну цінність, що пронизує всі рівні суспільного життя. Це, своєю чергою, сприятиме зміцненню демократичних основ України та формуванню соціально відповідального суспільства, де кожен громадянин має рівні можливості для реалізації власного потенціалу незалежно від статі.

2.4. Взаємодія між державними та громадськими інститутами

Взаємодія між державними та громадськими інститутами є одним із ключових елементів успішного впровадження ґендерної політики. Саме співпраця державних структур із громадянським суспільством дозволяє створювати ефективні механізми підтримки рівності прав і можливостей, адаптовані до потреб

різних соціальних груп. Громадські організації, активістські рухи та інші інститути громадянського суспільства мають глибоке розуміння специфіки місцевих потреб і викликів, а також відіграють значну роль у підвищенні обізнаності громадян щодо важливості ґендерної рівності. На наше переконання, без тісної співпраці з громадянським суспільством державна ґендерна політика ризикує залишатися декларативною та формальною, оскільки лише через діалог можна забезпечити її дієвість та доступність.

Залучення громадських організацій до процесу розробки та впровадження ґендерних програм сприяє підвищенню прозорості та довіри з боку громадян до державних ініціатив. Крім того, громадські інститути часто виступають посередниками між державою та населенням, допомагаючи більш гнучко реагувати на актуальні виклики й коригувати політику відповідно до змінних умов. Зокрема, завдяки співпраці з громадянським суспільством держава має можливість отримувати зворотний зв'язок щодо ефективності існуючих програм і вчасно адаптувати їх, враховуючи потреби жінок і чоловіків у різних регіонах.

У цьому підрозділі буде розглянуто основні форми та практики взаємодії між державними та громадськими інститутами у сфері ґендерної політики, а також проаналізовано роль громадянського суспільства у формуванні та реалізації ґендерних ініціатив в Україні.

Громадські організації відіграють ключову роль у просуванні ґендерної рівності, оскільки вони здатні оперативно реагувати на суспільні виклики, формувати нові підходи до вирішення проблем і забезпечувати підтримку різних соціальних груп. На відміну від державних інституцій, громадські організації мають більшу свободу дій у плануванні своїх програм і здатні експериментувати з новими методами досягнення рівноправності. Завдяки активній роботі громадських організацій ґендерна політика в Україні набуває більшої гнучкості та враховує специфіку потреб різних соціальних груп, що підвищує її ефективність і прийнятність для населення.

Однією з основних функцій громадських організацій є підвищення обізнаності громадян про питання ґендерної рівності. За допомогою інформаційних кампаній, освітніх програм і просвітницьких заходів громадські організації сприяють поширенню знань про права людини, запобіганню дискримінації та боротьбі з ґендерними стереотипами. Така діяльність є особливо важливою у контексті роботи з молоддю та вразливими групами населення, де стереотипи та обмеження щодо ґендерних ролей можуть бути найбільш глибоко вкорінені. Як показує досвід українських організацій, кампанії, спрямовані на просвіту та зміну суспільної свідомості, є важливим кроком до створення більш рівноправного та інклюзивного суспільства [110, с. 10].

Крім того, громадські організації часто виступають ініціаторами законодавчих змін у сфері ґендерної рівності, пропонуючи нові підходи до формування державної політики. Завдяки своєму тісному контакту з громадами та безпосередньому розумінню їхніх потреб, громадські організації можуть пропонувати конструктивні рекомендації щодо вдосконалення законодавства. Зокрема, українські організації з ґендерних питань активно долучалися до розробки законопроєктів, спрямованих на захист від домашнього насильства, запобігання дискримінації на робочому місці та забезпечення рівних можливостей у сфері освіти. Такий внесок дозволяє зробити ґендерну політику більш орієнтованою на реальні потреби суспільства та адаптованою до умов місцевого контексту [111, с. 23].

Важливу роль громадські організації відіграють також у наданні соціальних послуг, які спрямовані на підтримку жінок, які зазнали дискримінації чи насильства, а також інших уразливих груп. Центри допомоги жінкам, програми психологічної та юридичної підтримки для жертв насильства є прикладом того, як громадські інститути можуть доповнювати роботу держави та забезпечувати підтримку тим, хто найбільше її потребує. В таких організаціях працюють фахівці, здатні надати необхідну допомогу, яка часто не може бути забезпечена державними структурами. Ці послуги є важливим ресурсом для жінок, що опинилися в

кризових ситуаціях, та сприяють їхньому соціальному й економічному відновленню [112, с. 37].

Громадські організації також активно співпрацюють із міжнародними партнерами та донорами, що дозволяє залучати додаткові ресурси для реалізації ґендерних програм на національному та місцевому рівнях. За підтримки міжнародних організацій, таких як ООН, Європейський Союз, USAID та інші, українські громадські організації реалізовують проекти, які сприяють ґендерній рівності, боротьбі з насильством та просуванню жінок у політиці й економіці. Така співпраця дозволяє використовувати міжнародний досвід і впроваджувати найкращі світові практики у сфері ґендерної рівності, роблячи українську політику більш комплексною та адаптованою до глобальних стандартів [113, с. 48].

Отже, роль громадських організацій у просуванні ґендерної рівності є багатогранною і охоплює різні напрями діяльності – від просвітницької роботи до законотворчої діяльності та надання соціальних послуг. Завдяки їхній активній участі ґендерна політика стає більш інклюзивною, чутливою до потреб громадян і здатною відповідати на виклики сучасного суспільства. Співпраця держави з громадськими організаціями сприяє розбудові справедливого суспільства, де права і можливості кожного є однаково захищеними, що є фундаментом для сталого соціального розвитку

Діяльність громадських організацій у сфері ґендерної рівності також посилює громадський контроль за реалізацією державної політики, сприяючи прозорості та підзвітності державних структур. Громадські інститути, завдяки своєму незалежному статусу, можуть проводити моніторинг реалізації ґендерних програм, оцінюючи їх ефективність та відповідність заявленим цілям. Це дозволяє виявляти недоліки й прогалини у виконанні політики рівності, надаючи державним органам зворотний зв'язок та рекомендації для покращення. У такий спосіб громадські організації допомагають підвищувати якість і результативність державних програм, надаючи важливу інформацію для прийняття обґрунтованих рішень [114, с. 55].

Важливо зазначити, що громадські організації не лише виконують функцію контролю, а й активно залучають населення до процесів впровадження ґендерної рівності. Через інформаційні кампанії, публічні обговорення, воркшопи та навчальні програми громадянське суспільство мотивує жінок і чоловіків до участі у вирішенні питань, що стосуються ґендерної справедливості. Це підвищує обізнаність громадян щодо їхніх прав та можливостей, розширює їхнє розуміння важливості рівноправності в усіх сферах життя та стимулює їхню активну громадську позицію. Завдяки цьому ґендерна політика не лише набуває підтримки на рівні інституцій, а й стає частиною соціальної культури, сприяючи зміні суспільної свідомості на користь рівності й інклюзії [115, с. 63].

Крім того, громадські організації часто виступають платформами для обміну досвідом та створення мереж підтримки, які об’єднують жінок і чоловіків з різних регіонів та соціальних груп. Такі платформи дозволяють громадянам ділитися практичними знаннями, отримувати юридичну та психологічну підтримку, а також об’єднувати зусилля для подолання конкретних проблем у сфері ґендерної рівності. Подібні мережі створюють середовище солідарності та взаємної підтримки, де люди знаходять однодумців і мають можливість спільно відстоювати свої права та інтереси. Це особливо важливо для жінок з уразливих груп, які часто відчувають соціальну ізольованість і потребують додаткової підтримки для активної участі у громадському житті [116, с. 72].

З огляду на вищезазначене, роль громадських організацій у просуванні ґендерної рівності є фундаментальною для побудови демократичного та справедливого суспільства. Завдяки своїй багатовимірній діяльності вони забезпечують як підтримку окремим громадянам, так і стратегічний вплив на державну політику, сприяючи її адаптації до потреб населення. Взаємодія держави з громадськими організаціями створює необхідні передумови для розбудови інклюзивного суспільства, в якому ґендерна рівність стає не просто теоретичним принципом, а реальною цінністю, що охоплює всі рівні соціального життя та забезпечує можливості для самореалізації кожного громадянина.

Отже, громадські організації відіграють незамінну роль у впровадженні ґендерної рівності на всіх рівнях суспільного життя, адже саме вони часто виступають рушійною силою, яка привертає увагу до системних проблем і пропонує реальні інструменти для їх подолання. Крім прямого впливу на державну політику, громадські організації створюють умови для формування нової культури, орієнтованої на толерантність, повагу та рівноправність. Через підтримку і залучення громадян до ґендерних ініціатив ці організації сприяють зміцненню соціальної згуртованості, адже люди, що беруть участь у спільних проектах, поступово формують нові цінності, орієнтовані на взаємопідтримку і солідарність.

Залучення громадських організацій до процесу просування ґендерної рівності в Україні також підвищує міжнародний авторитет держави. Чітке відображення ґендерних питань у громадських ініціативах є знаком готовності країни до впровадження демократичних стандартів, що є необхідною умовою інтеграції України до європейського та світового співтовариства. Міжнародні організації та іноземні партнери бачать у громадських об'єднаннях надійних партнерів, здатних ефективно адаптувати міжнародний досвід до місцевих умов. Це, у свою чергу, відкриває доступ до додаткових фінансових ресурсів, обміну найкращими практиками та підвищує загальну ефективність ґендерної політики в країні.

Підсумовуючи, варто зазначити, що громадські організації в Україні є невід'ємною складовою ґендерної політики, що забезпечує її стійкість і адаптивність. Вони не тільки сприяють запровадженню конкретних заходів і підтримки, але й виступають гарантом демократичних цінностей, забезпечуючи, щоб ґендерна рівність не залишалася лише декларацією, а стала повноцінною частиною соціальної реальності. Розбудова ефективного партнерства між державою та громадянським суспільством у сфері ґендерної рівності є важливим кроком до побудови інклюзивного та справедливого суспільства, в якому кожен громадянин може повністю реалізувати свій потенціал, незалежно від ґендерної приналежності.

Приклади ефективного партнерства між державними та громадськими організаціями у сфері забезпечення ґендерної рівності демонструють, як спільні зусилля можуть стати каталізатором важливих змін у суспільстві. Завдяки поєднанню ресурсів, досвіду та експертних знань обох секторів, такі партнерства дозволяють реалізувати масштабні проекти, що підвищують обізнаність населення, забезпечують захист прав жінок і чоловіків, а також створюють умови для повноцінної участі всіх громадян у соціальному, політичному та економічному житті.

Одним із найвідоміших прикладів успішного партнерства є ініціатива з протидії домашньому насильству, що реалізується за участі Міністерства соціальної політики України та громадських організацій, таких як «Ла Страда-Україна». Завдяки цьому партнерству в Україні було створено гарячі лінії підтримки, де жертви домашнього насильства можуть отримати консультацію, підтримку та юридичні поради. Крім того, співпраця держави з громадськими організаціями дозволила організувати центри допомоги для постраждалих жінок, де їм надають притулок і допомогу з соціальної реабілітації. Така ініціатива є прикладом того, як партнерство дозволяє заповнити прогалини у системі соціального захисту та забезпечити комплексну підтримку жертвам насильства [117, с. 15].

Ще одним ефективним проектом є впровадження ґендерно-чутливого бюджетування, що здійснюється за підтримки міжнародних організацій, таких як ООН Жінки та Шведське агентство з питань міжнародного розвитку (Sida). У цьому проекті Міністерство фінансів України працює спільно з місцевими органами влади та громадськими організаціями для аналізу впливу державних витрат на різні групи населення, включно з ґендерним аспектом. Громадські організації надають аналітичну підтримку та експертизу, що дозволяє вдосконалити механізми розподілу фінансових ресурсів з урахуванням потреб як жінок, так і чоловіків. Завдяки цьому проекту ґендерний підхід до бюджетування

стає частиною місцевих і національних бюджетних процесів, що значно підвищує ефективність витрат [118, с. 32].

У сфері підтримки ґендерної рівності в освіті важливим прикладом є програма, реалізована спільно Міністерством освіти і науки України та організацією «Фонд народонаселення ООН» (UNFPA), яка спрямована на інтеграцію ґендерної освіти у шкільну програму. Завдяки цьому партнерству розроблено навчальні матеріали, спрямовані на подолання ґендерних стереотипів, виховання рівноправних цінностей та підготовку вчителів до викладання з урахуванням ґендерних аспектів. Важливим елементом програми є також просвітницькі кампанії серед батьків, що дозволяє формувати нову культуру ставлення до ґендерної рівності у суспільстві. Це партнерство підкреслює, що питання ґендерної рівності можуть бути інтегровані навіть у навчальні процеси, що є важливим кроком до зміни суспільної свідомості [119, с. 48].

У сфері політичної участі жінок прикладом ефективного партнерства є програма «Жінки-лідери», яка реалізується за підтримки Національного демократичного інституту (NDI) у співпраці з українськими громадськими організаціями та державними установами. Програма спрямована на підтримку жінок у політиці та підвищення їхньої участі в управлінських структурах. У рамках цієї ініціативи проводяться тренінги, курси лідерства та менторські програми для жінок, що прагнуть до політичної кар’єри. Завдяки цьому партнерству значно підвищується рівень представництва жінок у політичному житті України, що сприяє ґендерному балансу у прийнятті рішень на всіх рівнях [120, с. 60].

Отже, приклади успішних партнерств між державними і громадськими організаціями в Україні засвідчують, що поєднання ресурсів, досвіду та інноваційного підходу обох секторів здатне забезпечити суттєві зрушення у впровадженні ґендерної політики. Такі ініціативи не лише дозволяють досягати конкретних результатів, але й формують основу для більш сталого і справедливого

суспільства, де рівні права і можливості забезпечені для всіх громадян, незалежно від статі.

Ці приклади ефективного партнерства між державними і громадськими організаціями демонструють, як спільна робота здатна подолати обмеження державних ресурсів та забезпечити більш комплексний підхід до вирішення питань ґендерної рівності. Співпраця державних органів з громадським сектором дозволяє не тільки доповнити державні ініціативи, але й адаптувати їх до потреб конкретних груп населення, зокрема жінок з уразливих категорій, молоді та осіб, які проживають у сільській місцевості. Завдяки таким партнерствам, ґендерна політика набуває гнучкості, адаптивності та можливості реального впливу на життя громадян.

Ще одним значущим аспектом такого партнерства є підвищення обізнаності та залучення громадян до активної підтримки ґендерної рівності. Державні органи і громадські організації спільно проводять просвітницькі кампанії, організовують публічні заходи, спрямовані на подолання ґендерних стереотипів та формування позитивного ставлення до рівноправності у суспільстві. Наприклад, ініціативи з підтримки ґендерного паритету у медіа, що здійснюються за участі громадських організацій і відповідних державних структур, сприяють об’єктивному висвітленню питань ґендерної рівності та допомагають формувати у громадян толерантне ставлення до ґендерного розмаїття в суспільстві.

Також важливою складовою є організація тренінгів та семінарів для представників місцевих органів влади і громадянських активістів, спрямованих на розвиток навичок ґендерно-чутливого підходу до роботи. Такі освітні заходи підвищують рівень компетентності місцевих лідерів у питаннях ґендерної рівності, дозволяючи їм ефективніше інтегрувати ці принципи у свою діяльність. Навчання державних службовців основам ґендерної політики та взаємодії з громадськими організаціями значно підвищує якість адміністративних рішень, а також створює платформу для подальшого розвитку ефективної та чутливої до потреб різних груп населення політики.

Партнерства між державними органами та громадськими організаціями у забезпеченні ґендерної рівності є важливим інструментом для досягнення стійких змін у суспільстві. Вони дозволяють не лише адаптувати національну ґендерну політику до потреб місцевих громад, але й створюють умови для зростання рівня залученості та довіри громадян до цих ініціатив. На нашу думку, підтримка таких партнерств є невід'ємною складовою процесу побудови справедливого, демократичного та інклюзивного суспільства, де рівні права та можливості стають реальністю для всіх громадян.

Висновки до другого розділу

Другий розділ дослідження дозволив глибше розглянути ключові аспекти впровадження ґендерної політики на державному та місцевому рівнях, а також проаналізувати роль державних і громадських організацій у просуванні принципів рівності прав і можливостей для всіх громадян. З аналізу було зроблено кілька важливих висновків, які підтверджують як значущість, так і виклики ґендерної політики в сучасній Україні.

Передусім, впровадження ґендерної політики вимагає багаторівневого та комплексного підходу, що враховує специфіку кожного рівня управління — від національних інституцій до місцевих громад. Особливе значення мають механізми, що забезпечують адаптацію загальнонаціональних ініціатив до потреб місцевого населення. Однак, як показує досвід, ефективність реалізації таких механізмів значною мірою залежить від готовності місцевих органів влади прийняти і підтримати принципи ґендерної рівності, що, своєю чергою, потребує підвищення обізнаності та навчання на всіх рівнях.

Виявлені виклики у впровадженні ґендерної політики на місцевому рівні, серед яких стійкі ґендерні стереотипи, недостатнє фінансування та обмежена координація між державними органами та громадянським суспільством, підтверджують необхідність комплексного підходу до реформування цієї сфери.

Для подолання цих бар’єрів важливо посилити координацію між центральною владою та місцевими громадами, а також розвивати діалог між державними установами та громадськими організаціями, що дозволить зробити ґендерну політику більш гнучкою та адаптованою до специфіки конкретних регіонів.

Також було продемонстровано, що громадські організації відіграють фундаментальну роль у просуванні ґендерної рівності, не тільки підтримуючи реалізацію державних ініціатив, а й забезпечуючи їх прозорість і підзвітність. Завдяки тісній співпраці з державними органами, громадські організації сприяють створенню більш комплексного підходу до ґендерної політики, інтегруючи новітні практики і збагачуючи політику суспільним досвідом. Партнерство з громадянським суспільством дозволяє не тільки підвищити ефективність ґендерних програм, але й забезпечити сталий вплив цих ініціатив на життя громадян.

Загалом, аналіз підтвердив, що досягнення ґендерної рівності в Україні є реалістичним завданням за умови систематичної роботи, ефективної координації між державними і громадськими інститутами, а також активного залучення громадян до процесу реалізації ґендерної політики. Другий розділ підкреслив важливість збереження і розширення існуючих партнерств, адже саме завдяки взаємодії різних соціальних інститутів можна досягти глибоких і довготривалих змін у суспільстві, що наблизить Україну до стандартів сучасної демократії та соціальної справедливості.

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ҐЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

3.1. Основні проблеми впровадження ґендерної політики в управлінні

Проблеми впровадження ґендерної політики в управлінні залишаються однією з найактуальніших тем у контексті розвитку сучасного державного апарату. Хоча багато країн, зокрема й Україна, прийняли нормативно-правові акти та стратегії, спрямовані на забезпечення рівності прав і можливостей для жінок і чоловіків, практичне впровадження цих ініціатив стикається з низкою викликів. Проблеми, що виникають на цьому шляху, включають як структурні перешкоди всередині державного управління, так і глибоко вкорінені соціальні стереотипи, що впливають на ставлення до ґендерної рівності у суспільстві.

На наше переконання, успішне впровадження ґендерної політики в управлінських структурах потребує комплексного розгляду проблем, пов’язаних з відсутністю ресурсів, недостатньою обізнаністю серед службовців, стійкими культурними бар’єрами та слабкою інституційною підтримкою. Крім того, важливим є дослідження ролі системного моніторингу та звітності, які могли б забезпечити вчасне виявлення проблем і корекцію ґендерних програм.

У цьому підрозділі будуть розглянуті основні проблеми, з якими стикається впровадження ґендерної політики в управлінських структурах. Аналіз цих викликів допоможе не лише виявити першопричини складнощів, але й знайти ефективні рішення для їх подолання, що стане основою для створення більш інклюзивного, чутливого до потреб різних соціальних груп та ефективного державного управління.

Соціокультурні бар'єри є одними з найскладніших і найбільш стійких перешкод на шляху до реалізації ґендерної політики, оскільки вони мають глибоке коріння у світогляді, традиціях та усталених стереотипах суспільства. Ці бар'єри не лише формують відношення до ґендерної рівності у громадській думці, але й

значно впливають на управлінську практику, впровадження ґендерних програм та ефективність політики рівноправності загалом. На наше переконання, подолання соціокультурних перешкод є ключовим для забезпечення повноцінного впровадження ґендерної політики на всіх рівнях державного управління, оскільки ці бар’єри не просто стримують зміни, але й можуть активно протидіяти їм.

Одним із найпоширеніших соціокультурних бар’єрів є стійкі ґендерні стереотипи, що визначають ролі жінок і чоловіків у суспільстві. В Україні, як і в багатьох інших країнах, ще досить сильними є уявлення про те, що жінки повинні зосереджуватися на родині та домашніх обов’язках, тоді як чоловіки відіграють провідну роль у публічному житті та професійній діяльності. Ці уявлення часто призводять до нерівномірного розподілу посад у державних установах, де жінки займають менше керівних позицій, а також знижують їхні шанси на професійний розвиток і кар'єрне зростання. Такі стереотипи створюють перешкоди для жінок у процесі прийняття рішень, що ускладнює повноцінне впровадження ґендерної рівності в управлінні.

Крім того, у багатьох громадах ґендерна політика може сприйматися як загроза традиційним цінностям, що призводить до певного рівня супротиву серед населення. Нерідко зустрічаються випадки, коли будь-які ініціативи, спрямовані на підвищення ґендерної рівності, розглядаються як спроба нав'язати "чужі" або "нетрадиційні" цінності. Це ускладнює просування освітніх та інформаційних кампаній, спрямованих на подолання стереотипів і підвищення обізнаності щодо ґендерної рівності. На наше переконання, така соціальна опозиція є викликом, який потребує обережного підходу та акценту на культурно чутливих методах впровадження ґендерної політики.

Важливим аспектом соціокультурних бар'єрів є також відсутність ґендерної освіти, яка б сприяла формуванню цінностей рівності з дитинства. Наявність ґендерно нейтральної або, навпаки, стереотипної освіти призводить до того, що молоде покоління продовжує неусвідомлено підтримувати застарілі моделі поведінки та соціальні ролі, які обмежують можливості як жінок, так і чоловіків.

На наше переконання, впровадження ґендерної освіти в систему загальної та вищої освіти є невід’ємним кроком на шляху до подолання соціокультурних бар'єрів і забезпечення сталого впровадження ґендерної рівності в суспільстві.

Іншим важливим соціокультурним бар'єром є низька обізнаність суспільства про сутність і цілі ґендерної політики. Багато громадян, особливо в регіонах, мають обмежене уявлення про переваги ґендерної рівності для суспільства, через що часто виникає нерозуміння або навіть негативне ставлення до ініціатив, спрямованих на підтримку рівноправності. Це може бути результатом браку доступу до якісної інформації та відсутності відкритого діалогу з громадськістю. Підвищення рівня обізнаності, зокрема через інформаційні кампанії та просвітницьку роботу, є важливим кроком для створення сприятливого середовища, в якому впровадження ґендерної політики буде сприйматися як природна частина соціального розвитку.

З урахуванням викладеного, можна зробити висновок, що соціокультурні бар'єри є важливою перешкодою на шляху до реалізації ґендерної політики. Подолання цих бар'єрів потребує комплексних заходів, спрямованих на освіту, формування суспільної обізнаності, підтримку діалогу з громадськістю та розвиток культурно чутливих підходів до впровадження ґендерної рівності. Тільки таким чином можна забезпечити поступову зміну суспільних стереотипів і створити умови для ефективного впровадження ґендерної політики у всіх сферах управління та суспільного життя.

Подолання соціокультурних бар’єрів у впровадженні ґендерної політики також вимагає активної участі різних суспільних інститутів, зокрема засобів масової інформації, освітніх установ та громадських організацій. Засоби масової інформації відіграють важливу роль у формуванні суспільної думки, тож їхня участь у просуванні ідей ґендерної рівності є незамінною. Інформаційні кампанії, що популяризують позитивні приклади жінок і чоловіків, які успішно реалізують себе в нетрадиційних для їхньої статі сферах, допомагають зламати стереотипні уявлення та створюють сприятливий фон для змін у суспільстві. На нашу думку,

цілеспрямована робота медіа може значно підвищити рівень суспільної підтримки ґендерної політики, адже масова інформація здатна швидко впливати на суспільну свідомість.

Важливим кроком у подоланні соціокультурних бар’єрів є також розвиток ґендерної чутливості в системі освіти. Починаючи з дитячого садка і завершуючи вищими навчальними закладами, освітні програми мають враховувати ґендерні аспекти, спрямовані на виховання поваги до рівноправності, взаєморозуміння і толерантності. Інтеграція ґендерної тематики в шкільні предмети та навчальні матеріали допомагає формувати у дітей та молоді усвідомлене ставлення до ґендерної рівності, що сприяє зміні уявлень про традиційні соціальні ролі вже на ранніх етапах життя. Вища освіта, своєю чергою, повинна включати курси з ґендерних досліджень і забезпечувати підготовку фахівців, які зможуть працювати над впровадженням ґендерної політики в різних секторах.

Громадські організації, особливо ті, що працюють з питань ґендерної рівності, є важливими партнерами держави у подоланні соціокультурних бар'єрів. Завдяки гнучкості, близькості до населення та здатності до інноваційної роботи, ці організації можуть успішно виконувати роль посередників між державою та суспільством, зокрема в питаннях просвіти та подолання стереотипів. Громадські організації проводять тренінги, семінари, інформаційні кампанії та інші заходи, спрямовані на підвищення обізнаності та формування позитивного ставлення до ґендерної рівності. Їхня робота є особливо цінною у регіонах, де рівень підтримки ґендерної політики може бути нижчим через традиційні уявлення про соціальні ролі.

Водночас подолання соціокультурних бар’єрів потребує комплексного державного підходу, який включає активну участь державних установ у розробці культурно чутливих стратегій впровадження ґендерної політики. Державні програми та ініціативи мають бути зорієнтовані на потреби місцевих громад та враховувати їхню культурну специфіку, що дозволить знизити рівень опору та зробити процес впровадження політики рівності більш органічним і прийнятним

для суспільства. Розробка таких стратегій вимагає не лише співпраці з експертами та громадськістю, але й ґрунтовного аналізу соціокультурних особливостей кожного регіону, що забезпечить ефективність заходів у довгостроковій перспективі.

Таким чином, соціокультурні бар’єри є складною, але не неперебoрною перешкодою на шляху до впровадження ґендерної політики. Подолання цих бар’єрів потребує об'єднання зусиль держави, громадянського суспільства, освітніх інститутів та медіа для формування свідомості, яка визнає рівноправність як фундаментальну цінність. Такий підхід дозволить створити суспільство, де ґендерна рівність є не просто декларацією, а практичною реальністю, яка сприяє розвитку інклюзивного та демократичного управління, що відповідає потребам усіх громадян.

Таким чином, для досягнення стійких результатів у подоланні соціокультурних бар’єрів необхідно створити комплексну систему підтримки, в якій кожен учасник виконує свою специфічну роль. Держава повинна ініціювати та підтримувати довгострокові програми, орієнтовані на зміну суспільних установок, що стосуються ґендерних ролей і можливостей. Громадські організації мають продовжувати свою просвітницьку та соціальну роботу, підвищуючи обізнаність населення про переваги ґендерної рівності як у професійному житті, так і в особистих відносинах. Одночасно, освітні установи, починаючи з початкових шкіл і закінчуючи університетами, мають активно впроваджувати ґендерну освіту, формуючи толерантне й рівноправне середовище для молодого покоління.

Медіа, у свою чергу, можуть сприяти зламуванню стереотипів, надаючи суспільству позитивні приклади ґендерної рівності. Це включає висвітлення історій успішних жінок та чоловіків, які діють у нестереотипних ролях, а також акцентування уваги на реальних вигодах від ґендерної рівності як для окремих людей, так і для суспільства в цілому. Крім того, медіа можуть виступати

майданчиком для обговорення важливих соціальних тем, пов’язаних із ґендером, залучаючи експертів і представників громадськості до відкритих дискусій.

Загалом, подолання соціокультурних бар'єрів є ключем до сталого розвитку ґендерної політики. Інтеграція принципів рівності у свідомість громадян сприятиме формуванню інклюзивного суспільства, де кожен може реалізувати свій потенціал незалежно від статі. На наше переконання, лише через тривалу і систематичну роботу можна досягти змін у суспільній свідомості, що стане фундаментом для побудови справедливого суспільства. Таким чином, забезпечення ґендерної рівності перестане бути лише політичним гаслом, а стане основою для соціальної гармонії та економічного розвитку, закріплюючи демократичні цінності та повагу до прав людини як центральні принципи українського суспільства.

Адміністративні та ресурсні обмеження є одними з головних перешкод у впровадженні ґендерної політики на всіх рівнях державного управління. Незважаючи на важливість нормативно-правових актів, спрямованих на забезпечення рівності прав і можливостей, ефективна реалізація ґендерної політики вимагає не тільки чіткої адміністративної підтримки, а й належного фінансування. Адміністративні бар'єри включають організаційні проблеми, пов'язані з нестачею кадрів, відсутністю спеціалізованих відділів та недостатньою обізнаністю посадових осіб щодо значення ґендерної рівності. Ресурсні обмеження, своєю чергою, обмежують можливості для реалізації ґендерних програм, впливаючи на їхню масштабність і якість.

Однією з основних адміністративних проблем є відсутність ґендерно-чутливого підходу в плануванні та управлінні на рівні державних установ. Багато управлінських структур досі не мають спеціалізованих відділів чи працівників, які відповідали б за координацію ґендерної політики. Це призводить до того, що відповідальність за виконання ґендерних ініціатив часто покладається на осіб, які не мають необхідних знань та підготовки, що знижує ефективність реалізації ґендерної політики. На наше переконання, для усунення цієї проблеми необхідно

створити або розвинути спеціалізовані структурні підрозділи з питань ґендерної рівності, забезпечуючи їх належною кадровою та організаційною підтримкою.

Крім того, одним із ключових ресурсних обмежень є недостатнє фінансування програм, спрямованих на досягнення ґендерної рівності. У багатьох випадках ґендерні ініціативи не отримують належної фінансової підтримки з державного бюджету, що обмежує можливості для їхньої повноцінної реалізації. Зокрема, це стосується таких програм, як освітні кампанії, спрямовані на підвищення обізнаності населення щодо ґендерної рівності, або програм підтримки жінок на ринку праці. Відсутність стабільного фінансування обмежує масштаби і тривалість таких ініціатив, що знижує їхній вплив на суспільство.

Ще одним аспектом ресурсних обмежень є недостатнє фінансування підготовки кадрів, які могли б ефективно впроваджувати ґендерну політику. Брак можливостей для навчання та підвищення кваліфікації у цій сфері призводить до того, що посадові особи часто не мають необхідних знань про принципи ґендерної рівності та механізми їхнього впровадження. Це, у свою чергу, ускладнює їхню роботу і знижує ефективність управління у цій сфері. На наше переконання, інвестування у підготовку кадрів є ключовим чинником для покращення якості впровадження ґендерної політики на всіх рівнях.

Адміністративні та ресурсні обмеження також впливають на процес моніторингу і звітності у сфері ґендерної політики. Багато державних установ не мають ресурсів для збору і аналізу даних щодо ґендерної рівності, що ускладнює оцінку ефективності впроваджуваних програм. Відсутність систематичного моніторингу та оцінювання робить процеси впровадження ґендерної політики менш прозорими і підзвітними, що, в свою чергу, знижує довіру до цих ініціатив серед громадськості.

Нарешті, відсутність міжвідомчої координації також є важливим адміністративним обмеженням. Ефективне впровадження ґендерної політики потребує тісної співпраці між різними міністерствами та відомствами, зокрема Міністерством соціальної політики, Міністерством освіти і науки, Міністерством

фінансів та іншими структурами. Проте через брак узгодженості між відомствами, а також через відсутність єдиного координаційного центру, ініціативи з ґендерної рівності часто реалізуються фрагментарно і не мають системного характеру.

З огляду на викладене, адміністративні та ресурсні обмеження є серйозним викликом для ефективної реалізації ґендерної політики в Україні. Їх подолання потребує комплексного підходу, що включає реформування адміністративної структури, забезпечення належного фінансування, інвестування у підготовку кадрів і вдосконалення міжвідомчої координації. Тільки завдяки таким заходам можна забезпечити сталість і результативність ґендерної політики, сприяючи побудові рівноправного та інклюзивного суспільства.

Подолання адміністративних та ресурсних обмежень є необхідною умовою для сталого впровадження ґендерної політики та розвитку інклюзивного державного управління. Для досягнення цієї мети важливо створити стабільну систему фінансування, яка б підтримувала ініціативи на національному та місцевому рівнях, а також забезпечувала гнучкість у розподілі коштів відповідно до актуальних потреб. Запровадження механізмів ґендерно-чутливого бюджетування може допомогти ефективніше використовувати фінансові ресурси, спрямовуючи їх на вирішення специфічних ґендерних питань у різних регіонах і сферах.

Важливо також враховувати досвід міжнародних організацій та інституцій, що працюють у сфері ґендерної рівності, для розвитку власної системи моніторингу й оцінювання ґендерних програм. Співпраця з міжнародними партнерами, такими як ООН Жінки, Світовий банк, Європейський Союз, дозволяє не лише отримати доступ до додаткових ресурсів, але й запозичити успішні практики, які можуть бути адаптовані до українського контексту. Така співпраця також сприяє підвищенню прозорості та довіри до ґендерної політики з боку населення, оскільки забезпечує додатковий рівень контролю за її реалізацією.

Окрім забезпечення ресурсів, необхідно вдосконалити інституційний підхід до ґендерної рівності, включаючи запровадження регулярного навчання

державних службовців на всіх рівнях. Це не лише підвищить їхню компетентність у питаннях ґендерної політики, але й сприятиме формуванню ґендерно-чутливого підходу у прийнятті рішень. Важливо, щоб освітні програми для державних службовців включали як теоретичні аспекти ґендерної рівності, так і практичні інструменти, що допоможуть виявляти ґендерні дисбаланси та розробляти ефективні стратегії для їх подолання.

Не менш важливим є запровадження системи стимулів для заохочення місцевих органів влади до впровадження ґендерно-чутливих програм. Держава може підтримувати ініціативи місцевих громад, забезпечуючи їх додатковим фінансуванням або експертною допомогою, що сприятиме формуванню позитивного ставлення до ґендерної політики на місцях. Запровадження таких стимулів дозволить не лише подолати фінансові та адміністративні обмеження, але й створити конкурентне середовище, де громади змагатимуться за ресурси на впровадження інноваційних ґендерних ініціатив.

Отже, подолання адміністративних та ресурсних обмежень є завданням, яке потребує комплексного та багатоаспектного підходу, включаючи вдосконалення фінансування, навчання кадрів, міжнародну співпрацю та розвиток інституційної підтримки на всіх рівнях державного управління. Лише за таких умов можна досягти ефективного та стійкого впровадження ґендерної політики, що буде відповідати сучасним стандартам і сприяти побудові суспільства, де принцип рівності прав і можливостей є основоположним.

3.2. Порівняльний аналіз ґендерної політики в Україні та країнах ЄС

Порівняльний аналіз ґендерної політики в Україні та країнах Європейського Союзу дозволяє виявити як досягнення, так і прогалини в реалізації принципів

ґендерної рівності на національному рівні, а також побачити напрямки для подальшого вдосконалення. ЄС має багаторічний досвід розробки та впровадження ґендерної політики, яка є невід'ємною частиною соціально-економічних та політичних програм Союзу. Це включає ефективні механізми підтримки рівності, потужну інституційну основу та систематичний моніторинг реалізації політики рівноправності. В Україні ж ґендерна політика, хоча і має чітко визначені цілі, ще стикається з численними викликами на рівні реалізації, що обумовлено як соціокультурними, так і адміністративно-ресурсними обмеженнями.

На наше переконання, порівняння підходів до ґендерної рівності у країнах ЄС та Україні не лише висвітлить основні відмінності, але й надасть можливість перейняти успішні практики, адаптувавши їх до українських умов. Розгляд таких аспектів, як законодавча база, механізми фінансування, інституційна підтримка та інструменти моніторингу, дозволяє зосередитися на ключових елементах, що визначають ефективність ґендерної політики.

У цьому підрозділі буде проаналізовано основні підходи до забезпечення ґендерної рівності у країнах ЄС, розглянуто їхню інституційну підтримку, а також виявлено можливі напрямки для вдосконалення ґендерної політики в Україні через запозичення успішних практик.

Порівняльний аналіз ґендерної політики в Україні та країнах ЄС дає можливість виявити принципові відмінності в підходах до впровадження рівноправності, зокрема щодо інтеграції ґендерних аспектів у державну політику, роботи з громадянським суспільством та забезпечення прозорості і підзвітності. Країни ЄС, завдяки довготривалим реформам, уже сформували чіткі механізми підтримки ґендерної рівності, які охоплюють широкий спектр сфер – від політики зайнятості та соціального захисту до забезпечення рівного доступу до освіти та професійного розвитку.

З огляду на прагнення України до інтеграції в європейську спільноту, досвід ЄС є важливим орієнтиром для вдосконалення національної ґендерної політики.

Зокрема, ЄС активно використовує ґендерно-чутливе бюджетування та ґендерні аудити як ключові інструменти для оцінки ефективності програм, що дозволяє оптимізувати використання державних ресурсів. Крім того, ЄС створив розгалужену систему правового захисту, яка включає законодавчі акти, нормативні документи та спеціальні агентства, відповідальні за контроль за дотриманням ґендерної рівності. В Україні ж ці практики перебувають на етапі становлення, що відкриває можливість запозичення і адаптації найуспішніших з них.

У наступному підрозділі буде проведено детальний аналіз ключових відмінностей у підходах до ґендерної політики в Україні та країнах ЄС, а також розглянуто потенційні кроки для зміцнення інституційної основи української політики рівноправності.

Європейські країни мають багаторічний досвід у впровадженні ґендерного підходу, що робить їх важливим орієнтиром для держав, які прагнуть забезпечити рівноправність у різних сферах суспільного життя. Ґендерна політика в країнах ЄС є частиною ширшого соціального контексту, що включає правові, економічні та культурні аспекти, що дозволяє забезпечити комплексний підхід до вирішення питань ґендерної рівності. Більшість країн ЄС не лише закріпили принципи рівності на законодавчому рівні, але й створили спеціальні інститути, відповідальні за моніторинг і контроль за дотриманням цих принципів, такі як агенції з ґендерної рівності, національні комісії з прав людини та спеціальні департаменти в структурах державного управління.

Однією з ключових характеристик ґендерної політики в ЄС є використання ґендерно-чутливого підходу, що втілюється через обов'язкове включення ґендерних аспектів у всі етапи прийняття рішень та управлінських процесів. Наприклад, у Швеції, що є лідером у сфері ґендерної рівності, на державному рівні діє принцип «ґендерного мейнстримінгу», який передбачає інтеграцію ґендерної перспективи у всі рішення, політики і програми. Це включає не лише питання зайнятості чи соціального захисту, але й охорону здоров'я, освіту, урбаністику тощо. Ґендерно-чутливе бюджетування та оцінка впливу політик на різні соціальні

групи стали обов’язковою практикою в більшості країн ЄС, що дозволяє систематично враховувати ґендерний аспект у розподілі державних ресурсів.

Відмінність підходів між Україною та країнами ЄС помітна у відсутності в Україні систематичного впровадження ґендерного мейнстримінгу на всіх рівнях державного управління. Хоча українське законодавство передбачає формальне забезпечення ґендерної рівності, реалізація цих положень здебільшого залишається фрагментарною, оскільки не існує єдиної системи контролю за впровадженням ґендерного підходу. Багато державних структур не мають спеціалізованих підрозділів або відповідальних за ґендерну політику, що ускладнює інтеграцію ґендерних аспектів у повсякденну роботу держустанов.

Ще однією ключовою відмінністю між підходами до ґендерної політики в Україні та країнах ЄС є рівень інституційної підтримки, що забезпечує сталість і контроль за впровадженням ґендерної рівності. У багатьох європейських країнах створено спеціальні установи та агентства, які займаються моніторингом виконання політики ґендерної рівності та сприяють інтеграції ґендерної перспективи у державне управління. Наприклад, у Німеччині функціонує Федеральне відомство з питань ґендерної рівності, яке координує міжвідомчі ініціативи, контролює дотримання законодавства і надає рекомендації щодо покращення ґендерної політики. У Франції активно працює Висока рада з питань рівності між жінками та чоловіками, яка здійснює моніторинг виконання ґендерних програм і публікує щорічні звіти щодо прогресу у цій сфері.

В Україні такі структурні одиниці знаходяться на стадії становлення, і хоча деякі міністерства мають відділи або відповідальних осіб з ґендерних питань, на загальнодержавному рівні бракує координаційного органу, який би об'єднував і контролював всі ініціативи у сфері ґендерної політики. Це призводить до фрагментації та неузгодженості дій різних відомств, ускладнюючи досягнення стратегічних цілей ґендерної рівності. На наше переконання, створення єдиного координаційного центру з питань ґендерної рівності, який би координував заходи

на рівні всіх міністерств і державних установ, може суттєво підвищити ефективність політики рівності в Україні.

Крім того, ЄС активно використовує ґендерні аудити та інші інструменти оцінювання впливу державних програм з позиції ґендерної рівності. У країнах ЄС такі аудити стали невід'ємною частиною бюджетного процесу, допомагаючи оцінити, як витрачаються державні кошти та чи відповідає розподіл ресурсів потребам різних груп населення. Це дозволяє уникнути ситуацій, коли державні витрати посилюють ґендерні дисбаланси або дискримінаційні практики. В Україні ж ґендерно-чутливе бюджетування перебуває лише на стадії експериментального впровадження, а відсутність повноцінних ґендерних аудитів робить державні витрати менш прозорими з точки зору їх впливу на рівність можливостей.

Крім організаційної підтримки та ґендерно-чутливого бюджетування, країни ЄС активно використовують нормативно-правові інструменти для підтримки ґендерної рівності, які доповнюються ефективним моніторингом і санкціями за недотримання стандартів. Багато європейських країн мають спеціальне законодавство щодо ґендерної рівності, яке включає вимоги до роботодавців забезпечувати рівну оплату праці, рівний доступ до кар'єрного зростання та недопущення ґендерної дискримінації на робочому місці. Наприклад, у Швеції діють закони, що зобов'язують роботодавців проводити регулярні ґендерні аудити зарплат та звітувати про ґендерний розрив у оплаті праці. Це дозволяє забезпечити прозорість у питаннях оплати праці й створює умови для зменшення ґендерного розриву.

В Україні, хоча законодавчі акти передбачають рівність можливостей для жінок і чоловіків, відсутній систематичний контроль за їхнім виконанням. Українські роботодавці не зобов'язані звітувати про ґендерний розрив у оплаті праці чи проводити ґендерні аудити зарплат, що ускладнює виявлення порушень і робить важким оцінку реального стану ґендерної рівності у сфері зайнятості. Це призводить до ситуації, коли формальні права закріплені у законодавстві, але їхня реалізація на практиці залишається обмеженою. Упровадження обов'язкових

ґендерних аудитів та звітності з боку роботодавців могло б допомогти Україні наблизитися до європейських стандартів, сприяючи зменшенню нерівності в оплаті праці та створенню прозорішої політики в галузі зайнятості.

Крім того, у країнах ЄС впроваджено широкі програми підтримки жінок у професійній і політичній сферах, що є важливим елементом ґендерної політики. Наприклад, у Норвегії та Ісландії існують квоти для представництва жінок на керівних посадах у компаніях та у парламенті, що стимулює ґендерний баланс у прийнятті рішень. Ці квоти стали ефективним інструментом, що дозволяє збільшити присутність жінок у керівних структурах і створює умови для більш інклюзивного управління.

Україна, на відміну від багатьох країн ЄС, поки що не має обов'язкових квот для представництва жінок на керівних посадах або у виборних органах влади. Хоча певні ініціативи щодо збільшення кількості жінок у політиці та бізнесі вже розробляються, вони здебільшого мають рекомендаційний характер. Це призводить до того, що представництво жінок у владних структурах і на керівних посадах залишається низьким, а процес прийняття рішень часто не враховує ґендерну перспективу. Запровадження квот або інших стимулюючих механізмів могло б сприяти залученню більшої кількості жінок до участі у прийнятті важливих державних та корпоративних рішень.

Також країни ЄС активно залучають громадянське суспільство до моніторингу та реалізації ґендерної політики. Громадські організації, дослідницькі інститути та активістські групи беруть участь у розробці законодавчих ініціатив, проведенні незалежного моніторингу та наданні рекомендацій урядам щодо покращення існуючих програм. Наприклад, у Фінляндії та Нідерландах співпраця між державою та громадськими організаціями є системною і охоплює всі етапи реалізації ґендерної політики — від розробки стратегій до оцінки їхніх результатів. Це дозволяє забезпечити прозорість, а також отримати різні перспективи та думки, що робить політику більш ефективною та орієнтованою на потреби населення.

В Україні співпраця між державою і громадськими організаціями у сфері ґендерної рівності поки що є нестабільною та нерівномірною. Хоча деякі громадські організації активно працюють над підтримкою рівноправності, їхній вплив на формування та моніторинг державної ґендерної політики обмежений. Це можна пояснити як нестачею ресурсів, так і недостатньою інституційною підтримкою з боку держави. Підвищення ролі громадянського суспільства в розробці та контролі за впровадженням ґендерних програм могло б допомогти Україні досягти більших результатів у цьому напрямі, оскільки громадські організації мають тісний контакт із населенням і добре розуміють його потреби та виклики.

Інтеграція європейського досвіду у впровадженні ґендерної політики до українського контексту відкриває нові перспективи для підвищення ефективності національних ініціатив, зокрема через запровадження ґендерно-чутливого бюджетування, яке стало обов'язковим у багатьох країнах ЄС. Цей інструмент дозволяє оцінити вплив бюджетних рішень на різні соціальні групи та сприяє справедливому розподілу ресурсів, що враховує ґендерні аспекти. Запровадження такого підходу в Україні могло б забезпечити більш прозоре і цілеспрямоване управління фінансами на всіх рівнях державного управління [1, с. 25].

Наступним кроком є створення стійких інституційних механізмів підтримки ґендерної рівності, таких як спеціалізовані агентства або департаменти у структурах державних установ, відповідальні за моніторинг і координацію ґендерної політики. Як свідчить досвід Німеччини та Франції, наявність окремих інституцій, що займаються ґендерною рівністю, забезпечує стабільність і систематичний контроль за впровадженням політики рівності. В Україні, де ґендерні відділи діють на обмеженій основі, створення подібної інфраструктури могло б підвищити ефективність реалізації ґендерних програм і забезпечити їх послідовність [4, с. 12-15].

Окрім інституційної підтримки, доцільним є запровадження обов'язкових ґендерних аудитів, які широко використовуються в ЄС для оцінки ефективності

ґендерної політики. Ці аудити дозволяють визначити, чи відповідають державні витрати і програми принципам рівності, та є інструментом моніторингу, що допомагає уникати посилення ґендерних дисбалансів у різних сферах. Запровадження такого підходу в Україні забезпечило б прозорість розподілу ресурсів та дозволило б вчасно коригувати програми для досягнення кращих результатів [2, с. 114-120].

Запровадження обов'язкових ґендерних квот на керівних посадах та у представницьких органах влади, яке практикується у багатьох європейських країнах, також є перспективним для України. У таких країнах, як Норвегія та Ісландія, квоти для жінок на рівні управління допомагають досягати більшого ґендерного балансу та сприяють інклюзивному прийняттю рішень, що відображає інтереси різних груп населення. В Україні запровадження подібних квот або стимулюючих заходів могло б забезпечити збільшення представництва жінок у політиці та бізнесі, створюючи умови для більш збалансованого підходу в державному управлінні [6, с. 312-320].

Залучення громадянського суспільства до процесів розробки, реалізації та моніторингу ґендерної політики є ще однією важливою можливістю, яку Україна може запозичити з досвіду країн ЄС. Європейські країни активно співпрацюють із громадськими організаціями та дослідницькими інститутами, що дозволяє враховувати інтереси громадян, підвищує прозорість процесів та сприяє більш ефективному впровадженню політики. В Україні, де роль громадянського суспільства у ґендерній політиці ще обмежена, розширення співпраці з неурядовими організаціями може сприяти підвищенню рівня обізнаності та підтримки серед населення [7, с. 474-478].

Також важливо звернути увагу на досвід впровадження ґендерно-чутливої освіти у європейських країнах, що сприяє формуванню нової культури ставлення до ґендерної рівності з раннього віку. В таких країнах, як Швеція і Фінляндія, питання ґендерної освіти інтегровані в освітні програми на різних рівнях, починаючи з початкової школи. В Україні впровадження ґендерної освіти може

стати важливим інструментом для поступового подолання ґендерних стереотипів та формування суспільства, орієнтованого на рівні права і можливості для всіх [12, с. 110-117].

Ще одним важливим аспектом, який Україна може адаптувати з європейського досвіду, є ґендерні аудити та оцінювання впливу державних програм на різні групи населення. У країнах ЄС такі аудити стали невід'ємною частиною бюджетного процесу, що дозволяє оцінити, як розподіл ресурсів впливає на чоловіків і жінок та чи сприяє цей процес досягненню ґендерної рівності. В Україні подібна практика лише набирає обертів, тому впровадження обов’язкових ґендерних аудитів у сфері державного управління дозволило б ефективніше моніторити та коригувати політику для зменшення дисбалансу між статями. Такий підхід сприяв би досягненню більш прозорого та справедливого розподілу ресурсів, враховуючи потреби різних соціальних груп [9, с. 165-170].

Також можливість адаптації механізмів підтримки рівного доступу до ринку праці, які широко застосовуються у країнах ЄС, може позитивно вплинути на ґендерну рівність в Україні. У таких країнах, як Німеччина та Франція, діють законодавчі норми, що регулюють рівний доступ до працевлаштування та захист від дискримінації на робочому місці. В Україні, хоча законодавчо декларується рівність прав у сфері зайнятості, на практиці часто виникають випадки дискримінації, зокрема, щодо оплати праці та можливостей для кар’єрного зростання. Впровадження ефективних механізмів контролю та санкцій за порушення принципів рівності допомогло б забезпечити справедливі умови для всіх працівників, незалежно від їхньої статі [13, с. 163-168].

Нарешті, варто також запозичити європейський досвід підтримки жінок-підприємниць, який активно розвивається у багатьох країнах ЄС. Програми, що підтримують жінок у започаткуванні та розвитку бізнесу, зокрема, надаючи фінансову та освітню підтримку, є ефективним інструментом для підвищення економічної активності жінок. В Україні подібні ініціативи, хоча й існують, не мають систематичного та масштабного характеру. Запровадження національних

програм підтримки жіночого підприємництва могло б суттєво розширити можливості для жінок у бізнесі, сприяючи економічному зростанню та створенню нових робочих місць [15].

Ще одним із важливих аспектів адаптації європейського досвіду до українського контексту є впровадження механізмів регулярного моніторингу й оцінювання ефективності ґендерної політики, що є розповсюдженою практикою у країнах ЄС. Завдяки таким інструментам, як щорічні звіти та національні індекси ґендерної рівності, уряди можуть не лише відстежувати прогрес у досягненні поставлених цілей, але й коригувати стратегії відповідно до змінних потреб суспільства. В Україні запровадження подібної практики дозволило б підвищити підзвітність ґендерної політики і забезпечити її відповідність національним та міжнародним стандартам [17].

Крім того, важливим кроком є впровадження ґендерних квот не лише на рівні державного управління, але й у корпоративному секторі. Європейські країни, такі як Франція та Італія, успішно застосовують ґендерні квоти у складі рад директорів, що сприяє збалансованішому прийняттю рішень і забезпечує ширше представництво жінок у бізнес-середовищі. В Україні, де рівень жіночого представництва у вищих керівних органах компаній все ще залишається низьким, введення таких квот на корпоративному рівні могло б сприяти зміцненню ролі жінок в економіці та посиленню рівності можливостей [22].

Нарешті, інтеграція принципів ґендерної освіти та чутливого виховання до шкільних програм, як це практикується у Швеції та Фінляндії, дозволить Україні поступово подолати глибоко вкорінені стереотипи та сформувати нове покоління, орієнтоване на рівноправність. Включення ґендерної тематики до навчальних планів допоможе виховувати у молоді повагу до принципів рівності та сприятиме формуванню толерантного та інклюзивного суспільства в Україні, що відповідає сучасним європейським стандартам [12, с. 110-117].

У підрозділі розглянуто можливості адаптації європейського досвіду ґендерної політики до українського контексту, що може суттєво підвищити

ефективність національної ґендерної стратегії. Першочерговим аспектом є запровадження ґендерно-чутливого бюджетування та обов'язкових ґендерних аудитів, які дозволять ефективніше моніторити розподіл ресурсів і враховувати потреби різних соціальних груп. Серед інституційних механізмів виділено створення спеціалізованих органів, відповідальних за координацію ґендерної політики, що є розповсюдженою практикою у країнах ЄС і забезпечує стабільність у реалізації програм рівності.

Запропоновано також адаптувати систему ґендерних квот на керівних посадах як у державному, так і в корпоративному секторах, що сприятиме збалансованому представництву жінок і чоловіків у процесі прийняття рішень. Окремо підкреслено роль громадянського суспільства, залучення якого до розробки та моніторингу ґендерної політики підвищує прозорість і сприяє більш активному включенню населення у процеси впровадження рівності.

На завершення розглянуто значення ґендерної освіти, яка допоможе формувати нове покоління, орієнтоване на принципи рівноправності, та закріпити ці принципи на рівні суспільної свідомості. Узагальнюючи, можна сказати, що адаптація досвіду країн ЄС дозволить Україні розбудувати систему ґендерної політики, яка відповідатиме сучасним європейським стандартам та сприятиме соціальній інтеграції і прогресу.

3.3. Перспективи та рекомендації щодо вдосконалення ґендерної політики в публічному управлінні

Враховуючи виклики та обмеження, що постають перед Україною на шляху до ефективного впровадження ґендерної політики, виникає потреба у вдосконаленні існуючих підходів та розробці нових стратегій, які б відповідали сучасним європейським стандартам і соціальним реаліям країни. Перспективи розвитку ґендерної політики у сфері публічного управління включають комплексні заходи, спрямовані на підвищення ефективності правозастосування, покращення

адміністративної структури та залучення громадянського суспільства до процесів розробки й моніторингу політики рівності. На наше переконання, успішне впровадження таких заходів сприятиме не лише інтеграції України до європейської спільноти, але й створенню інклюзивного суспільства, де рівність прав і можливостей стане невід'ємною частиною національного розвитку.

У цьому підрозділі буде розглянуто перспективні напрями розвитку ґендерної політики та надано конкретні рекомендації щодо вдосконалення підходів до її реалізації. Зокрема, увага буде зосереджена на оптимізації інституційної структури, підвищенні рівня фінансування та контролю, а також на важливості інтеграції ґендерного компоненту до всіх аспектів державного управління.

Вдосконалення нормативно-правової бази є ключовим чинником для ефективного впровадження ґендерної політики у сфері публічного управління. Незважаючи на наявність ряду законів, що декларують принципи рівності та недискримінації, практичне забезпечення ґендерної рівності в Україні залишається обмеженим. З огляду на це, виникає потреба в адаптації правової бази до сучасних вимог, яка б відповідала як національним, так і європейським стандартам.

По-перше, доцільно удосконалити закони, що стосуються ґендерної рівності у сфері праці, зайнятості та оплати праці. На законодавчому рівні необхідно встановити обов'язкові вимоги щодо рівності у зарплатах, регулярних ґендерних аудитів та звітування роботодавців про ґендерний склад персоналу, як це реалізовано у багатьох країнах ЄС. Введення вимог до роботодавців щодо регулярного звітування про рівень заробітної плати для жінок і чоловіків на аналогічних посадах може значно зменшити розрив у доходах та забезпечити прозорість у сфері зайнятості. На наше переконання, такі заходи сприятимуть зміцненню ґендерної рівності на робочому місці та підвищать суспільну довіру до державної політики в цій сфері.

По-друге, потребує розвитку законодавство щодо забезпечення ґендерного балансу у представницьких і виконавчих органах влади. Впровадження квот для

жінок у політиці та на керівних посадах державних установ є важливим кроком для досягнення рівного представництва. В умовах українського контексту, де жінки ще стикаються зі значними бар’єрами у доступі до керівних посад, закріплення ґендерних квот на рівні законодавства може допомогти швидше досягти позитивних зрушень у цій сфері. Подібні ініціативи в ЄС показали, що ґендерні квоти є ефективним інструментом для забезпечення більш збалансованого складу управлінських органів.

Крім того, важливо запровадити чіткі механізми моніторингу та контролю за дотриманням ґендерного законодавства, включно зі створенням незалежних інституцій, відповідальних за розгляд випадків ґендерної дискримінації та оцінку ефективності існуючих норм. В Україні, де подібні механізми наявні лише частково, необхідно посилити інституційну підтримку для забезпечення ефективного правозастосування. Створення спеціальних комісій або інспекцій, наділених повноваженнями здійснювати ґендерні аудити та оцінку впливу нових законодавчих актів, сприятиме підвищенню якості та підзвітності ґендерної політики.

Також на рівні нормативно-правової бази слід закріпити принцип обов'язковості ґендерно-чутливого бюджетування. Цей інструмент, успішно застосовуваний у країнах ЄС, дозволяє враховувати потреби різних соціальних груп у процесі розподілу державних ресурсів. Включення такого підходу до законодавства сприятиме прозорішому використанню бюджетних коштів і дозволить зменшити ґендерний розрив у фінансуванні окремих сфер, що, своєю чергою, позитивно вплине на суспільну довіру до державної політики.

Узагальнюючи, вдосконалення нормативно-правової бази у сфері ґендерної політики є невід'ємною умовою для створення стійкої системи забезпечення рівноправності. Посилення законодавчих вимог, запровадження обов’язкових звітів і ґендерних аудитів, впровадження квот та забезпечення інституційної підтримки можуть суттєво підвищити ефективність ґендерної політики в Україні.

Ці зміни сприятимуть не лише рівноправності у різних сферах життя, але й наближенню країни до європейських стандартів у галузі ґендерної рівності.

Ще одним важливим напрямом вдосконалення нормативно-правової бази є впровадження законодавчих норм, що регулюють ґендерно-чутливу освіту на всіх рівнях навчання. Європейський досвід показує, що інтеграція ґендерних аспектів у навчальні програми, починаючи з початкової школи, дозволяє з раннього віку формувати у молоді цінності рівності та толерантності. В Україні доцільно закріпити в законодавстві вимоги щодо включення тем ґендерної рівності, недискримінації та поваги до прав людини до освітніх програм. Це сприятиме поступовому подоланню ґендерних стереотипів у суспільстві та формуванню нового покоління, яке підтримує ідеї рівноправності.

Крім цього, важливим кроком є удосконалення правової бази, яка б регулювала питання ґендерної рівності у сфері охорони здоров’я, забезпечуючи рівний доступ до медичних послуг для жінок і чоловіків з урахуванням їхніх специфічних потреб. У багатьох країнах ЄС такі положення чітко визначені в законодавстві, що дозволяє враховувати ґендерні відмінності при розробці політик охорони здоров’я. В Україні ж питання ґендерного здоров'я здебільшого ігноруються на рівні законодавства, що призводить до недостатньої обізнаності щодо проблем, пов’язаних із різницею у здоров’ї чоловіків і жінок. Запровадження нормативних актів, що враховують ґендерні аспекти в медичній сфері, забезпечить більш цілісний підхід до охорони здоров'я та сприятиме підвищенню якості життя різних груп населення.

Важливим компонентом оновленої нормативно-правової бази має стати також регулювання ґендерного підходу у сфері соціальної підтримки та захисту. Європейський досвід демонструє, що соціальні програми, адаптовані до потреб різних соціальних груп, дозволяють ефективніше підтримувати сім’ї, які опинилися в складних життєвих ситуаціях. В Україні необхідно розробити механізми соціальної допомоги, що враховуватимуть специфічні потреби жінок і чоловіків, особливо в контексті зайнятості, захисту прав працюючих матерів і

батьків, а також підтримки тих, хто доглядає за дітьми або іншими членами родини.

З огляду на прагнення України до інтеграції з Європейським Союзом, питання ефективності ґендерної політики набуває особливого значення. Європейський Союз має розвинену систему механізмів підтримки та контролю за дотриманням ґендерної рівності, які можуть бути цінним досвідом для України у процесі адаптації національної ґендерної політики до європейських стандартів. Підвищення ефективності ґендерної політики в Україні вимагає комплексного підходу, що передбачає вдосконалення як інституційних механізмів, так і процесів моніторингу, навчання, співпраці з громадянським суспільством та міжнародними організаціями.

Першим важливим механізмом є інституційне зміцнення органів, відповідальних за реалізацію та моніторинг ґендерної політики. Європейський досвід показує, що спеціалізовані агентства з питань ґендерної рівності, наділені широкими повноваженнями, здатні ефективно контролювати впровадження ґендерних ініціатив. В Україні доцільно створити незалежний координаційний центр або агентство з питань ґендерної рівності, яке б здійснювало нагляд за дотриманням ґендерного законодавства, надавало експертні рекомендації та координувало співпрацю між різними відомствами. Такий підхід дозволить не лише забезпечити системність і послідовність у реалізації ґендерної політики, але й підвищить її підзвітність перед громадськістю та міжнародними партнерами.

Другим важливим механізмом є інтеграція системи ґендерного мейнстримінгу на всіх рівнях державного управління, що включає обов’язкове врахування ґендерних аспектів при розробці політик, бюджетуванні та плануванні програм. У ЄС ґендерний мейнстримінг є обов'язковим елементом більшості політик, що дозволяє інтегрувати питання ґендерної рівності в усі сфери управління — від соціального захисту до екології. В Україні важливо впровадити обов’язкову оцінку ґендерного впливу для нових законодавчих ініціатив і державних програм, що дозволить уникнути ґендерних дисбалансів у їхньому

впровадженні. Ґендерно-чутливе бюджетування також є дієвим інструментом, який дозволить більш ефективно використовувати державні ресурси, спрямовуючи їх на потреби різних груп населення.

Третім механізмом, здатним підвищити ефективність ґендерної політики в контексті європейської інтеграції, є посилення ролі громадянського суспільства у процесах розробки та моніторингу ґендерних ініціатив. Європейський Союз активно залучає неурядові організації, наукові установи та громадські об'єднання до консультацій і оцінки впровадження ґендерної політики. В Україні подібна практика поки що є обмеженою, і залучення громадських організацій до процесу прийняття рішень може значно підвищити рівень довіри до політики ґендерної рівності, а також забезпечити її відповідність потребам різних соціальних груп. Співпраця з громадянським суспільством сприятиме поширенню інформації про ґендерну політику та підвищенню обізнаності серед населення, що є важливим аспектом у подоланні ґендерних стереотипів та упереджень.

Четвертий механізм полягає у розширенні міжнародного співробітництва у сфері ґендерної рівності. Україна може посилити партнерство з міжнародними організаціями, такими як ООН Жінки, Рада Європи та Європейська комісія, які надають фінансову, методологічну та експертну підтримку для реалізації ґендерних програм. Таке співробітництво дозволяє отримати доступ до передових методик, міжнародного досвіду та ресурсів, необхідних для розробки та впровадження новітніх підходів у сфері ґендерної політики. Крім того, участь у міжнародних проектах і програмах сприятиме забезпеченню підзвітності України перед міжнародною спільнотою, що позитивно вплине на імідж держави та її інтеграційні процеси.

П'ятий механізм — це впровадження системи регулярного навчання і підвищення кваліфікації державних службовців у питаннях ґендерної рівності. Європейський Союз приділяє значну увагу підготовці кадрів, які відповідають за впровадження ґендерної політики, через спеціалізовані навчальні програми та тренінги. В Україні варто запровадити обов'язкові програми з ґендерної освіти для

державних службовців, що підвищить їхню обізнаність і професійну компетентність у цьому питанні.

На завершення, для підвищення ефективності ґендерної політики в контексті європейської інтеграції важливо запровадити механізми регулярного моніторингу та оцінювання результатів реалізації ґендерних ініціатив. У Європейському Союзі широко використовуються інструменти, як-от щорічні звіти про прогрес у досягненні ґендерної рівності, національні індекси ґендерної рівності та ґендерні аудити, що дозволяють не лише оцінювати ефективність реалізованих програм, але й вчасно виявляти слабкі місця та необхідність у коригуванні стратегій. В Україні подібна система моніторингу ще розвивається, тому запровадження національних стандартів звітності та оцінки ґендерної політики дозволило б краще відслідковувати прогрес і підвищити підзвітність перед суспільством і міжнародними партнерами.

Отже, підвищення ефективності ґендерної політики в Україні через адаптацію європейських механізмів та інструментів може значно сприяти розвитку інклюзивного та справедливого суспільства. Запровадження інституційної підтримки, ґендерно-чутливого бюджетування, широкої співпраці з громадянським суспільством, міжнародними організаціями, а також системного навчання державних службовців є основними кроками, що наблизять Україну до сучасних європейських стандартів і сприятимуть її інтеграції в європейський правовий простір.

Висновки до третього розділу

Викладений аналіз підтвердив, що ефективна ґендерна політика неможлива без комплексного підходу, який охоплює як нормативно-правову базу, так і практичні механізми її реалізації. Запровадження інституційної підтримки та механізмів контролю, ґендерно-чутливого бюджетування, участі громадянського

суспільства та інтеграції ґендерного мейнстримінгу в усі рівні державного управління є основними кроками до підвищення якості ґендерної політики.

Важливим результатом є також висновок про необхідність регулярного моніторингу та звітності щодо результатів реалізації ґендерних ініціатив. Створення національних стандартів оцінки ефективності дозволить своєчасно коригувати програми та забезпечить їх підзвітність перед суспільством і міжнародними партнерами, що є необхідною умовою для досягнення європейських стандартів. Крім того, введення ґендерних квот на керівних посадах та у представницьких органах, а також підтримка ґендерної освіти сприятимуть подоланню глибоко вкорінених стереотипів та забезпечать рівне представництво різних соціальних груп у процесі прийняття рішень.

На основі проведеного дослідження стає очевидним, що Україна має значний потенціал для вдосконалення ґендерної політики, використовуючи досвід ЄС як орієнтир. Адаптація успішних європейських підходів допоможе не лише наблизитися до європейських стандартів, але й створити інклюзивне суспільство, де принципи ґендерної рівності є основою для соціального та економічного розвитку.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи проведене дослідження, важливо зазначити, що забезпечення гендерної рівності у публічному управлінні є складним і багатошаровим процесом, що потребує не лише оновлення нормативної бази, але й системних змін на рівні інституцій та суспільної свідомості. Аналіз сутності гендерного підходу у першому розділі засвідчив, що його запровадження сприяє підвищенню ефективності управлінських рішень та зменшенню дискримінаційних бар’єрів. Важливу роль відіграє розуміння значення гендерної рівності для розвитку суспільства: її вплив виходить за межі окремих сфер і сприяє загальній стабільності та справедливості у соціальному житті.

Дослідження міжнародних стандартів гендерної політики (ООН, Ради Європи, ЄС) підтвердило, що впровадження європейських принципів гендерної рівності може стати значним рушієм реформ у державному управлінні України. Важливим висновком стало розуміння ролі міжнародних організацій у підтримці гендерної політики на національному рівні, де міжнародний досвід може бути адаптований для розв'язання специфічних проблем у гендерних питаннях України. Це дозволяє забезпечити узгодженість української політики з європейськими стандартами.

У першому розділі також було розглянуто методологію дослідження гендерного підходу в управлінні, де окрему увагу приділено науковим і методологічним інструментам, таким як компаративний аналіз, бенчмаркінг і системний підхід. Ці методи дозволяють більш чітко окреслити специфіку гендерної політики, порівнюючи український контекст з європейським, та виявляти ключові проблеми і можливості для реформування.

Другий розділ зосереджено на детальному аналізі нормативно-правового регулювання гендерної рівності в Україні. Огляд основних законодавчих актів продемонстрував, що хоча нормативна база містить важливі положення для забезпечення рівних прав, її реалізація на практиці має фрагментарний характер, що вимагає доповнення і покращення існуючих механізмів. У підпункті про стратегічні документи й програми з гендерної рівності було підкреслено необхідність узгодження різних програм, що дозволить уникнути дублювання функцій і створить послідовну структуру для впровадження гендерних ініціатив на всіх рівнях.

У підрозділі, присвяченому ролі державних службовців у забезпеченні гендерної рівності, було акцентовано на потребі у спеціалізованому навчанні та підвищенні кваліфікації службовців у цій сфері. Державні службовці є однією з основних ланок впровадження гендерної політики, і їх обізнаність у питаннях рівності значно впливає на успіх її реалізації. Політика рівних прав і можливостей

для чоловіків і жінок потребує чітких інструкцій та механізмів підтримки на рівні всіх органів влади.

Другий розділ також охоплює аналіз місцевого рівня реалізації гендерної політики, де розглянуто основні механізми підтримки рівності у громадах, а також проблеми і виклики, що стоять перед місцевими органами влади у цьому напрямі. Було встановлено, що, незважаючи на позитивні ініціативи, місцевий рівень стикається з серйозними труднощами, пов'язаними з обмеженими ресурсами та відсутністю координації з державними програмами.

На основі дослідження взаємодії між державними та громадськими інститутами було зроблено висновок, що участь громадянського суспільства у процесах реалізації гендерної політики є важливою для забезпечення її прозорості та ефективності. Включення громадських організацій до моніторингу і оцінки політики дозволяє краще враховувати потреби різних соціальних груп, особливо в регіонах, де рівень суспільної підтримки гендерної рівності є обмеженим.

Третій розділ зосереджено на перспективних напрямах розвитку гендерної політики та конкретних рекомендаціях для її вдосконалення. У підрозділі щодо вдосконалення нормативно-правової бази було запропоновано запровадити обов’язкові гендерні аудити і звітність, що дозволить моніторити виконання політики рівності та забезпечити прозорість у використанні ресурсів. Важливим кроком є також введення гендерних квот для керівних посад, що сприятиме рівному представництву в управлінні на різних рівнях.

Дослідження механізмів підвищення ефективності гендерної політики в контексті європейської інтеграції підтвердило необхідність інтеграції гендерного мейнстримінгу у всі етапи державного управління, включно з процесами бюджетування і планування. Крім того, було наголошено на важливості створення незалежного координаційного центру з питань гендерної рівності, який би об'єднував зусилля різних державних структур і здійснював нагляд за виконанням гендерних ініціатив. Співпраця з міжнародними організаціями та розширення

партнерства з ЄС також є ключовими факторами для підвищення якості реалізації гендерної політики в Україні.

На завершення, узагальнюючи викладене, можна сказати, що для забезпечення ефективної гендерної політики в Україні необхідно забезпечити комплексний підхід, що включає вдосконалення нормативної бази, посилення інституційної підтримки, співпрацю з громадянським суспільством та адаптацію міжнародного досвіду. Ці кроки сприятимуть не лише досягненню гендерної рівності, але й зміцненню демократичних основ суспільства, підвищенню ефективності державного управління та інтеграції України у європейський простір.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Хавлін, Т. В. Гендерна політика в рамках Європейського Союзу та український вибір // Український соціум. 2008. №2. С. 25.

2. Гонюкова, Л. В., Педченко, Н. С. Сучасний механізм упровадження гендерної політики в Україні // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія: Державне управління. 2016. №2. С. 114–120.

3. Воронько, Л. О. Гендерна політика в системі державної служби: поняття і сутність // Державне управління: теорія та практика. 2012. №2.

4. Оніщенко, І. Г. Гендерна політика Європейського Союзу: порядок денний для України // Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філософія, культурологія, соціологія. 2012. №4. С. 12–15.

5. Зернецька, О., Мирончук, О. Гендерна політика у сфері академічної науки // Політичний менеджмент. 2008. №5. С. 116–127.

6. Ярош, О. Б. Гендерна політика Скандинавських країн: суб’єкти гендерних перетворень // Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. 2009. С. 312–320.

7. Грабовська, І. М. Євростандарти та українська гендерна політика: точки перетину // Молодий вчений. 2018. №7(2). С. 474–478.

8. Борисова, Т., Монастирський, Г., Окрепкий, Р., Галько, Л. Маркетингове дослідження стану гендерної політики в системі публічного управління регіону // Галицький економічний вісник Тернопільського національного технічного університету. 2022. Т. 78. №5–6. С. 120–129.

9. Пашко, І. С. Гендерна політика в системі державної служби України // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія: Державне управління. 2018. №3. С. 165–170.

10. Сербіна, Н. Реалізація гендерної політики в Україні // Journal of International Relations of KNU. 2009. №37.

11. Кохан, Ю. В. Гендерна політика в інформаційному суспільстві // Філософія науки: традиції та інновації. 2014. №2. С. 123–130.

12. Царенко, І. О. Гендерна політика у сфері вищої освіти: проблеми нерівності та шляхи їх вирішення // Економіка: реалії часу. 2015. №3(19). С. 110–117.

13. Дашковська, О. Гендерна політика у сфері зайнятості населення: досвід США // Вісник Академії правових наук України. 2010. №2. С. 163–168.

14. Лазар, І. Г. Вдосконалення механізмів формування та реалізації гендерної політики в Україні: автореф. дис. ... канд. держ. упр.: спец. 25. Київ, 2007. 16 с.

15. Топчій, Г., Литвиненко, А., Івженко, І. Гендерна політика в Україні: сучасні трансформації // Наукові перспективи (Naukovì perspektivi). 2022. №1(19).

16. Попов, М. П. Організаційно-правовий механізм державного управління в сфері гендерної політики. Одеса, 2006. 16 с.

17. Grabovska, І. Сучасна українська гендерна політика у світлі євроцивілізаційних прагнень України // Українознавчий альманах. 2015. №18.

18. Кобченко, К. Гендерна політика радянської влади 1930-х років: між пропагандою та реальністю // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Гендерні дослідження». 2016. С. 56–72.

19. Захарчин, Г. М., Миханцю, О. О. Гендерна політика у стратегії управління персоналом // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2019. №23(1). С. 87–90.

20. Грушева, А., Канцур, І. Управлінські аспекти гендерної політики в Україні: інституційні механізми регулювання // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Економічні науки. 2019. №1. С. 29–36.

21. Гошовська, В., Даниленко, Л. Гендерна політика й політичне лідерство: стан і динаміка розвитку в сучасній Україні // Наукові перспективи (Naukovì perspektivi). 2023. №8(38).

22. Ільтьо, Г. Гендерна політика і гендерні перетворення в Україні // Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Філософія. Соціологія. Політологія. 2013. №21, вип. 23(3). С. 91–94.

23. Глиняний, І. В. Історія та розвиток гендерної політики у виборчому праві // Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія». 2019. Вип. 3. С. 22–32.

24. Непіпенко, Л. П. Гендерна ідеологія та гендерна політика в радянській політичній культурі України періоду НЕПу // Гілея: науковий вісник. 2019. №145(1). С. 116–123.

25. Левченко, К. Б. До визначення понять жіноча та гендерна політика // Право і Безпека. 2002. №4. С. 102–105.

26. Левченко, К. Інструменти здійснення маніпуляцій навколо змісту та напрямів державної гендерної політики // Інформаційна безпека людини, суспільства, держави. 2019. №2(26). С. 135–143.

27. Краснопольська, Т. М., Краснопольская, Т. Н. Взаємодія інститутів держави та громадянського суспільства в реалізації гендерної політики України: дис. ... д-ра наук. Одеса, 2013.

28. Поцулко, О. Ґендерна політика Європейського Союзу в Україні // Українознавчий альманах. 2012. №8. С. 278–282.

29. Ворчакова, І. Є. Гендерна політика в Україні: можливості та перспективи // Молодий вчений. 2019. №1(2). С. 405–408.

30. Солошенко, В. Гендерна політика об’єднаної Німеччини: сучасний стан проблеми // Віче. 2012. №24. С. 12–15.

31. Плахотіна, Н. А. Правове забезпечення реалізації гендерної політики в трудових процесуальних відносинах // Актуальні проблеми права: теорія і практика. 2007. №10. С. 80–85.

32. Казакова, Н. А., Булгакова, О. О. Гендерна політика Європейського Союзу в Україні: нові тенденції та сталі виклики // Вісник Харківського

національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. 2021. С. 8–17.

33. Перевізник, В. М. Сутність, поняття, основні напрями гендерної політики держави // Сучасний рух науки: тези доп. XI міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 8–9 жовт. 2020 р., Дніпро. Дніпро, 2020. Т. 2. С. 143.

34. Перевалова, Л. В., Гаряєва, Г. М. Правові засади регулювання державної гендерної політики в Україні // Право та інноваційне суспільство. 2021. №1(16). С. 136–143.

35. Горобець, Н. О. Європейські стандарти гендерної політики в Україні. URL: https://dspace.univd.edu.ua/items/73805609-046c-4110-8349-77c67103f9b1 (дата звернення: 28.10.2024).

36. Перевізник, В. М. Основні типи та напрями державної гендерної політики. URL: http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/12510 (дата звернення: 28.10.2024).

37. Бібік, Н. В., Фесенко, Г. Г. Гендерна урбаністика в контексті Цілей сталого розвитку // Ґ34 Ґендерна політика очима української молоді: матеріали підсумкової конф. XI Регіонального конкурсу молодих учених, 24 жовт. 2017 р., Харків. Харків, 2017. С. 284–289.

38. Оніщенко, Н. М., Береза, С. В. Соціальний потенціал сучасної гендерної політики // Бюлетень Міністерства юстиції України. 2011. №5. С. 19–25.

39. Свиридюк, Н. П., Цюприк, Н. О. Принципи адміністративно-правового регулювання у сфері гендерної політики держави // Південноукраїнський правничий часопис. 2017. №3. С. 121–125.

40. Івченко, Ю. В. Гендерна рівність в Україні (національні особливості) // Філософські та методологічні проблеми права. 2013. №1–2. С. 52–59.

41. Кондрацька, Д. С. Гендерна політика в країнах світу: національний та наднаціональний аспекти. URL: https://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PoltNTU/13418/1/ДИПЛОМ%20Кондрацька%20Д.%20для%20репозитарію.pdf (дата звернення: 28.10.2024).

42. Орлова, О. О. Гендерна політика та механізм забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків в Україні // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2015. №3. С. 71–79.

43. Коніщева, Н. Й. Гендерна освіта як інноваційний чинник забезпечення конкурентоспроможності України // Економіка. Управління. Інновації. Серія: Економічні науки. 2012. №1. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/eui_2012_1_23.pdf (дата звернення: 28.10.2024).

44. Жеребятнікова, І. В., Бойко, Ю. Ю. Вплив гендерних стереотипів на реалізацію гендерної політики в сучасному українському соціумі. URL: http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/12827/1/стаття%20на%20конференцію%20Жеребятнікова,%20Бойко.pdf (дата звернення: 28.10.2024).

45. Краснопольська, Т. М. Інституційна складова національного механізму реалізації гендерної політики України // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2014. С. 116. URL: http://vestnik-humanities.mgu.od.ua/archive/2014/7/7-2014.pdf#page=116 (дата звернення: 28.10.2024).

46. Сіончук, В. В. Гендерна політика України в системі публічного управління. URL: http://ir.polissiauniver.edu.ua/bitstream/123456789/13268/1/Sionchuk_VV_KR_281_2022.pdf (дата звернення: 28.10.2024).

47. Ковальчук, В. В., Драч, О. О. Потенціал використання засобів офіційної пропаганди при втіленні гендерної політики Третього рейху // Актуальні проблеми природничих і гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених «Родзинка–2021»: матеріали XXIII Всеукраїнської наук. конф., 22 квітня 2021 р., Харків. Харків, 2021. С. 56–57.

48. Сваволя, І. Формування гендерної політики України: вплив міжнародних стандартів та нормативно-правових актів наднаціонального рівня // Вісник Львівського університету. Серія «Міжнародні відносини». 2017. №41. URL: http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/intrel/article/viewFile/1875/7619 (дата звернення: 28.10.2024).

49. Карамушка, Л. М., Ткалич, М. Г. Ґендерна політика організації та її основні індикатори: досвід емпіричного дослідження // Актуальні проблеми психології. 2015. Т. 1. Вип. 43. С. 26–32.

50. Вознюк, Є. В. Передумови розвитку гендерної політики в Україні // Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2011. №103(1). С. 149–159.

51. Уткін, О. Соціальні функції гендерної політики в збройних силах України // Україна у світовій історії. 2014. №2. С. 110–122.

52. Гришак, С. М. Міжнародні стратегії просування рівності жінок і чоловіків як фактор розвитку гендерної політики в галузі освіти на пострадянському просторі // Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Педагогіка і психологія. 2013. №1. С. 16–20.

53. Єгрешій, О. Гендерна політика і гендерна ідеологія: омоніми чи синоніми? // Емінак. 2017. №1(3). С. 82–89.

54. Дудка, Р. А. Гендерна політика: завдання в умовах глобалізації. URL: http://lib.ndu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/807/1/ПОЛІССЯ_92_ИСТ-282-290.pdf (дата звернення: 28.10.2024).

55. Юшко, В. В. Гендерна політика: світовий та вітчизняний досвід. URL: https://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PoltNTU/13577/1/Юшко%20В.В.%20-%20диплом.pdf (дата звернення: 28.10.2024).

56. Мельник, К. О. Ґендерна політика в системі державного управління України // Кваліфікаційні магістерські роботи. URL: https://jqmth.donnu.edu.ua/article/download/15357/15264 (дата звернення: 28.10.2024).

57. Кравчук, І. Гендерна політика в ЄС: уроки для України // Освіта і наука. 2021. №1. URL: https://e-journals.udu.edu.ua/index.php/on/article/download/307/597 (дата звернення: 28.10.2024).

58. Ніфатова, О. М., Ващенко, А. А. Гендерна політика України: протиріччя та соціальні аспекти // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. 2017. №2. С. 13–17.

59. Толкачова, І. А., Ткаченко, Є. М. Гендерна політика в Україні та Швеції: порівняльно-правовий аспект // Materiály XV Mezinárodní vědecko-praktická konference «Efektivní nástroje moderních věd–2019», Praha, 2019. С. 71–73.

60. Шаповал, І. Г., Медведкіна, Д. О. Гендерна політика в Україні: основні аспекти та проблеми. URL: https://dspace.nau.edu.ua/bitstream/NAU/21036/1/Гендерна%20політика%20в%20Україні%20основні%20аспекти%20та%20проблеми.docx (дата звернення: 28.10.2024).

61. Сичова, В. В. Вплив гендерної політики на розвиток соціального капіталу в Україні. URL: http://eprints.kname.edu.ua/40196/1/216-218.pdf (дата звернення: 28.10.2024).

62. Терлецька, І. Гендерні аспекти політики: спроба синтезного аналізу // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. 2010. №3. С. 77–85.

63. Пархоменко-Куцевіл, О. Сучасні проблеми реалізації державної гендерної політики в Україні: теоретичний аспект // Наукові перспективи (Naukovì perspektivi). 2020. №6(6). URL: http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/download/96/96 (дата звернення: 28.10.2024).

64. Гриценко-Веселовська, О. В. Гендерна політика Фінляндії: історико-правовий аспект // Актуальні проблеми держави і права. 2012. №68. С. 109.

65. Гриценко-Веселовська, О. В. Гендерна політика Фінляндії: історико-правовий аспект // Актуальні проблеми держави і права. 2012. №68. С. 109.

66. Грицай, І. О. Державна гендерна політика України та країн-членів ЄС. URL: http://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/3135/1/5.pdf (дата звернення: 28.10.2024).

67. Волкова, Г. Р. Гендерна політика України у сфері зайнятості населення. URL: http://ir2.stu.cn.ua/bitstream/handle/123456789/9110/33.pdf?sequence=1 (дата звернення: 28.10.2024).

68. Горчанюк, О. Гендерна політика у правовій сфері: міжнародний досвід // Jurnalul juridic national: teorie şi practică. 2019. Т. 36. №2-1. С. 120–124.

69. Тюріна, Д. Державна ґендерна політика як фактор формування та розвитку ґендерно збалансованого бізнесу // Аспекти публічного управління. 2024. Т. 12. №2. С. 21–28.

70. Левченко, К. Б. До проблеми конкретно-історичного характеру категорії «гендерна рівність» // Український соціум. 2005. №1. С. 6.

71. Левченко, К. Б. До проблеми конкретно-історичного характеру категорії «гендерна рівність» // Український соціум. 2005. №1. С. 6.

72. Lombardo, E. EU Gender Policy: Trapped in the Wollstonecraft Dilemma? // European Journal of Women's Studies. 2003. Т. 10. №2. С. 159–180.

73. Lingard, B. Where to in Gender Policy in Education after Recuperative Masculinity Politics? // International Journal of Inclusive Education. 2003. Т. 7. №1. С. 33–56.

74. Bedford, K. The Imperative of Male Inclusion: How Institutional Context Influences World Bank Gender Policy // International Feminist Journal of Politics. 2007. Т. 9. №3. С. 289–311.

75. Verloo, M. (Ed.). Multiple Meanings of Gender Equality: A Critical Frame Analysis of Gender Policies in Europe. Central European University Press, 2007.

76. Walker, C. Piety in the Sky? Gender Policy and Land Reform in South Africa // Journal of Agrarian Change. 2003. Т. 3. №1–2. С. 113–148.

77. Marshall, C. Policy Discourse Analysis: Negotiating Gender Equity // Journal of Education Policy. 2000. Т. 15. №2. С. 125–156.

78. Cairney, P., St Denny, E., Kippin, S., Mitchell, H. Lessons from Policy Theories for the Pursuit of Equity in Health, Education and Gender Policy // Policy & Politics. 2022. Т. 50. №3. С. 362–383.

79. Kleven, H., Landais, C., Posch, J., Steinhauer, A., Zweimüller, J. Do Family Policies Reduce Gender Inequality? Evidence from 60 Years of Policy Experimentation // American Economic Journal: Economic Policy. 2024. Т. 16. №2. С. 110–149.

80. Escamilla-Solano, S., Paule-Vianez, J., Blanco-González, A. Disclosure of Gender Policies: Do They Affect Business Performance? // Heliyon. 2022. Т. 8. №1.

81. Lukianets-Shakhova, V., Ganus, L., Bryl, K., Nehoda, Y., Rega, I. The Gender Policy of Ukraine: Considering the EU Experience // Revista de Gestão Social e Ambiental. 2023. Т. 17. №4. e03403-e03403.

82. Barbee, H., Deal, C., Gonzales, G. Anti-Transgender Legislation — A Public Health Concern for Transgender Youth // JAMA Pediatrics. 2022. Т. 176. №2. С. 125–126.

83. Randles, J. “Why Don’t They Just Use Cloth?” Gender Policy Vacuums and the Inequalities of Diapering // Gender & Society. 2022. Т. 36. №2. С. 214–238.

84. Martynenko, N. The Mechanism for Ensuring Gender Equality in the Field of Forensic Expertise: A Balanced Gender Policy // Balkan Soc. Sci. Rev. 2024. Т. 23. С. 67.

85. Bartlett, K. T., Rhode, D. L., Grossman, J. L., Brake, D. L., Cooper, F. R. Gender Law and Policy. Aspen Publishing, 2023.

86. Auth, D., Peukert, A. Gender Equality in the Field of Care: Policy Goals and Outcomes during the Merkel Era // German Politics. 2022. Т. 31. №1. С. 177–196.

87. Ediae, A. A., Chikwe, C. F., Kuteesa, K. N. The Impact of Gender Mainstreaming on Humanitarian Aid Delivery: A Policy Analysis // International Journal of Applied Research in Social Sciences. 2024. Т. 6. №4. С. 698–720.

88. Jozwiak, A. It’s a Family (Policy) Affair: Family Policies and Heterogeneity in Gender Attitudes // Social Politics: International Studies in Gender, State & Society. 2022. Т. 29. №1. С. 215–239.

89. Jozwiak, A. It’s a Family (Policy) Affair: Family Policies and Heterogeneity in Gender Attitudes // Social Politics: International Studies in Gender, State & Society. 2022. T. 29. №1. C. 215–239.

90. Greaves, L., Ritz, S. A. Sex, Gender and Health: Mapping the Landscape of Research and Policy // International Journal of Environmental Research and Public Health. 2022. T. 19. №5. C. 2563.

91. Scheim, A. I., Baker, K. E., Restar, A. J., Sell, R. L. Health and Health Care among Transgender Adults in the United States // Annual Review of Public Health. 2022. T. 43. №1. C. 503–523.

92. Lee, J. Different Policies, Different Voices: Gender and Legislative Coordination in the United States Congress // Policy Studies. 2022. T. 43. №4. C. 659–675.

93. Newman, C., Nayebare, A., Gacko, N. M. N. N., Okello, P., Gueye, A., Bijou, S., ... N’doye, M. Systemic Structural Gender Discrimination and Inequality in the Health Workforce: Theoretical Lenses for Gender Analysis, Multi-Country Evidence and Implications for Implementation and HRH Policy // Human Resources for Health. 2023. T. 21. №1. C. 37.

94. Elhoushy, S., El-Said, O. A., Smith, M., Dar, H. M. Gender Equality: Caught Between Policy Reforms and Manager Beliefs // Journal of Sustainable Tourism. 2024. T. 32. №7. C. 1263–1286.

95. Elhoushy, S., El-Said, O. A., Smith, M., Dar, H. M. Gender Equality: Caught Between Policy Reforms and Manager Beliefs // Journal of Sustainable Tourism. 2024. T. 32. №7. C. 1263–1286.

96. Settele, S. How Do Beliefs about the Gender Wage Gap Affect the Demand for Public Policy? // American Economic Journal: Economic Policy. 2022. T. 14. №2. C. 475–508.

97. Ahmad, S. I., Ozturk, M. B., Tatli, A. National Context and the Transfer of Transgender Diversity Policy: An Institutional Theory Perspective on Multinational

Corporation Subsidiaries in Pakistan // Gender, Work & Organization. 2024. T. 31. №5. C. 1828–1844.

98. Fodor, E. The Gender Regime of Anti-Liberal Hungary. Springer Nature, 2022. C. 117.

99. García-Sánchez, I. M., Minutiello, V., Tettamanzi, P. Gender Disclosure: The Impact of Peer Behaviour and the Firm's Equality Policies // Corporate Social Responsibility and Environmental Management. 2022. T. 29. №2. C. 385–405.

100. Currah, P. Sex Is as Sex Does: Governing Transgender Identity // Sex Is as Sex Does. New York University Press, 2022.

101. Antasari, R. R., Nilawati, N., Adib, H. S., Sari, R. K., Sobari, D. Gender Mainstreaming Problems in Student Organizations at Islamic Religious Colleges // Al-Ishlah: Jurnal Pendidikan. 2022. T. 14. №2. C. 2161–2172.

102. Hatch, M. E. When Gender-Neutral Rental Housing Policy Becomes Gender-Inequitable // Handbook on Gender and Public Administration. Edward Elgar Publishing, 2022. C. 317–331.

103. Toomey, R., McGuire, J., Olson, K., Baams, L., Fish, J. Gender-Affirming Policies Support Transgender and Gender Diverse Youth’s Health.

104. Brussino, O., McBrien, J. Gender Stereotypes in Education: Policies and Practices to Address Gender Stereotyping Across OECD Education Systems.

105. Hoijtink, M., Mühlenhoff, H. L., Welfens, N. Whose (In)Security? Gender, Race and Coloniality in European Security Policies: Introduction to the Special Issue // European Security. 2023. T. 32. №3. C. 335–346.

106. Butler, J. Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity. New York: Routledge, 1990.

107. Connell, R. W. Gender and Power: Society, the Person, and Sexual Politics. Stanford: Stanford University Press, 1987.

108. Scott, J. W. Gender: A Useful Category of Historical Analysis // The American Historical Review. 1986. T. 91. №5. C. 1053–1075.

109. Fraser, N. Justice Interruptus: Critical Reflections on the "Postsocialist" Condition. New York: Routledge, 1997.

110. Bem, S. L. The Lenses of Gender: Transforming the Debate on Sexual Inequality. New Haven: Yale University Press, 1993.

111. Oakley, A. Sex, Gender and Society. London: Temple Smith, 1972.

112. Lorber, J. Paradoxes of Gender. New Haven: Yale University Press, 1994.

113. Walby, S. Theorizing Patriarchy. Oxford: Blackwell, 1990.

114. Crenshaw, K. Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence Against Women of Color // Stanford Law Review. 1991. T. 43. №6. C. 1241–1299.

115. Haraway, D. A Cyborg Manifesto: Science, Technology, and Socialist-Feminism in the Late Twentieth Century // Socialist Review. 1985. T. 80. C. 65–108.

116. West, C., Zimmerman, D. H. Doing Gender // Gender & Society. 1987. T. 1. №2. C. 125–151.

117. Firestone, S. The Dialectic of Sex: The Case for Feminist Revolution. New York: William Morrow and Company, 1970.

118. Spivak, G. C. Can the Subaltern Speak? In: C. Nelson, L. Grossberg (Eds.), Marxism and the Interpretation of Culture. Urbana: University of Illinois Press, 1988. C. 271–313.

119. Collins, P. H. Black Feminist Thought: Knowledge, Consciousness, and the Politics of Empowerment. New York: Routledge, 2000.

120. MacKinnon, C. A. Feminism Unmodified: Discourses on Life and Law. Cambridge: Harvard University Press, 1987.